

«De sier jo bare sannheten»?

En kvalitativ analyse av hvordan russiske kvinner bosatt i Norge fortolker nyheter om det norske Barnevernet fremstilt i russiske medier.

Margarita Savinova

Masteroppgave i medievitenskap

Institutt for informasjons- og medievitenskap

Universitetet i Bergen

Høst 2016

Sammendrag

Barnevernet har vært et omdiskutert tema i Russland siden 2011. Russiske medier har stadig Barnevernssaker på dagsorden og publiserer mye negativ og ensidig informasjon om etatens arbeid, noe som fører til en stor diskusjon blant den russiske befolkningen. Denne oppgaven tar for seg en kvalitativ analyse av hvordan russiske kvinner bosatt i Norge fortolker nyheter om Barnevernet framstilt i russiske medier. Kvalitative forskningsintervjuer og teorier om encoding-decoding modellen, framing og medienes dagsordenfunksjon benyttes for å gjennomføre analyse og svare på problemstillingen. I lys av teorier om framing og medienes dagsordenfunksjon kommer vi til å se at russiske medier legger opp til en følgende dominant mening: Barnevernet «stjeler» russiske barn på latterlig grunnlag, uten grunn. Med utgangspunkt i Stuart Halls encoding-decoding modell og tre lese måter kartlegger jeg hvilke fortolkninger dette budskapet legger opp til. Mine funn viser at noen av informantene aksepterer den dominante meningen, andre forhandler med den, og en tredje gruppe står i opposisjonen. Det er informantenes mediebruk, grad av integrering, kjennskap til og erfaring med Barnevernet som er avgjørende for deres fortolkning. En godt integrert informant føler seg hjemme i Norge, har gjerne en bra betalt jobb, gode norskkunnskaper, bruker språket aktivt i hverdagen og har godt innarbeidet nettverk av norske venner. Informantene med dominant-hegemonisk lese måte bruker russiske regjeringsorienterte medier, er lite integrert i det norske samfunnet, har russisk statsborgerskap, har dårlige erfaringer med Barnevernet og har mindreårige barn. Informanten med en forhandlet lesning tilskrives de samme egenskapene som kvinnene med dominant-hegemonisk lese måte, men hun har ikke erfaring med Barnevernet og kjenner ingen som har det, i tillegg har hun splittet identitet (en russisk kvinne fra Ukraina med norsk statsborgerskap). Informantene som bruker russiske «nøytrale» kilder og internett kilder, er godt integrert i samfunnet og kjenner til noen som har positive erfaringer med Barnevernet plasseres i gruppen med den opposisjonelle lese måten. Paradoksalt nok viser det seg at de fleste kvinnene som har bodd lengst i Norge er mindre integrert enn de som har bodd mindre i Norge.

Forord

Da jeg kom til Norge for 2,5 år siden trodde jeg ikke det var mulig å skrive en masteroppgave på norsk. Det var vanskelig å forholde seg til russisk, norsk, engelsk og dansk samtidig. Likevel klarte jeg det og nå sitter jeg med en ferdig masteroppgave i hendene. Det var utfordrende og krevende å skrive en masteroppgave, men interesse for norsk språk, medievitenskap og Barnevernet som tema drev meg framover.

Det er mange som skal takkes for at denne oppgaven hadde blitt til. Først og fremst vil jeg rette en takk til veilederen min Tone Kolbjørnsen som hjalp meg gjennom hele prosessen. En stor takk rettes også til min biveileder Brita Ytre-Arne som sluttet seg til prosjektet i siste liten, og hjalp meg utrolig masse med sine oppmuntrende kommentarer og konstruktive kritikk. Gjennom jungelen av komplekse intervjuer og mange medievitenskapelige teorier ledet dere meg fram til en ferdig oppgave. Jeg vil også takke Jan-Fredrik Hovden for gode innspill og råd i starten av den vanskelige prosessen. Takk til mine informanter for interesse og engasjement, uten dere hadde jeg ikke hatt mulighet til å gjennomføre denne studien.

Jeg er også utrolig takknemlig for all den hjelp jeg fikk fra mennesker rundt meg. Takk til jentene på lesesalen 642 og mine andre medstudenter for morsomme lunsjpauser og hyggelige samtaler. Kari, Paru og Silje, mine fantastiske korrekturlesere, takket være dere er språket i denne oppgaven hakket bedre. Kari, vennen min, tusen takk for alle gode tips og råd, dine spontane besøk til Bergen og for din uendelige støtte og godt humør. Jeg vil også rette en stor takk til min sprudlende kollega og venninne, Therese, som alltid har fått meg til å smile selv i de vanskelige stundene. Takk til Ellen for moralsk støtte og behjelpelighet med å få mer fri fra jobben for å kunne få denne oppgaven til. Den aller største takk skal gis til min kjære Jon som alltid hjalp meg til å holde motet oppe, stå på og aldri gi opp. Takk for alle de fantastiske middagene, motivasjonsturer og for at du har gjort alt for meg slik at jeg kunne konsentrere meg på masteroppgaven. Takk for at du har vært tålmodig med meg. Til slutt skylder jeg en stor takk til mine foreldre som alltid står ved min side og min fantastiske BESTEMor, Olga, som ikke er med oss lengre. Du er alltid i mitt hjerte. Du har støttet meg gjennom hele mitt liv og har gjort meg til den jeg er nå!

Margarita Savinova

12. desember, 2016

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. Innledning	7
1.1 Min egen interesse	8
1.2 Problemstilling og avgrensning	9
1.3 Oppgavens struktur	10
Kapittel 2. Bakgrunn	12
2.1 Irina Bergset-saken.....	13
2.2 Barnevernet: arbeidsoppgaver og statistikk	16
2.2.1 Barn med russisk innvandrerbakgrunn med barneverntiltak.....	18
2.3 Russiske medier.....	20
2.3.1 «Kreml could not control them all [Russian media] even if we wanted to».....	20
2.3.2 Statlige TV-kanaler	21
2.3.4 Aviser: Komsomolskaya pravda.....	22
2.2.3 Søkemotorer som nyhetskilder: et russisk fenomen.....	23
Kapittel 3. Teoretiske tilnærminger	25
3.1 Meningsdannelse	25
3.2 Medienes dagsordenfunksjon	27
3.3 Framing.....	28
3.2.1 Framing som elitesnes maktverktøy	31
3.4 Stuart Halls encoding-decoding modell	32
3.4.1 Utprøving av encoding-decoding modell og dens videreutvikling	37
Kapittel 4. Metode	40
4.1 Valg av metode.....	40
4.2.1 Å være russisk uten å være en del av det russiske miljøet i Norge.....	41
4.3 Intervjuguide	42
4.4 Pilotintervju og forandringer i intervjuguiden.....	43
4.5 Intervjuetikk	43
4.6 Informanter	45
4.6.1 Utvalg	45
4.6.2 Rekruttering av informanter.....	46
4.6.3 Presentasjon av informanter.....	47

4.7 Intervju	48
4.8 Forskningseffekt	49
4.9 Forberedelse til analyse	50
4.9.1 Språk.....	50
4.9.2 Analysemetode.....	51
Kapittel 5. Analyse: Fremstilling av Barnevernet i russiske medier og i russiskspråklige Facebook-grupper	53
5.1 Fremstilling av Barnevernet på kanalen Pervyj.....	53
5.2 Facebook som arena for debatt om Barnevernet.....	59
5.3 Hvilken funksjon har russisk kritikk av Barnevernet?.....	63
5.3.1 Hvordan fungerer dette på russiske kvinner?.....	65
Kapittel 6. Analyse: Russiske kvinners mediebruk og fortolkning	67
6.1 Russiske kvinners mediebruk	67
6.1.1 «Internett, selvfølgelig»	69
6.1.2 «Nyheter dukker opp av seg selv».....	69
6.1.3 Norske eller russiske medier?	70
6.1.4 Facebook: nyhetskilde eller kommunikasjonsverktøy?	72
6.1.5 Natasha skiller seg mest ut	74
6.2 Hvordan fortolker kvinnene nyheter om Barnevernet i russiske medier?.....	76
6.2.1 Dominant-hegemonisk lese måte.....	77
6.2.2 Forhandlet lese måte.....	82
6.2.3 Opposisjonell lese måte.....	86
6.3 Hvilke faktorer spiller inn på fortolkning av nyheter om Barnevernet?	92
6.3.1 Grad av integrering i det norske samfunnet.....	93
6.3.2 Første inntrykk av og kjennskap til Barnevernet.....	95
6.3.3 Oppsummering	99
Kapittel 7. Konklusjon	100
7.1 Oppsummering.....	100
7.2 Forslag til videre forskning	102
Litteraturliste.....	104
Vedlegg 1-4.....	116

Kapittel 1. Innledning

Det norske Barnevernet¹ har tiltrukket mye oppmerksomhet de siste to årene både nasjonalt og internasjonalt. Medier og myndigheter i en rekke land i Øst-Europa, blant annet Russland, Polen, Tsjekkia, Litauen og Romania har rettet sterk kritikk mot Barnevernets arbeid. Dette er land som Norge mottar en stor del innvandrere fra. Mange nordmenn er også misfornøyde med Barnevernets arbeid. Som regel, anklages Barnevernet for å ha fratatt foreldre barn *uten grunn* og da spesielt fra *utenlandske foreldre*. Barnevernssaker der utlendinger har vært innblandet skapte mye hat, redsel og motstand blant minoritetsgrupper. Dette førte til massive demonstrasjoner mot Barnevernet både i Norge og i andre deler av verden. De to mest omtalte demonstrasjonene tok sted mai 2015 og april 2016. I mai 2015 var det arrangert fredelige rosedemonstrasjoner i Norge og Europa der over tusen mennesker samlet seg for å vise sin uenighet med systemet til det norske Barnevernet (Bergh, 2015; Mjaaland mfl., 2015; NTB, 2015a). Den aller største demonstrasjonen tok sted 16 april 2016 der titusenmennesker fra 63 byer i 20 forskjellige land gikk i tog for å protestere mot Barnevernet (Facebook, 2016). Utgangspunktet for protester var saken om norsk-rumensk familie fra Sogn og Fjordane som ble fratatt alle sine fem barn. Denne saken har kanskje skapt mest oppmerksomhet og var omtalt mye i både norske og utenlandske medier (Figved og Fossheim, 2016; Hansen og Johansen, 2016; Whewell, 2016).

Demonstrasjonene gikk heller ikke ubemerket av den norske staten og bidro til flere tiltak. Fra 1.juli 2016 sluttet Norge seg til Haag konvensjon 1966 som ville «styrke samarbeidet med andre land i foreldrekonflikter og barnevernssaker på tvers av landegrenser» (Pressemelding nr. 16009, 2016). Som følge av dette ble det også foretatt endringer i Barneloven og Barnevernloven (ibid.). Blant annet tilsier konvensjonen at et barn «kan plasseres i fosterhjem eller institusjon i et annet konvensjonsland som et frivillig tiltak» (ibid.). Dette er veldig viktig vedtak som bidrar til at foreldre kan bevare kontakt med barnet selv om de mister omsorgsretten for barnet. Kritikk mot Barnevernet tiltrakk seg til og med oppmerksomhet av Europarådets menneskerettskommisær Nils Muiznieks (NTB 2015b; NTB, 2016) og skapte engasjement blant fagfolk i Norge som sendte ut bekymringsmeldingen om Barnevernet til den norske regjeringen (Skogstørn, 2015).

¹ Barnevern er et av områdene etaten Barne, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) jobber med, men i det daglige norske språket og i medier er barnevernet helt og fullt innarbeidet som navn. Fremover vil jeg skrive Barnevernet med stor forbokstav for å markere at det er den norske offentlige etaten jeg snakker om, og ikke om barnevern som et område innen sosialt arbeid.

Kritikken mot Barnevernet var satt på dagsorden og begynte å eskalere i Norge for cirka to år siden, i Russland derimot har det så tidlig som i 2011 kommet de første anklagelsene mot det norske Barnevernet. Historien om en russisk kvinne, Irina Bergset, som hadde blitt fratatt barnet sitt av Barnevernet i Norge har fått massiv medieoppmerksomhet i Russland. Hun var den første kvinnen som gikk ut i det offentlige og fortalte sin sjokkerende historie. Siden den gang har det norske Barnevernet vært på dagsorden i russiske medier. Med jevne mellomrom publiseres det historier om russiske kvinner som har blitt fratatt sine barn og kjemper med Barnevernet for å få dem tilbake. Historiene om at etater tilsvarende Barnevernet fratar russiske barn kommer fra hele Europa, men Skandinavia med Norge i spissen er spesielt i fokus. Som vi kommer til å se i kapittel 5 blir det oftest slik at russiske medier tar utgangspunkt i en reel sak, men forvrenger fakta og får saken til å høres sjokkerende og uvirkelig ut. Det er spesielt statlige medieorganer som fører slik propaganda mest sannsynlig for å svartmale både Norge og hele Vesten og skape det sjokkerende og skremmende bildet av Barnevernet. Både Irina Bergset og daværende² russiske barneombudet Pavel Astakhov brukes av de statlige mediene som pålitelige opinionsledere for å overbevise den russiske befolkningen. Den negative og forvrengte forståelsen av Barnevernet blant russere støttes også med hyppige demonstrasjoner i Russland som arrangeres av Irina Bergset og hennes bevegelse *Russiske mødre* (Russkie materi) (Sønsteby, 2012). Feil i Barnevernssaker finner sted, men informasjonen om Barnevernet blir forvrengt og overdrevet av russiske medier i såpass stor grad at debatten om Barnevernet i Russland snus fra en oppriktig diskusjon til et brutalt angrep mot det hele norske systemet, dets verdier og tradisjoner.

1.1 Min egen interesse

Sikkerhetsvakt: Er det ikke norsk språk du studerer eller hva..? Du skulle vel reise til Norge, sant? (*sint og bestemt stemme*)

Jeg: Jaa.. det var planen

Sikkerhetsvakt: Pass på der borte da! Hva er det de holder på med? Se hva for noe de skriver i aviser! At barna fratras i Norge uten noe grunn altså! Fra egne foreldre! For noen raringer asså..

Jeg: Ja vel..

(*Samtale mellom meg og studentboligens sikkerhetsvakt i Russland, desember, 2012*)

² 1. juli 2016 har Astakhov sagt opp sin stilling «etter sitt eget ønske» som det sies i et offisielt dokument underskrevet av Vladimir Putin. Ifølge flere russiske kilder leverte Astakhov avskjedssøknaden sin etter klager mot ham fra avdeling for bekjempelse av korrupsjon. Anmodning om å si opp Astakhov kom også fra offentligheten etter hans skandaløse samtale med barna som overlevde etter tragedien i leiren på Det karelske Syamozero i juni 2016 (BBC, 2016).

Som sitatet ovenfor viser møtte jeg allerede før jeg kom til Norge på de negative holdningene til Norge på grunn av russiske medienes framstilling av Barnevernet. Siden jeg hadde kunnskap om norsk språk og kultur hørtes alle disse anklagelsene som uvirkelige for meg. Det er da jeg startet å tenke at det kunne være interessant å undersøke dette temaet nærmere.

Da jeg kom til Norge for 2,5 år siden ble jeg medlem av Facebook-grupper for russere som bor i Norge. Til min overraskelse var Barnevernet et svært omdiskutert tema i disse gruppene der medlemmer delte aktivt stor sett negativ informasjon om Barnevernet som de fant i russiske medier. De russiske artiklene og videoene som ble lagt ut var svært interessante for meg som medieforsker siden de ga innsyn i hvilken type informasjon om Barnevernet der stadig roteres i russiske medier og hvilken informasjon russere velger å dele. I tillegg var det interessevekkende å følge med på kommentarfeltene til innleggene der russere delte veldig sterke meninger både for og imot det norske Barnevernet. Splittelsen i fortolkningen av russiske nyheter om Barnevernet blant russere har vært spesielt interessant for meg. Jeg startet å lure på hvilken påvirkningskraft slik kontroversiell informasjon om Barnevernet har på russere. Jeg var spesielt interessert i russiske kvinner da det er denne gruppen som er mest omtalt i forhold til Barnevernssaker i både norske og russiske medier. I tillegg tilskrives en russisk kvinnes rolle som mor i familien en stor betydning i Russland (Hubbes, 1988). Det fikk meg til å lure på hvordan russiske kvinner selv vurderer sannhetsgehalten i russiske medier? Hva får dem til å stole eller ikke stole på russiske medier? Har deres bakgrunn og nåværende posisjon i det norske samfunnet noe å si? Disse spørsmålene la grunnlag for problemstillingen i denne oppgaven.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Problemstillingen for denne oppgaven er som følger:

Hvordan fortolker russiske kvinner bosatt i Norge nyheter om det norske Barnevernet fremstilt i russiske medier?

I denne oppgaven har jeg ikke intensjoner om å finne en «riktig» side i Barneverndebatten. Jeg vil heller prøve å se situasjonen på avstand, og presentere russiske mediers dekning av Barnevernet og russiske kvinners tanker, meninger og tolkninger av nyheter og informasjon om Barnevernet i russiske medier. Likevel kommer jeg til å slå fast åpenbare faktafeil i russiske medieframstillingene av Barnevernet, i den grad det er nødvendig. Jeg velger å rette søkelyset mot samsvar mellom kvinnenens fortolkning, mediebruk og sosial bakgrunn.

Som det kommer fram fra forskningsspørsmålet har jeg valgt å foreta noen avgrensninger i oppgaven. Undersøkelsen er bygget på *en kvalitativ studie* der jeg foretar dybdeintervjuer for å få fram russiske kvinners egne vurderinger. I tillegg til kjønn og sosial bakgrunn valgte jeg å avgrense målgruppen med alder 30-50, og bosted Bergen. Av det store antallet russiske medier og medieplattformer der Barnevernet diskuteres, velger jeg å gi spesiell oppmerksomhet til to ulike, men svært sentrale medier. Den statlige *kanalen Pervyj* sin framstilling av Barnevernet og debatter om Barnevernet blant russere på *russiskspråklige Facebook-grupper* som *Russiskspråklige Bergen*, *Russkie v Norvegii* og *Russere i Norge*. For å kunne belyse problemstillingen og gjennomføre analysen har jeg som et mål å besvare følgende forskningsspørsmål:

- 1. Hvordan framstilles Barnevernet i russiske medier og på Facebook?*
- 2. Hvorvidt aksepterer de russiske kvinnene, forhandler eller står i opposisjonen til den dominante meningen som russiske medier legger opp til?*
- 3. Hvilke faktorer spiller inn på de russiske kvinnenes fortolkning av nyheter om Barnevernet i russiske medier?*

1.3 Oppgavens struktur

I kapittel 2 presenterer jeg først Irina Bergset-saken, deretter framlegger jeg Barnevernets oppgaver og statistikk over hvor mange barn og unge får hjelp av Barnevernet, inkludert de med russisk bakgrunn. Videre vil jeg gi en kort gjennomgang av mediesituasjonen i Russland og en presentasjon av de aktuelle russiske mediene. Dette er for at leseren skal få en bedre forståelse av kvinnenenes mediebruk senere i analysekapittelet. I kapittel 3 presenteres de mest relevante teoriene og begrepene som er grunnleggende for oppgaven. Stuart Halls encoding-decoding modell og teorier om mediens dagsordenfunksjon og framing står sentralt. I kapittel 4 argumenterer jeg for valg av metode og informanter, samt presenterer hvordan forberedelsene til intervjuene pågikk, hvordan intervjuene ble gjennomført og hvilke utfordringer jeg stod ovenfor. De etiske retningslinjene er også fremlagt. Kapittel 5 handler om framstillingen av Barnevernet i russiske medier og debatt om Barnevernet i russiskspråklige Facebook-grupper. I dette kapittelet besvares altså forskningsspørsmål 1 i lys av teorier om mediens dagsordenfunksjon og framing. I kapittel 6 besvarer jeg forskningsspørsmålene 2 og 3. Jeg gjør rede for informantenes mediebruk først. Deretter fremlegges informantenes fortolkninger av informasjon om Barnevernet i russiske medier og faktorene som påvirker denne fortolkningen. Denne delen av analysen presenteres i lys av

teorien om encoding-decoding modellen av Stuart Hall. I kapittel 7 oppsummerer jeg hovedfunnene i forhold til problemstillingen og forskningsspørsmålene og kommer med noen forslag til videre forskning.

Kapittel 2. Bakgrunn

Kapittelet gjør først og fremst rede for hvor kritikken mot Norge og Barnevernet tar sitt utspring. Dette blir presentert gjennom den sjokkerende *Irina Bergset-saken* som kom fram i russiske medier i 2011. En grundig gjennomgang av hennes sak står sentralt i dette kapittelet da det gir et innsyn i *hvorfor* russiske medier satt Barnevernet på dagsorden for flere år siden og *hva* skapte dårlige rykter om livet i Norge og bidro til russernes mer negative holdninger til Barnevernet. Framstillingen av Irina Bergsets historie er et godt eksempel på hvordan russiske medier gjennomfører sin propaganda mot Norge og Vesten. Dette viser også hvordan mediesituasjonen i Russland oppstår der alt kan frames og tilpasses etter de rådende maktens ønske. I tillegg åpner den også døren for en ikke-russisk leser til en verden hvor ytringsfrihet finnes i teorien, men fungerer ikke i praksis og hvor hvilken som helst historie, selv den mest vanvittige, kan framstå som pålitelig og troverdig.

Det er svært mange russiske medier som har engasjert seg i Irina Bergset-saken og framstilt mye kontroversiell informasjon om hennes historie. Dette gjør det vanskelig å vurdere informasjonens sannhetsgehalt. Jeg tar utgangspunkt i fem ulike russiske kilder i dette kapittelet. Jeg velger disse fordi de er allment kjent og presenterer det dominerende synet på Irina Bergset-saken. Jeg vil også presentere en annen side av saken hvor Irinas eks-mann³ forteller hvordan han vurderer de samme hendelsene som Irina Bergset beskriver. Til dette formålet brukes én norsk artikkel i Morgenbladet og én russisk artikkel i Moskovskij komsomolec (MK) fordi dette er de eneste kildene som belyser eksmannens side av saken⁴.

Videre for å forstå Bergset-historien i henhold til konteksten er det nødvendig å presentere de andre aktørene i saken, nemlig *Barnevernet* og *russiske medier*. Gjennomgang av Barnevernets arbeidsoppgaver og statistikk og av mediesituasjonen i Russland vil gi oss mulighet til å vurdere sannhetsgehalten av Irina Bergsets uttalelser. I den første delen legges det spesielt vekt på statistikk om barn med russisk innvandrerbakgrunn som har vært i kontakt med Barnevernet. I den andre delen, omtales situasjonen i den russiske mediebransjen og de russiske mediene som var nevnt av informantene. Dette gjøres for å se videre i analysen av datamateriale hvordan russiske kvinnes mediebruk og deres fortolkninger av nyheter om Barnevernet henger sammen.

³ Jeg unnlater å si navnet til Irinas eks-mann av anonymitetshensyn, selv om navnet hans var offentliggjort i russiske medier.

⁴ Den russiske tabloide avisen MK har ikke den samme troverdighetsverdi som det norske Morgenbladet, men siden informasjonen i begge kildene stemmer overens, har jeg bestemt å inkludere begge i analysekapittelet.

2.1 Irina Bergset-saken

Den aller første store saken om det norske Barnevernet og fratatte russiske barn i Norge kom ut i russiske medier i 2011. Det året fikk alle russere vite ikke bare om det norske Barnevernet, men også om hvordan «det virkelige livet» (Poznovatel'noe TV, 2013) i Norge er generelt.

En russisk kvinne, Irina Bergset, som bodde i Norge med sine to barn og var skilt fra en nordmann, anklaget eksmannen sin for seksuelt overgrep mot det yngste barnet (Vesti, 2011a; Lunde, 2015). Dette ble, ifølge Bergset ikke tatt på alvor av norsk politi og norske myndigheter. Derfor måtte hun be om hjelp i sitt eget land. Denne informasjonen fikk russere gjennom de statlige kanalene Pervyj og Rossiya-1. Bergset har spilt og spiller fortsatt en stor rolle i fremstillingen av Norge og det norske Barnevernet i Russland. De sjokkerende detaljene og de ulike virkelighetsframstillingene i Irina Bergset-saken som presenteres videre i kapitlet er nødvendig for å belyse oppgavens aktualitet og bidra til lesernes bedre forståelse av hvor alvorlig kritikken mot Barnevernet i russiske medier er.

Irina Bergset (49) ble født i Sochi og er utdannet journalist. Ifølge Irina selv, har hun PhD i filologi og har jobbet som sekretær-konsulent i Statsdumaen⁵ i 10 år (Romenskij og Olevskij, 2013). Hun har en sønn, Sasha, fra før som hun hadde med seg til Norge.

I 2005 møter hun sin framtidige norske ektemann. Mannen hevder at de møtte hverandre på en nettdating side der Irina var på jakt etter en utenlandsk ektemann (Malgin, 2013; Lunde, 2015). De giftet seg i 2005, fikk en sønn Misha i 2007 og gikk fra hverandre i 2008, og ble endelig skilt i 2010. Ifølge eksmannen var skilsmissen hans bestemmelse. Han begrunnet dette med at Irina hatet barna hans fra hans forrige ekteskap, da hun mente at «hun giftet seg med ham og ikke med barna hans» (Malgin, 2013). Han påpekte at Irina ofte oppførte seg rart og var mistenkelig ovenfor alle mennesker. «Hun trodde at alle rundt henne ville lure henne eller skade henne. [...] En gang kjørte hun bil med barna og punkterte dekk. Etter det beskyldte hun meg for at jeg ville drepe henne og hennes barn» (Malgin, 2013, Lunde, 2015).

I motsetning til sin eksmann, mente Irina at hun møtte ham gjennom sin russiske venninne som bodde i Norge. Hun mente at hun ble dypt forelsket i ham med en gang. Ifølge Irina giftet de seg i Moskva og flyttet til Norge. Hun fortalte at hun «rømte» fra mannen sin fordi «han var alltid irritert på hennes sønn og slo ham noen ganger» (Pravda, 2011). I et intervju til næringslivsavisen Vzglyad forklarte hun følgende: «Jeg gikk fra ham nettopp fordi

⁵ Underhuset av Russlands føderale forsamling.

jeg begynte å legge merke til rare ting i familien hans. For eksempel måten slektninger oppførte seg på tydet på at de hadde seksuelle forhold til hverandre. Der og da trodde jeg at jeg bare overreagerte og at folket i Norge var mer hemningsløse» (Sidorenko, 2012).

Etter skilsmissen fikk Irina foreldreomsorgen for deres felles sønn, Misha. Han bodde hos henne i Norge, mens eksmannen fikk lov til å besøke dem og ha alenetid med sin sønn. Irina fortalte til ansvarlig redaktør av nettavisen Pravda.ru (2011), Inna Novikova (som også er hennes skolevenninne), at samme året oppdaget hun at eksmannen mishandlet deres felles barn. Dette rapporterte hun til norsk politi. Hun ventet i over en måned, men fikk ingen tilbakemelding fra politiet, de nektet å hjelpe henne. Senere gjenfortalte Irina i et intervju med avisen Pravda en historie som hun hørte fra sitt yngste sønn, Misha: «Misha forteller at faren har tatt ham til sin datters sommerhus. Det var 12 mennesker i sommerhuset både kvinner og menn. De har alle voldtatt ham, kvinner gjorde det med kunstige kjønnsorganer. Misha hadde på seg giraff- eller sebrakostyme med kjønnsorganer over hele kroppen. [...] Barnet forteller også at han ble malt i blått fra topp til tå. De som har voldtatt barnet gikk rundt og sang «Vi er homo...» som homofile gjør. Misha fortalte at faren selger ham på nettet og at han var veldig verdifull. Det var Misha veldig stolt av. Videre forklarer barnet at voksne brukte «støvsuger» - ikke direkte støvsuger, men en slags høyteknologi som pumper ut slim. De bruker den for å fjerne bevis på voldtekt» (ibid.). En annen versjon Irina kom med senere var at de 12 personene i sommerhuset «kledd Misha ut som Putin og sto i en kø for å voldta en fire år gammel gutt» (Latinina, 2013).

Eksmannen bekrefter i et intervju at han har reist til sommerhuset sammen med sønnen sin for å besøke familien. Men det han forteller om ferien stemmer overhodet ikke med Irinas beskrivelse: «Det var en fantastisk helg, helt nydelig. For første gang har barnet tilbrakt tid med sin eldste bror og søster. Vi kunne ikke gjøre det før: Irina hatet mine barn og har sagt gjentatte ganger at Misha ikke var deres bror. Misha var kjempefornøyd med turen, jeg har tatt masse koselige bilder» (Malgin, 2013).

Ifølge eksmannen da Irina anmeldte ham for seksuelt overgrep til norsk politi, ble denne saken tatt på alvor. Det har blitt gjennomført flere etterforskninger av både han og familien hans, men ingen av Irinas anklager ble bevist (Lunde, 2015). I tillegg ble den yngste gutten sjekket hos en lege, men det ble ikke funnet noe spor av blåmerker eller mishandling. Irinas oppførsel og ubegrunnede gjentatte anklager mot sin eksmann, fikk politiet og Barnevernet til å tenke at kvinnen var psykisk ustabil (ibid.). Derfor ble barna midlertidig tatt fra Irina slik at hennes psykiske helse kunne undersøkes nærmere. Ifølge Irina selv avkreftet legen at hun var psykisk ustabil, men han mente at kvinnen var i sjokk. Barna ble deretter

returnert tilbake til sin mor, men kvinnen fortsatte å fortelle historier om eksmannen sin og anklage ham for pedofili (Sidorenko, 2012). Mens barna var hos Irina, satt Barnevernet i gang en etterforskning av hennes sak og kom med endelig beslutning om at barna skulle midlertidig bli plassert i fosterfamilier. Selv sier Irina at domstolen anklaget henne for alt mulig bare for å kunne frata henne begge barna. «Den siste anklagen kom rett før 1.mai i fjor [2011]. To politimenn og Barnevernets ansatte kom hjem til oss uten varsel akkurat samme dagen. De tok barna og overleverte dem til en fosterfamilie» (ibid.).

Mens Barnevernets etterforskning pågikk, kontaktet Irina den russiske ambassaden og gikk ut i russiske medier med sin historie. Det russiske Utenriksdirektoratet og tidligere Russlands barneombud Pavel Astakhov, lovet å hjelpe henne med å få barna tilbake (Vzglyad, 2011a). Samtidig hevdet talsmannen for Russlands Etterretningskomite, Vladimir Markin, at «russiske etterforskere åpnet straffesaken» (Vzglyad, 2011b) mot Irinas eksmann fordi han «er mistenkt for å begå seksuelle overgrep mot deres yngste sønn, Misha» (ibid.).

Deretter ble det en rettsak i Norge mellom Irina og eksmannen om hvem som skal få omsorg for Misha. Irina inviterte flere vitner fra Russland, blant annet en etterforsker fra Etterretningskomiteen fra Moskva. Ifølge Irina fremviste etterforskeren bevis på at eksmannen mishandlet barnet, men «senere viste det seg at alle dokumentene hadde forsvunnet fra saken» (Sidorenko, 2012). Siden Irina ikke klarte å bevise eksmannens skyld, vant han saken og fikk omsorg for barnet, men Irina kunne fremdeles møte Misha to ganger i året under Barnevernets og politiets tilsyn. Dette var helt uforståelig for Irina som mente at hennes eksmann misbrakte Misha: «Barnet bor på hemmelig adresse. Saken er at det finnes en regel i Norge: hvis barnet sier noe, må han straffes. Hvis han forteller om seksuelle handlinger, betyr dette at man må gjøre det enda verre for barnet og sende ham til en som foretar disse seksuelle handlinger» (ibid.).

Irinas barn fra et tidligere forhold, Sasha, (13) var fremdeles plassert i fosterfamilie, men ble bortført kort tid etter av en polsk detektiv, Krzysztof «Rambo» Rutkowski. Han har jobbet de siste ti årene med å hjelpe polske familier med å returnere barn som holdes «ulovlig» i forskjellige land (Lunde, 2015). Sasha skal ha funnet nummeret til detektiven på nettet og kontaktet ham. Gutten ble bortført av detektiven til Polen og gjenforent med sin mor der ⁶. Norske myndigheter prøvde å få ham utlevert tilbake gjennom den polske domstolen, men tapte i en rettsak (Lunde, 2015; Smetanina, 2011). Det russiske barneombudet, Pavel Astakhov, har blant annet engasjert seg i saken og forhandlet med polske myndigheter for å få

⁶ Der og da mente Irina at hun ikke var innblandet i Sashas bortføring, men hun innrømte dette senere etter hun fikk omsorg for Sasha og flyttet sammen med ham tilbake til Russland.

Irina og Sasha tilbake til Russland (Vesti, 2011b; Lunde, 2015). Irina Bergset fikk omsorgsretten for Sasha tilbake og kunne reise med ham til Russland. Siden norske myndigheter mente at Irina var med på å bortføre Sasha, noe som er ulovlig i Norge (Barnevernloven, 1992, § 4-31), fikk Irina forbud mot å reise til Norge og hun mistet følgelig muligheten til å møtes eller snakke med Misha (Malgin, 2013). Nå bor Irinas eksmann sammen med Misha på hemmelig adresse fordi norsk politi og Barnevernet er bekymret for Mishas sikkerhet.

Irina Bergset er nå gründer av og leder for bevegelsen *Russiske mødre* (Russkie materi). Denne ble stiftet i 2011 da Irina begynte å kjempe mot Norge for å få barnet sitt tilbake til Russland. Målet for bevegelsen er å beskytte russiske foreldrenes rettigheter, og å tilby dem som har mistet sine egne barn utenfor Russland både informasjon og moralsk støtte. På det offisielle nettstedet til *Russiske mødre* (Russkie materi) kan man finne historier om kvinner som ble rammet av Barnevernet i ulike land, informasjon om demonstrasjoner som organiseres mot Barnevernet, tips til foreldre om hvordan oppføre seg i utlandet, siste nyheter om Barnevernets arbeid og mye mer (<http://www.russianmothers.ru/>).

Irina Bergset deltar stadig i alle demonstrasjoner mot Barnevernet som foregår i Russland (Jelkov, 2013). Hun har blitt intervjuet flere ganger angående hennes sak og framstår ofte som en ekspert på Barnevernet i de statlige russiske mediene. Den mest berømte videoen med henne er 1,5 timers intervju med Positivnoe TV: *Hvordan lever man i Norge i dag. Sannheten om livet i Norge (Kak zhivet Norvegia. Pravda o zhizni Norvegii)* (Poznovatel'noe TV, 2013). Hun har også nylig skrevet artikkel *En sjokkerende historie om en russisk kvinne som flyttet til Norge*. Irina Bergsets framstillinger av Barnevernet og Norge er svært urealistiske og strider både med lover som er fastsatt i det norske lovverket og Barnevernets intensjoner som det kommer fram videre i kapittelet.

2.2 Barnevernet: arbeidsoppgaver og statistikk

Barnevernet er en institusjon som opptrer etter Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barnevernstjenester (barnevernloven) og har som formål: «å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid; å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår» (Barnevernloven, 1992, § 1-1). Etaten hjelper barn og unge til de fyller 23 år, men etter de har blitt 18 år, kan Barnevernet kun iverksette frivillig tiltak (ibid., § 1-3). Loven gjelder alle barn i Norge (ibid., § 1-2), inkludert barn og unge med innvandrerbakgrunn og norskfødte barn og unge med innvandrerforeldre (Bufdir, 2015). Barnevernet skal motta og vurdere bekymringsmeldinger

fra for eksempel politiet, barnehager, skoler, naboer eller barna selv. De skal også gjennomføre undersøkelser, igangsette hjelpetiltak, iverksette og følge opp saker (Barnevernloven, 1992, § 2-1). Det er hver enkelt kommune som har hovedansvar for å utføre dette, mens fylkesnemnda tar avgjørelser i saker som tas opp av kommunen (ibid., §7-1). Når Barnevernet mottar en bekymringsmelding setter de i gang en undersøkelse, deretter kan de enten henlegge saken eller bruke hjelpetiltak. Det finnes to typer hjelpetiltak – i hjemmet og plasseringer utenfor hjemmet (omsorgstiltak). Barnevernet skal alltid prøve hjelpetiltak i hjemmet først. Det innebærer at foreldre får hjelp i form av rådgivning og veiledning, økonomisk støtte, deltakelse i ansvarsgruppe, avlastningstiltak med mer (Barnevernloven, 1992 § 4-4; Dyrhaug og Sky, 2015: 14). Hvis tiltak i hjemmet ikke bidrar til at situasjonen i familien blir bedre, må Barnevernet gripe inn med omsorgstiltak. Begge tiltak kan være foretatt mot foreldres vilje. Ifølge Barnevernloven kan Barnevernet overta omsorgen kun i følgende tilfeller:

- a) Dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorgen barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling.
- b) Dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring.
- c) Dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, eller
- d) Dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet (Barnevernloven, 1992, §4-4).

Barn og unge kan bli plassert i fosterhjem, institusjon, opplærings- eller behandlingstinstitusjon eller omsorgssenter for mindreårige (ibid., § 4-14). Her er det igjen fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker som avgjør hvem som skal plasseres utenfor hjemmet.

Det er også viktig å påpeke at foreldre har flere juridiske rettigheter ved omsorgsovertakelse av deres barn. De har rett til advokat (ibid., §7-8), til å ha vitner og til å ta opp saken i retten hvis de er uenig med fylkesnemndas vedtak (Bufdir, 2015). Etter at foreldre blir fratatt omsorg for barn, kan de også sende forespørsel om endring av vedtak til fylkesnemnda en gang i året. Det er fylkesnemnda som bestemmer hvorvidt foreldre kan få omsorgsretten tilbake. Foreldre kan også få kontakt med familievernet hvor de kan få terapi, veiledning og rådgiving.

2.2.1 Barn med russisk innvandrerbakgrunn med barneverntiltak

I 2014⁷ fikk 53 088 (3,6%) barn og unge i alderen 0-22 år *hjelp* fra Barnevernet i Norge. Av disse var det totalt 33 321 barn i alderen 0–17 år som mottok *barneverntiltak* (Figur 1), dette tilsvarer 7,6 barn og unge pr. 1000 i denne aldersgruppen. I den sist nevnte gruppen er det 65% som fikk hjelpetiltak i hjemmet, og 35% var plassert utenfor hjemmet i fosterhjem, institusjon eller bolig med oppfølging (Bufdir, 2015).

	Antall barn i 2014
Alle barn med tiltak	33 321
Hjelpetiltak	21 672
Omsorgsovertakelser	8 569
Plasseringer ekskl. omsorgsovertakelser	3 080

Figur 1. Barn og unge 0-17 år med barneverntiltak i eller utenfor hjemmet. Ved utgangen av året
(kilde: SSB. Barnevern, tabell 09075 og 09050)

Tilsvarende tall for barn og unge med *russisk innvandrerbakgrunn* (innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre) som *mottok hjelp* fra Barnevernet i 2014 var 414 barn og unge i alderen 0-22. Dette utgjør 7% av den russiske befolkningen i alderen 0-22 (ibid.). Som man kan se i tabellen nedenfor (Figur 2) er Russland med disse tallene på 6.plass etter Somalia, Irak, Pakistan, Polen og Iran (ibid.). Tallene viser at det er *flest* barn og unge *uten* innvandrerbakgrunn (53 088 mot 414) som er i kontakt med Barnevernet, men i forhold til folketallet er barn og unge *med* russisk innvandrerbakgrunn *oftere* i kontakt med Barnevernet (7% mot 3,6%).

Når det gjelder barn og unge i alderen 0-17 som er under Barnevernets omsorg er situasjonen litt annerledes. Det er 31 barn og unge med russisk innvandrerbakgrunn i alderen 0-17 som er under Barnevernets omsorg (altså de barna er tatt ut av familiene sine). Dette tilsvarer 6,6 barn og unge pr. 1000 i denne aldersgruppen (ibid.). Her kan vi tydelig se at det er flere barn og unge *uten* innvandrerbakgrunn under Barnevernets omsorg både generelt og i forhold til folketallet. Ut fra tabellen nedenfor (Figur 3) ser vi at Russland ligger på 7.plass etter Somalia, Irak, Sri Lanka, Pakistan, Iran og Polen (ibid.).

⁷ For tallene fra 2015 se https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/. Tallene for 2014 brukes her for å kunne sammenligne hvor mange barn og unge med russisk innvandrerbakgrunn mottok barneverntiltak i forhold til det totale antallet barneverntiltak i Norge dersom det ikke er tilgjengelig noe statistikk om barn og unge med russisk innvandrerbakgrunn fra 2015.

	Innvandrere	Norskfødte med innvanderforeldre	Innvandrere og norskfødte med innvanderfor...
Russland	236	178	414
Tsjekkia	6		
Litauen	152	43	195
Polen	342	152	494
Latvia	41	18	59
Estland	31	9	40
Romania	37	28	65
Nigeria	50	39	89
Somalia	679	417	1 096
Pakistan	84	412	496
Irak	349	501	850
Iran	239	215	454
Sri Lanka	115	249	364

Kilde: SSB

Figur 2. Antall barn og unge med barneverntiltak i alderen 0-22 år, etter landbakgrunn. I løpet av 2014 (kilde: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=barneverng&checked=true>)

	Innvandrere	Norskfødte med innvanderforeldre	Innvandrere og norskfødte med innvanderfor...
Russland	22	9	31
Tsjekkia			
Litauen	11		
Polen	21	14	35
Latvia	12		
Estland			
Romania	8	4	12
Nigeria	6	4	10
Somalia	69	58	127
Pakistan		43	
Irak	41	50	91
Iran	15	20	35
Sri Lanka	5	39	44

Kilde: SSB

Figur 3. Antall barn og unge under Barnevernets omsorg i alderen 0-17 år, etter landbakgrunn. Pr. 31.12.2014. (kilde: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=barneverng&checked=true>).

Gjennomgang av statistikken er vesentlig i forhold til oppgaven da det vil hjelpe til å sammenligne videre i analysen de offisielle tallene fra Bufdir og de tallene som presenteres i

de utvalgte programmene på den statlige russiske TV-kanalen Pervyj. Som vi kommer til å se i kapittel 5 stemmer ikke de russiske mediernes retorikk overens med de presenterte tallene.

2.3 Russiske medier

Ettersom min studie fokuseres på hvordan russiske kvinner fortolker nyheter om Barnevernet i *russiske medier* er det nødvendig å gi en kort forklaring på hvordan medier fungerer i Russland, samt introdusere de ulike mediene informantene nevner i intervjuene: TV-kanaler *Pervyj*, *Rossiya-1*, *NTV* og *RTR-Planeta*, avisen *Komsomolskaya pravda*, søkemotorer *Rambler.ru*, *Yandex.ru* og nyhetsnettstedet *Newsru.com*. Dette bidrar til en bedre forståelse av informantenes mediebruk som presenteres senere i analysen.

2.3.1 «Kreml could not control them all [Russian media] even if we wanted to»⁸

Da Putin kom til makten i 2000 klarte han raskt å få kontroll over uavhengige og regjeringskritiske medier gjennom statlig eierskap (Ševcova, 2007: 70-71). Som eksempel kan nevnes «forvandling» av den kritiske kanalen NTV (Koltsova, 2006: 193-204; Zassoursky, 2004: 211). Den russiske staten var spesielt opptatt av å ta grep i det nasjonale fjernsynet, noe Putin klarte å gjennomføre like etter han ble den russiske presidenten. I tillegg sies det at de fleste private mediene er politisk orienterte hvor eiere ofte blander seg inn i redaksjonell politikk (Korkonosenko og Ruschin, 2011: 214). Likevel er det noe vanskelig å vurdere hvordan forholdet mellom staten, medieeierne og russiske medier oppstår i virkeligheten da det regelmessig blir brukt «disinformation and propaganda (...) against opponents in the struggles for control of the media which have dominated the post-1991 years» (McNair, 2000: 80). Mediesituasjonen i Russland i dag kan beskrives altså som «a combination of market strategy and state control» (Nordenstreng og Pietiläinen, 2010: 139). Når det gjelder internett kontrollerer ikke den russiske staten det direkte, men innfører endringer i lover som gjør det vanskelig å uttale seg fritt på nettet, spesielt i sosiale medier⁹. I tillegg fungerer også staten selv som en informasjonskanal på nettet i motsetning til andre opposisjonelle informasjonsaktører på nettet (Strukov, 2009: 218-219). På den måten hindres det ytringsfrihet og pressens uavhengighet i Russland.

⁸ Vladimir Putins uttalelse om russiske medier (Gehlbach, 2010: 78).

⁹ For eksempel en såkalt «Yarovaya-pakke», vedtatt av Statsdumaen 24. juni 2016. Den inkluderer blant annet straffeansvar ved aksept og promotering av terrorisme på nettet og pålegger internettkilder å lagre all informasjon som brukere veksler med hverandre (personlige meldinger, samtaleopptak osv.) i løpet av seks måneder. Informasjonen skal også dekrypteres for FSB (Russlands sikkerhetsmyndighet) om det er behov for det (Meduza, 2016a).

2.3.2 Statlige TV-kanaler

De tre mest populære statlige TV-kanalene i Russland er Pervyj, Rossiya-1 og NTV (Krasnoboka, 2016; Arutunyan, 2009). Sammen dekker de over 95% av landets territorium. De fleste russere bruker disse kanalene regelmessig for å se på nyheter: 82% bruker Pervyj, 71% bruker Rossiya-1 og 48% bruker NTV (Volkov og Goncharov, 2014: 5). Alle de tre kanalene er kjent for å være lojale ovenfor den russiske regjeringen (Arutunyan, 2009: 133; Novaya gazeta, 2008). De har også blitt kritisert av både opposisjonelle russiske medier og utenlandske medier for føring av propaganda (Orlov og Sidorov, 2015), ensidig nyhetsdekning, falsifisering av fakta og opplysninger (Ekko Moskvi, 2014) og negativ PR rettet mot Vesten og USA (Radio Svoboda, 2014; Johansen, 2016). Redaktørene og direktørene til Pervyj, Rossiya-1 og NTV har ukentlige møter med Russlands presidentadministrasjon, der de snakker om kommende hendelser, diskuterer hvilke temaer det er viktig å ta opp og kartlegger hva de ønsker å få dekket (Gordts, 2015; Beumers mfl., 2009: 43). Kanalene er også avhengig av økonomisk støtte fra staten og reklamemarkedet som nesten er monopolisert (Gordts, 2015).

Pervyj, tidligere ORT (Arutunyan, 2009: 127), er Russlands største statlige kanal. De betegner seg selv som «en anerkjent leder blant TV-kanaler, den mest populære og elskede russiskspråklige kanalen i hele verden» (Pervyj, 2016). Den når opp til 99,8% av den russiske befolkningen (ibid.) og brukes regelmessig som nyhetskilde av 82% av befolkningen (Volkov og Goncharov, 2014: 5). Kanalen er kjent for sine underholdningsprogrammer, dokumentarer, nyheter og analytiske programmer, de mest populære filmer og tv-serier og russisk pop-musikk. I tillegg dekker Pervyj de største sportsbegivenheter som VM og OL.

Rossiya-1 når opp til 98,5 % av befolkningen (VGTRK, 2016). Rossiya-1, tidligere RTR, er en hovedkanal til det største statlige medieselskapet i Russland Det All-russiske Statlige TV og Radio kringkastingselskap (VGTRK). VGTRK omfatter en rekke statlige kanaler, over 80 regionale TV og radioselskap som kringkaster i alle Russlands regioner, omkring 20 nettsteder på internett-portal Rossiya, fem radiostasjoner, nyhetskanaler Vesti, den russiske versjonen av Euronews og RTR-Planeta. Den siste er spesielt interessant. *RTR-Planeta* er «24/7 informasjons-underholdningskanal» (ibid.) og er laget til de russiskspråklige som bor utlandet. Kanalen «består av de beste programmene fra Rossiya-1 og Rossiya Kultura» (ibid.) og er også den eneste russiske kanalen som tilbys på lineært TV i Norge¹⁰.

¹⁰ TV-kanalen RTR-Planeta dekker også Europa, Midtøsten, Nord-Afrika og Kina (VGTRK, 2016).

NTV når opp til 99,2% av befolkningen (Gazprom-Media, 2016). Kanalen var etablert av en russisk mediebaron Vladimir Gusinsky og ble regnet som én av de første uavhengige TV-kanalene i Russland (Koltsova, 2006: 192-193). Dette varte inntil den ble kjøpt opp av et russisk statlig energiselskap Gazprom. Nå er *NTV* en del av mediekonsernet Gazprom-Media (Arutunyan, 2009: 127). Kanalen er kjent for sine dokumentarer med de viktigste samfunnsproblemene i fokus og for en rekke krimserier der skurker har hovedroller. Nyheter og analytiske programmer er også noe *NTV* satser på. Nyhetssendinger kommer ut hver time «døgnet rundt» (Gazprom-Media, 2016). I tillegg kommer det ut opptil 32 ulike programmer der aktuelle nyheter tas opp for diskusjon.

Newsru.com er et russisk nyhetsnettsted, som opprinnelig var et nettsted for TV-kanalen *NTV* under domen *ntv.ru*. Da *NTV* ble kjøpt opp av Gazprom, beholdt Gusinsky nettstedet *ntv.ru*. Senere ble navnet forandret til *newsru.com*, mens Gazprom fikk det opprinnelige domenet *ntv.ru* etter avtale med Gusinsky. Ifølge ansvarlig redaktør til *newsru.com*, Bereznickaya-Bruni, var det gjort for at nettstedet *newsru.com* ikke skulle forveksles med kanalen *NTV* (Lenta.ru, 2002). Det at *Newsru.com* ikke er en del av mediekonsernet Gazprom-Media og dets nøytrale forhold til den russiske regjeringen tyder på at nettstedet fremstår som en uavhengig kilde.

2.3.4 Aviser: *Komsomolskaya pravda*

67% av den russiske befolkningen «leser ikke dagspressen regelmessig» ifølge en russisk ikke-statlig forskningsorganisasjon Levada-senter¹¹. I tillegg leser 18% av den russiske befolkningen bare én avis (Volkov og Goncharov, 2014: 6). Dette var også en tendens jeg så blant mine respondenter. Bare to av mine respondenter nevnte at de leste en russisk avis og i begge tilfeller var det avisen *Komsomolskaya pravda* (KP). Derfor vil jeg her ta for meg en beskrivelse av kun KP¹². Avisen var populær i Sovjetunionen da den var en landsdekkende avis og et offisielt organ for Sentralkomiteen i Komsomol. Den har endret retning etter oppløsningen av Sovjetunionen og blitt en tabloid avis. Dette har ikke påvirket KP negativt, fordi den er fremdeles den mest populære avisen blant alle russiske tabloide aviser (Figur 4)¹³. Som Vladimir Sugorkin, ansvarlig redaktør av KP, sier selv er det ikke «de viktigste nyhetene som er i fokus, men de som vil tiltrekke lesere og få dem til å kjøpe avisen» (Venediktov,

¹¹ Organisasjonen er et av de største selskapene innen sitt felt. Levada-senter foretar meningsmålingene og sosiologisk forskning både på egen hånd og på bestilling.

¹² For full oversikt over dagens russiske presse se for eksempel Arutunyan, A. (2009) *Media in Russia* eller Koltsova, O. (2002) *News Media and Power in Russia*.

¹³ Se vedlegg 1 for full oversikt over de mest populære avisene og ukebladene i forskjellige kategorier.

2009). Avisen er lojal ovenfor den russiske regjeringen, og er oftest veldig negativ og kritisk til Vesten og USA¹⁴. Fra tid til annen blir den beskyldt for å publisere falske opplysninger (Venediktov, 2009), noe som forårsaker både skandaler og rettsaker mot avisen og redaksjonen.

Mainstream Newspapers		
Nº	Printed Mass Media	TPR
1	Komsomolskaya Pravda	↑ 0,9421
2	Moskovsky Komsomolets	↓ 0,4199
3	Zhizn	↑ 0,4196
4	Metro (Moscow)	↑ 0,4123
5	Mir Novostei	↑ 0,3953
6	Express-Gazeta	↓ 0,3552
7	Vechernyaya Moskva	↓ 0,3529
8	Argumenty Nedeli	↓ 0,3338

Figur 4. Popularitetsrangering¹⁵ for ledende aviser i Russland. Tabloide aviser. II kvartal 2014.

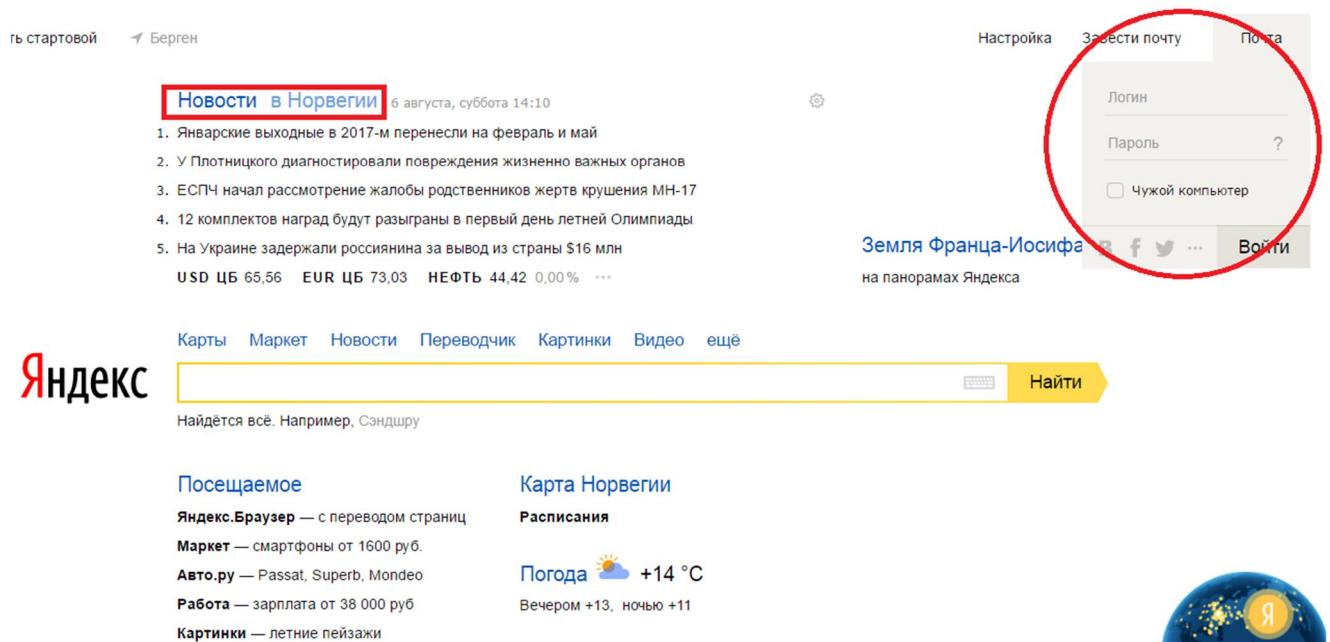
(kilde: http://www.exlibris.ru/en/tp_r_media_rating/)

2.2.3 Søkemotorer som nyhetskilder: et russisk fenomen

De fleste søkemotorer, som for eksempel Google eller Bing, har på sin startside bare et felt der man skriver inn søkeord for å finne informasjon. Russiske søkemotorer derimot har flere funksjoner på startsideen. Når man går inn på *Yandex.ru* ser nettsiden slik ut: I tillegg til søkefeltet har man nyheter som ligger ovenfor (Figur 5, ordet som er rammet i firkant) og innlogging til e-mail (i hjørnet til høyre). Slik brukes Yandex på tre forskjellige måter: som en søkemotor, en nyhetskilde og en e-postleverandør.

¹⁴ Se for eksempel artikler «KP stolte på den tullede nyheten om dødelig marihuana» (<https://lenta.ru/news/2014/01/13/kpfake/>) eller «Fra nå av blir alle flyktninger som kommer til Danmark fratatt sine verdisaker og penger» (<http://www.kompravda.eu/daily/26549/3566229/>). Artikkelen er på russisk.

¹⁵ Følgende parametere tas hensyn til ved rangering: publikumsdekning (popularitetsindikator blant lesere), kostnaden for reklameplass (popularitetsindikator blant annonsører), henvisninger til publikasjoner i andre medier (popularitet og betydning av publikasjonen i fagmiljøet), henvisninger til publikasjoner i sosiale medier (popularitetsindikator blant sosialt aktive lag av samfunnet) (Exlibris, 2016).

Figur 5. Startsiden til Yandex.ru (kilde: www.yandex.ru)

Yandex er den største og mest brukte søkemotoren i Russland når det gjelder daglig bruk, og den ligger på andre plass etter Google når det gjelder månedlig bruk av søkemotorer (Meduza, 2016b). Yandex er også den største nyhetskilde på nettet for folk i Moskva der 41% bruker den for nyhetssøking (Volkov og Goncharov, 2014: 7). Andre populære russiske søkemotorer, Mail og *Rambler*, ser ganske like ut og fungerer på den samme måten som Yandex.

På den måten bruker russere russiske søkemotorer som nyhetskilder uten at de selv er klar over det (som det kommer fram i intervjuene). Brukere går inn på en av søkemotorer for å sjekke e-post eller for å finne informasjon, videre blir de oppmerksomme på nyhetsoverskrifter og følger linker. Som sagt er introduksjonen av det russiske medielandskapet og de russiske mediene som nevnes av informantene nødvendig for å forstå hvorfor informantene fortolker nyheter om Barnevernet slik de gjør. Informasjonen som informantene får fra de statlige kanalene (Pervyj, Rossiya-1 og NTV), regjeringsorienterte avisen KP og mer uavhengige nettsteder (Newsru.com, Yandex og Rambler) og måten informantene bruker disse på preger deres meningsdannelse og deres fortolkninger. Dette kommer vi til å se nærmere på i analysen, men først er det nødvendig å gjøre rede for teoretiske tilnærminger hvor jeg kartlegger blant annet hvordan publikums mening blir skapt.

Kapittel 3. Teoretiske tilnærminger

Oppgavens formål er å finne ut hvordan russiske kvinner fortolker nyheter om Barnevernet i russiske medier. Som tidligere nevnt, er det norske Barnevernet et omdiskutert tema som russiske medier til stadighet setter på dagsorden. Barnevernssaker vinkles ulikt av russiske og norske medier og det forekommer ulike meninger blant publikum. Ved hjelp av flere ulike teorier fra medieforskningen som ligger til grunn for oppgavens analyse vil vi se hvordan dette henger sammen. Først framlegges det en kort gjennomgang av teori om *meningsdannelse*. Videre skal jeg se nærmere på de grunnleggende teoriene som skal hjelpe meg å svare på problemstillingen og gjennomføre analysen. *Medienes dagsordenfunksjon* og *framing* presenteres for å få bedre forståelse av hvorvidt russiske medier styrer publikums dagsorden ved å frame Barnevernssaker. Deretter gjør jeg rede for Stuart Halls *encoding-decoding modell* og de tre hovedlesemåtene, *dominant-hegemonisk*, *forhandlet* og *opposisjonell*. Til slutt vil kapitlet fokuseres på David Morleys empiriske utprøving av encoding-decoding modell og videreutvikling av teorien.

3.1 Meningsdannelse

Å kunne danne en mening om noe er en kompleks prosess der mange faktorer spiller inn. Meningen blir skapt ved hjelp av «konstruktiv virksomhet» (Waldahl, 2000: 444), som igjen er basert på individets «erfaringer og mentale ferdigheter» (ibid.). Dette betyr at et individ fortolker et budskap ut fra ferdighetene som allerede foreligger på forhånd (ibid.). Hvert enkelt individ har altså et *fortolkningspotensial* som er individuelt for alle. Samtidig foregår meningsdannelse i en sosial sammenheng. Fortolkningspotensialet kan innebære både en personlig utformet «individuell komponent», og en sosial utformet «felles komponent» (ibid.). Dette betyr at innholdet av budskapet kan ha ulike meninger for forskjellige individer. Innholdet har et *meningspotensial* som kan legge opp til ulike tolkninger. Føringer for disse tolkningene vil variere. Hvis tekster er lukket og har et tydelig budskap som er ment til å vekke bestemte reaksjoner (reklame) vil føringene være sterke. Omvendt gir åpne tekster svakere føringer (ibid.) og dermed er mer polysemiske (Hall, 1980: 134).

Mening befinner seg også i en bestemt *kontekst*. Meningsdannelse er preget av både «materielle og sosiale omgivelser» (Waldahl, 2000: 445), miljøet mediebrukeren befinner seg i og av at budskapet befinner seg innenfor teknologiske, redaksjonelle og genremessige rammer. Meningsdannelse til et hvert enkelt individ blir påvirket av disse faktorene i ulik grad: «Jo mer gjensidig solidarisk miljøet er, desto mer likeartede vil fortolkningene av

medienes innhold være» (Waldahl, 2000: 445). Dette innebærer at mennesker innenfor det samme miljøet mest sannsynlig tolker det samme budskapet likt. Det er altså viktig å forstå kommunikasjon i en kontekst hvor «delt aktivitet og medbrakt sosial erfaring» (ibid.) sammen skaper meningsdannelsen.

Mening er *dynamisk*, det innebærer at den kan utvikles, forandres og ta nye former. Både publikum og medier kan gjennom nye erfaringer, opplevelser eller en nøyere tankeprosess, endre sin vurdering av et budskap. Hvert enkelt menneske danner «sin egen mentale kontekst» (ibid.) som er et grunnlag for en virkelighetsoppfatning i framtiden. Mening skapes også ved hjelp av *interaksjonen* mellom en medietekst og publikum. Man kan ikke se på meningens utforming ved å henvende seg kun til en medietekst eller kun til publikum. Publikum både henter noen elementer fra en medietekst og bringer noe med seg. Dermed skiller man mellom meningen som legges inn i en medietekst av mediene og meningen som publikum utformer. Dette gir grunnlaget for ulike fortolkninger av en medietekst (ibid.).

Måten mediene påvirker publikum på stopper ikke her, men er også knyttet til påvirkningsprosessens elementer (ibid.: 453-463). Senderens *troverdighet* og *attraktivitet* er betydelige egenskaper i påvirkningsprosessen (ibid.: 453). Her er det vesentlig å bemerke at man snakker om egenskaper som publikum *tilskriver* avsenderen, ikke dens egentlige egenskaper. Troverdigheten er kompleks og innebærer flere elementer. En av de viktigste er *pålitelighet*. En pålitelig sender bør være engasjert, objektiv og ikke-manipulerende (ibid.). Påvirkningskraften er større hvis avsenderen oppfyller disse kravene i mottakernes øyne. Dette betyr at avsenderen ikke nødvendigvis trenger å være pålitelig så lenge den anses som pålitelig av mottakeren. I tillegg, hvis avsenderen oppfattes av mottakeren som *nøytral*, øker dette påvirkningskraften. Både avsenders og mottakers sosiale bakgrunn kan – i noen tilfeller – ha betydning for graden av påvirkning (ibid.).

Attraktivitet innebærer tre hovedelementer (ibid.: 454). For det første er *likhet* mellom avsenderen og mottakeren viktig. Det å ligne på publikum kan gi avsenderen store påvirkningsmuligheter. Man kan skille mellom sosiodemografisk (felles bakgrunn) og ideologisk (felles holdninger) likhet (ibid.). For det andre kan publikums *kjennskap* til senderen forsterke senderens påvirkning. For det tredje har publikums *preferanser* betydelig vekt. Hvis publikum liker senderen blir de mer påvirket av den. Dette aspektet overlapper to andre som var nevnt tidligere: publikum liker senderen hvis de ligner på den og kjenner den (ibid.). Disse egenskapene glir inn i hverandre og spiller en avgjørende rolle for mediens muligheter for å påvirke publikum. I tilfelle med de russiske mediene kan deres attraktivitet

føre til at publikum tilskriver dem troverdighet. Foruten kan russiske medienes framstilling av Barnevernet forstås ut fra retorikkens begreper *patos* og *etos* (Kjeldsen, 2014) som igjen har betydning for avsenderens troverdighet. Disse påstandene drøftes mer utfyllende videre i analysen.

Publikums selektivitet i valg av kommunikasjonskanaler er også avgjørende for deres meningsdannelse. Publikum kan besitte fire ulike seleksjonsprosesser: selektiv bruk, oppmerksomhet, forståelse og hukommelse (Waldahl, 2000: 458-459). De fleste mediebrukere påvirkes mer av kommunikasjonen som støtter deres påstander, enn kommunikasjonen som motstrider dem. Ifølge Waldahl skjer dette fordi selektiv oppmerksomhet og selektiv forståelse «preger folks mentale bearbeiding av kunnskap» (ibid.: 459). Viktigheten av selektiv bruk og selektiv hukommelse er derimot overvurdert (ibid.).

Hvordan et mediebudskap når publikum har også stor betydning for hvordan publikum forstår og fortolker det budskapet. I 1944 foreslo Lazarsfeld og hans kollegaer *tostegshypotesen*. De mente at medier ikke nådde folk med sitt budskap direkte, men gjennom *opinionsledere*, som deretter spredde informasjon videre til sitt nettverk (Lazarsfeld mfl., 1948: 49). Som vi skal se senere i analysen finnes slike opinionsledere også på nettet. Opinionsledere har en viktig rolle for dannelsen av den offentlige mening. I noen tilfeller kan de bidra til en bedre forståelse og et mer objektivt bilde av en situasjon eller en sak. Hvis en opinionsleder fremstår som en troverdig kilde, men forvrenger informasjon, kan dette derimot skape misforståelser og forvirringer blant publikum, noe jeg kommer tilbake til i kapittel 5. Nå vil jeg rette blikket mot to teoretiske perspektiver som er spesielt relevante for min framtidige analyse: teorier om *medienes dagsordenfunksjon*, *framing* og Stuart Halls *encoding-decoding modell*.

3.2 Medienes dagsordenfunksjon

Saker som mediene fremhever, repeterer, plasserer på forsiden og generelt bruker mye tid på kan man kalle for medienes dagsorden. *Teorien om medienes dagsordenfunksjon* går ut på at publikums dagsorden styres av medienes dagsorden. Publikum kan begynne å anse sakene som viktige, aktuelle og interessante hvis mediene framhever og gjentar disse.

Så tidlig som i 1922, påpekte Robert Park at journalister, nyhetsbyråer og redaktører valgte ut nyheter som de anså som viktige og interessante, med dette ble en stor mengde av nyheter «'killed' every day» (Park, 1922: 328). Walter Lippmann var en av de første som snakket om medienes rolle i utformingen av den offentlige mening, og mente at mediene var det viktigste bindeleddet mellom hendelser som skjedde i verden og bilder av disse

hendelsene «i hodene våre» (Lippmann, 1992: 3-19). En mer presis forklaring av teorien om mediens dagsordenfunksjon er blitt foreslått av Bernard Cohen (1963: 13): «(...) the press may not be successful much of the time in telling people *what to think*, but it is stunningly successful in telling its readers *what to think about*» (min redigering – kursiv). Også Trenaman og McQuail (1961: 178) fremholder at mediens dagsorden har betydning for hvilke saker man er opptatt av.

Det var McCombs og Shaw som først brukte begrepet *agenda-setting function* og testet teorien empirisk. De gjennomførte en undersøkelse under presidentvalgkampen i USA i 1968. I studien forsøkte de å finne ut hvilke saker velgerne anså som viktige under valgkampen. Deretter sammenlignet de sakene med det faktiske innholdet som var framstilt i mediene (McCombs og Shaw, 1972: 177). Resultatene viste at mediene hadde betydelig innvirkning på velgerens vurderinger om hva de viktigste sakene i valgkampen var:

the data suggest a very strong relationship between the emphasis placed on different campaign issues by the media (reflecting to a considerable degree the emphasis by candidates) and the judgments of voters as to the salience and importance of various campaign topics (ibid.: 181)

Etter McCombs og Shaw sin undersøkelse har det blitt gjennomført flere studier som beviste at mediens dagsorden påvirker publikums meningsdannelse (Shaw og McCombs, 1977; Weaver, Graber, McCombs, og Eyal, 1981; Iyengar og Kinder, 1987; Asp, 1986). Derimot var det også empirisk bevist av Severin og Tankard (1992: 216) at påvirkningen skjer begge veier og at publikums interesse for en bestemt sak kan føre til at medier tar opp denne saken. Med andre ord er medier i noen grad avhengige av å vite hva folk er interesserte i for å kunne tiltrekke publikums oppmerksomhet.

Det er viktig å bemerke at selv om teorien om mediens dagsordenfunksjon går ut på at medier tar opp de samme sakene, kan disse vinkles og tolkes annerledes av forskjellige medier. McCombs understreker at det eksisterer diskusjon og uenighet blant medier selv om de velger å dekke de samme sakene (McCombs 2004: 36-37).

3.3 Framing

Teorien om mediens dagsordenfunksjon viser at medier påvirker publikum ved å velge hvilke saker som skal tas opp. Likevel fremlegger medier også sine egne vurderinger og fortolkninger av det som skjedde når de dekker en sak. Medier kan velge å framheve et bestemt forhold ved en sak, samtidig som de kan skjule andre forhold. Måten en sak er beskrevet på kan ha innvirkning på publikums forståelse av denne saken (Scheufele og

Tewksbury, 2007: 11) Dette er noe som forskere kaller for *framing* – et viktig element for forståelse av mediens dagsordenfunksjon.

Det finnes en psykologisk og sosiologisk tilgang til framing-begrepet (Hjarvard, 2015: 106). Flere forskere innenfor psykologi har påvist at mottakeren kan forandre sin evaluering og mening av budskapet avhengig av mediens språkbruk (Kahneman og Tversky, 1984; Lakoff og Johnson, 1999; Lakoff, 2004; Ottati m.fl., 2014; McLeod og Detenber, 1999). Innenfor sosiologi bidro Erving Goffmans (1974) studie av sosial interaksjon til en bedre forståelse av «hvordan frames guider deltagerens definition af en situasjon og dermed skaber grundlag for, hvad der opfattes som passende og upassende handlinger» (Hjarvard, 2015: 106).

Innen medie- og kommunikasjonsfeltet gjennomførte Gaye Tuchman (1978 i Hjarvard, 2015: 107) en viktig studie hvor hun så på nyhetsredaksjoners arbeidsrutiner. Hun ville finne ut hvordan journalistikk kunne skape et bestemt bilde av publikums virkelighet og påvirke vår forestilling av verden. Tuchman mente at nyhetsformidlingen former publikums verdensbilde, men journalistenes vurderinger og oppfatninger av saken og måten saken blir presentert på bidrar også til vinkling av denne (Tuchman, 1978 i Hjarvard, 2015: 107). Todd Gitlin (1980) så på sammenheng mellom nyhetsmediedekning og de politiske prosessene i USA.

Da Stuart Hall presenterte sin encoding-decoding modell, noe jeg går inn på senere i teorikapittelet, påpekte han at avsenderen skapte rammene som mottakeren fortolket teksten eller budskapet innenfor (Hall, 1980: 135; Hall, 1994: 262). Dette understreket også David Morley (Morley og Brunson, 1999: 129) i *Nationwide-prosjektet* og i sin videre forskning.

Robert Entman, forsker i samspillet mellom medier, politikk og offentlig opinionsdannelse, forsket spesielt mye på framing-begrepet. I sin artikkel *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm* (1993) skriver han at å frame betyr:

to **select** some aspects of a perceived reality and make them more **salient** in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described (Entman, 1993: 52, min redigering – fet).

Det er viktig å bemerke at Entman legger spesielt vekt på at framing innebærer *utvelgelse* («select») og *fremheving* («salient»). Entman peker særlig på at det engelske ordet «salience» betyr å gjøre informasjonen mer bemerkelsesverdig, meningsfull og minneverdig (ibid.: 53).

Entman var en av de første som foreslo fire funksjoner ved frames¹⁶: de *definerer problemet*, *diagnostiserer årsaker*, *foretar moralske vurderinger* (utpeker handlende aktører og deres effekter) og *foreslår en løsning* (Entman, 1993: 52). For eksempel russiske medier rapporterer at Barnevernet (handlende aktør) fratår barn (definisjon av problemet) kun med russisk bakgrunn (diagnostiserer årsaker) uten noe grunn og dermed må russiske familier avstå fra å reise til Norge (foreslår en løsning). Som vi ser i eksempelet kan en setning innebære alle fire funksjoner, mens resten av teksten kan innebære ingen av dem. Det er også ikke slik at en tekst må inkludere alle funksjonene. Funksjonene som var foreslått av Entman gjorde det lettere for forskere i feltet å definere framing i tekstanalyser (Hjarvard, 2015: 105).

Entman mener at frames finnes i hvert fall i fire ledd av kommunikasjonsprosessen: avsenderen, teksten, mottakeren og kulturen (Entman, 1993: 52). *Avsenderen* foretar framing-avgjørelser utfra sine egne frames som former avsenderens univers. *Teksten* innebærer frames som består av bestemte nøkkelord, stereotypiske bilder, faste uttalelser, informasjonskilder og setninger som skaper bestemte meninger. Samtidig har *mottakeren* sine egne frames som kan sammenfalle med avsenderens og tekstenes frames, men ikke nødvendigvis gjør det. *Kulturen* er en samling av de allmenne felles frames som vises i diskursen og er en del av felles tenkning blant de fleste mennesker innenfor en sosial gruppering (ibid.: 52-53). Kulturell bakgrunn har altså betydning for hvordan man forstår ulike frames. Russisk bakgrunn til mine informanter har for eksempel betydning for deres forståelse og fortolkning av informasjon om Barnevernet.

Videre understrekes det at måten en idé i teksten er skrevet på, altså hvordan den frames – eller rammes inn – kan ha betydning for hvorvidt problemet legges merke til og huskes, for mottakerens forståelse av problemet og for mottakerens handlinger og framtidige valg (ibid.: 53). Samtidig påpeker Entman at framing kan ha en generell effekt på de fleste mottakerne, men ikke nødvendigvis på alle (ibid.). For eksempel kan en russisk dokumentar med tittelen *Norge: de fratatte barna* (Norvegia: otobrannie deti) muligens skape et negativt bilde av Norge uten at mottakeren nødvendigvis har sett selve dokumentaren, og etter å ha sett den kan det negative bildet av Norge forsterkes som igjen kan føre til at mottakeren ikke ønsker å reise eller flytte til Norge. På den andre siden kan kritikk av det norske Barnevernet forsterke negative oppfatninger av russiske medier blant russere som bor i Norge og kjenner til den russiske mediesituasjonen.

¹⁶ Ordet betyr «rammer» eller i den sammenhengen «fortolkningsrammer», men jeg kommer til å bruke frames fordi begrepet er allment brukt i medieforskning.

Når framing fremhever bestemte aspekter ved virkeligheten, leder den samtidig bort oppmerksomhet fra andre deler av virkeligheten. Framing kan innebære både *utelukkelse* og *inkludering* av potensielle forklaringer, vurderinger og anbefalinger, begge er like kritiske for styring av publikums meningsdannelse (Entman, 1993: 54). Det vil si at publikum kan forandre sin mening utfra avgitte eller skjulte fakta. For eksempel hvis det publiseres kun negativ informasjon om Barnevernet i Russland (*utelukkelse*), kan publikum danne en negativ mening av denne etaten.

3.2.1 Framing som elitenes maktverktøy

Det at framing kan tiltrekke oppmerksomhet til noen aspekter ved virkeligheten og å skjule andre, kan føre til forskjellige reaksjoner blant publikum. Å kunne styre publikums tankegang ved å frame nyhetssaker er noe både politikere og journalister konkurrerer om. Dette kan bety at framing spiller en stor rolle i den politiske maktutøvelsen: «[...] the frame in a news text is really the imprint of power – it registers the identity of actors or interests that competed to dominate the text» (ibid.: 55). Sammen med andre forskere forsket Entman mye på hvordan de politiske elitene kan påvirke nyhetsmedienes framing av hendelser og dermed kan styre publikums meningsdannelse (Entman og Rojecki 2000; Entman, 2003; Entman, 2004; Bell og Entman 2011, Entman 2012).

Selv journalister som følger alle reglene og tror at de rapporterer saker objektivt blir påvirket av den dominante meningen som tyder på at de formidler det dominerende aspektet ved nyhetstekster. «Media manipulatorer» (Entman, 1993: 56), som Entman kaller elitene, klarer å pålegge journalister sine dominerende frames. I tillegg gir ikke slik framing mulighet for publikum til å foreta «en balansert vurdering av en situasjon» (ibid.). Denis McQuail bemerker også at informasjon som medier får fra kilder ofte er innrammet etter kildenes ønske og er lite sannsynlig «rent objektivt». Jo mektigere kilden er, jo større er virkningen på framing prosess (McQuail, 2007: 379). Tidligere i kapittel 2 har jeg allerede gjort rede for hvorvidt den russiske staten griper inn i mediebransjen. Senere i analysen (kapittel 5) kommer jeg til å illustrere hvordan den russiske staten formidler den negative informasjonen om Barnevernet gjennom de russiske mediene.

Videre tilskriver noen forskere (Fiske, 1987: 95 og 239) publikum betydelig fortolkningsmakt og autonomi. Det viser seg at i noen tilfeller kan publikum bruke sine egne erfaringer, foreta sine egne vurderinger og fremkalle forklaringer fra sin hukommelse som ikke finnes i teksten. Samtidig er publikum oftest lite informert innenfor de sosiale og politiske saksområder, noe som gjør at deres reaksjoner og meninger allikevel blir påvirket av

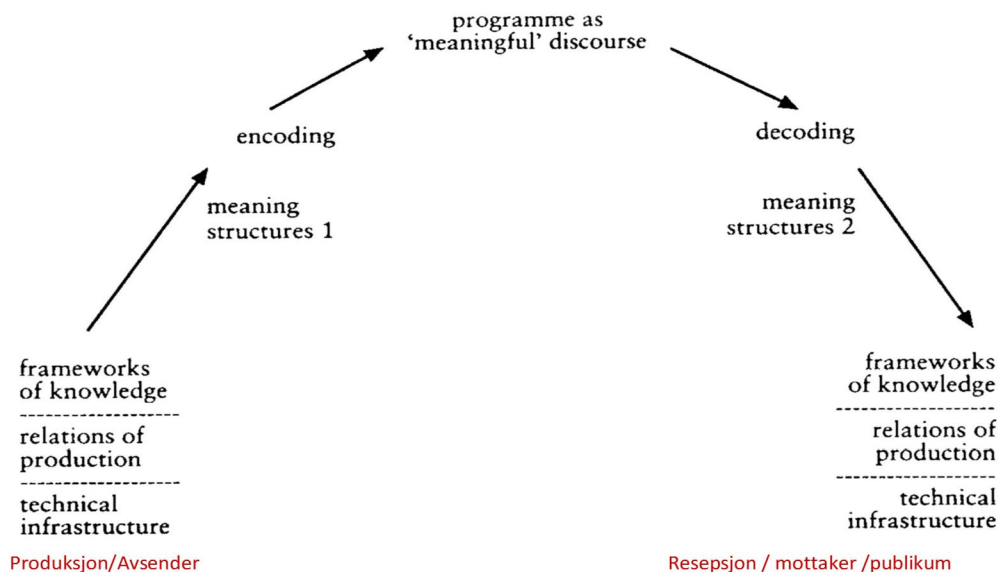
framing (Zaller, 1992; Kahneman og Tversky, 1984; Iyengar, 1991). Dette i sin tur kan peke på at framing påvirker den demokratiske prosessen. De politiske elitene bestemmer selv hvordan nyhetssakene skal frames, hvilket bidrar til å forme den offentlige mening.

Entman hevder videre at det kan oppstå vanskeligheter med å definere den «sanne» offentlige mening når dens viktigste manifestasjoner fastsettes av elitene. Den offentlige mening ser altså ut til å være sårbar over for framing-effekter (Entman, 1993: 57). Framing stiller dermed et stort spørsmål ved demokratiet. Regjeringen og andre rådende eliter i flere land vil ha medier under kontroll. Som det kommer fram i kapittel 2 og videre i kapittel 5, forekommer det stadig flere tilfeller i Russland, der de statlige kanalene brukes av den russiske staten for å føre antieuropeisk politikk og kontrollere den offentlige mening. Videre vil jeg presentere Stuart Halls teori om encoding-decoding modellen som tar for seg meningsdannelse fra en annen synsvinkel. Her vil vi først og fremst kartlegge hvordan publikum kan fortolke budskapet som avsenderen har framet.

3.4 Stuart Halls encoding-decoding modell

Stuart Halls encoding-decoding modell står sentralt i denne oppgaven. Som nevnt tidligere er målet med oppgaven å finne ut hvordan russiske kvinner bosatt i Norge fortolker nyheter om Barnevernet i russiske medier. Dermed er fokuset i prosjektet rettet mot de russiske kvinnes *fortolkning*. Her kommer jeg til å benytte meg av en klassiker innenfor medievitenskapen og den mest innflytelsesrike teorien innenfor Cultural Studies og resepsjonsforskning, nemlig Stuart Hall sin encoding-decoding modell (Hall, 1980). For å analysere hvordan kvinnene forholder seg til et budskap skal jeg bruke tre hovedlesemåter som Stuart Hall presenterte i denne modellen. Det er viktig å påpeke at Hall brukte et fjernsynsprogram som eksempel da han skisserte en kommunikasjonsprosess mellom avsenderen og mottakeren. Dette betyr at han snakket om interaksjonen mellom publikum og *en* medietekst i *ett* bestemt media. Modellen er overførbar selv om jeg ser på kvinnes bruk av russiske medier i sin helhet i stedet for å vise eller diskutere ett bestemt program. Som jeg vil dokumentere i analysekapitlene legger de fleste russiske medier opp til en samlet dominant mening som er *Barnevernet «stjeler» russiske barn uten grunn*. I tillegg tillater mitt grep å se på kvinnes fortolkninger i mer naturlige kontekster, noe som var påpekt av Morley etter at han gjennomførte sitt *Nationwide-prosjekt*. Han mente at det virket for kunstig å eksponere informantene for et bestemt program under intervjuene i stedet for å se på deres mediebruk mer helhetlig og i «domestic setting» (Morley, 1981b: 67; Morley, 1992: 133).

Stuart Halls kommunikasjonsmodell, *encoding-decoding modell*, er et viktig bidrag til Cultural Studies-tradisjonen, og den har spesielt vært brukt som teorigrunnlag innenfor resepsjonsforskning. Med sin encoding-decoding modell bryter Hall den lineære kommunikasjonsmodellen avsender-budskap-mottaker som har vært brukt i effektstudier (Hall, 1980¹⁷). Hall foreslår heller å rette blikket mot utforming av teksten og publikums evner til å fortolke denne (ibid.: 131).

Figur 6. Stuart Hall encoding/decoding modell (ibid.: 130)

Encoding-decoding modell går ut på at et fjernsynsprogram eller en annen tilsvarende medietekst¹⁸ først blir innkodet («*encoding*») av en avsender på en bestemt måte i en produksjonsfase og deretter blir den avkodet eller fortolket («*decoding*») av en mottaker i en resepsjonsfase. Innkoding eller produksjonsprosessen blir påvirket av avsenderens bakgrunnskunnskap om produksjonsrutiner og publikum, yrkesideologi og produksjonstekniske betingelser (ibid.: 129). Det er også ytterlige «diskursive aspekter» (ibid.) som kan ha innflytelse på hvordan teksten blir utformet: andre mediers «beskrivelser av situasjon» (ibid.), dagsorden, hendelser, de ansatte, bildet av publikum. Alle disse

¹⁷ I denne oppgaven bruker jeg artikkel fra 1980 som er redigert utdrag av Stuart Halls artikkel «Encoding and decoding in Television Discourse» fra 1973. Den originale versjonen fra 1973 finnes kun på University of Birmingham sin nettside (<http://www.birmingham.ac.uk/Documents/college-artslaw/history/cccs/stencilled-occasional-papers/1to8and11to24and38to48/SOP07.pdf>). Den er i svært dårlig kvalitet og er helt uleselig noen steder på grunn av mangel av ord og bokstaver. Dermed, i tillegg til artikkelen fra 1980, brukes dansk oversettelse av artikkelen fra 1973 av Kim Schrøder (2015) *Fjernsynsdiskursens indkodning og afkodning: introduktion til en klassiker*. Kim Schrøders artikkel benyttes kun for å få innsikt i Halls arbeid fra 1973.

¹⁸ For å generalisere videre i teksten vil jeg bruke ordene «en tekst» eller «et budskap» i stedet for et fjernsynsprogram.

betingelser former og avgrenser teksten eller budskapet som skal formidles videre til publikum (Hall, 1980: 129). Tilsvarende er det mange forhold som preger resepsjonsfasen: mottakerens bakgrunnskunnskap, kulturelle normer, politiske interesser med mer har innflytelse på måten teksten avkodes på (ibid.: 130). Avgrensning av teksten i produksjons- og resepsjonsfasen står også sentralt for framing-begrepet som har vært videreutviklet av Scheufele (2000). Han foreslår å skille mellom frame-bygging og frame-setting¹⁹ (ibid.: 307). I frame-bygging, som i innkoding, ser man på hvilken måte nyheter utvelges og produseres av nyhetsredaksjoner. I likhet med Halls «diskursive aspekter» (Hall, 1980: 129), utpeker Scheufele fem mulige faktorer som kan påvirke journalistenes framing av en eller annen sak: sosiale normer og verdier, organisasjoners press og begrensninger, interesseorganisasjoners press, journalistenes arbeidsrutiner og journalistenes politiske eller ideologiske orienteringer (Scheufele, 2000: 307). *Frame-setting* analysen, akkurat som avkoding, har fokus på hvordan en nyhetstekst blir mottatt og utformet av publikum ut ifra publikums forståelse av en hendelse (ibid.).

Når Hall snakker om at publikum fortolker en tekst betyr dette at han anser resepsjonsprosessen som en interaksjon mellom tekst og mottaker. Ifølge Hall blir teksten påvirket av mennesker i både produksjons- og resepsjonsfasen. Dette tyder på at resepsjon er en del av produksjonsprosessen:

Thus – to borrow Marx’s terms – circulation and reception are, indeed, ‘moments’ of the production process in television and are reincorporated, via a number of skewed and structured ‘feedbacks’, into the production process itself (Hall, 1980: 130).

Hall er også opptatt av transformasjonen som teksten går gjennom på vei fra avsenderen til mottakeren. Han påpeker at et budskap først må bli innkodet av avsenderen i form av «’meningsfull’ diskurs» (ibid.) og så må det avkodes av mottakeren før det kan ha eventuelle effekter:

Before this message can have an ‘effect’ (however defined), satisfy a ‘need’ or be put to a ‘use’, it must first be appropriated as a meaningful discourse and be meaningfully decoded. It is this set of decoded meanings which ‘have an effect’, influence, entertain, instruct or persuade, with very complex perceptual, cognitive, emotional, ideological or behavioural consequences (ibid.).

Hall legger til at en hendelse ikke kan bli formidlet i en «rå» form, den må få «mening» i en form av diskurs, for eksempel må et fjernsynsprogram ha auditiv og visuell form. Videre må

¹⁹ I tillegg presenteres det *konsekvensene av framing* som tar for seg hvordan framing av nyheter kan forandre og påvirke publikums atferd, motivasjoner og holdninger (Scheufele, 2000: 307).

en hendelse bli til en «fortelling» før den kan bli «kommunikativ» og således komme i kontakt med publikum (Hall, 1980: 129). Dette gjelder også for mitt prosjekt. Det finnes en overordnet mediediskurs i russiske medier om at Barnevernet «stjeler» russiske barn på latterlig grunnlag, uten grunn. Innenfor denne diskursen eksisterer det flere ulike fortolkninger som publikum foretar.

For å innkode og avkode teksten bruker avsenderen og mottakeren *koder*. Koder forstås her som et slags meningssystem som brukes av medlemmer i et bestemt samfunn eller kultur: språk, normer, måter man tolker budskapet på (Hall, 1980: 132). Avsenderen og mottakeren kan bruke ulike koder som betyr at «meaning structures 1» og «meaning structures 2» (Figur. 6) kan også være forskjellige (ibid.: 131). Hvorvidt kodene til avsenderen og mottakeren passer inn i hverandre, avhenger av forhold og posisjon mellom avsenderen og mottakeren, men også «has something to do with the asymmetry between the codes of ‘source’ and ‘receiver’ at the moment of transformation into and out of the discursive form». Når koder til avsenderen og mottakeren ikke er likeverdige, kan det oppstå såkalte ‘misforståelser’ eller ‘forvrenginger’ i kommunikasjonsprosessen (ibid.).

Ifølge Hall blir budskapet vanligvis innkodet med den *dominante* eller foretrukne meningen (den dominante koden) altså meningen som understøtter de bestående og de rådende maktstrukturene (ibid.: 134). ‘Misforståelser’ kommer fram når publikum ikke tolker budskapet slik det var ment fra avsenderen, men har en alternativ lesning. Avsenderen mener oftest at publikum mislykkes i å lese budskapet «riktig», og dermed misforstår eller forvrenger budskapet. Ifølge Hall er det som egentlig skjer at publikum ikke opererer innenfor den dominante koden (ibid.: 135). Avsenderen kan prøve å forutse hvordan mottakeren avkoder budskapet, men kan ikke garantere hvilke koder mottakeren vil bruke. Dette kaller Hall for ‘systematisk forvrengt kommunikasjon’ (ibid.: 136). Hall understreker at kommunikasjonen ville vært ‘perfectly transparent’ hvis mottakeren alltid hadde tolket budskapet som avsenderen ønsket, men i stedet er avsenderen nødt til å forholde seg til ‘systematisk forvrengt kommunikasjon’ (ibid.). Hvordan koder til avsenderen og mottakeren stemmer overens med hverandre, er også noe Entman (1993) peker ut i sitt arbeid i forhold til framing-begrepet. Han bemerker at informasjonen i teksten kan tiltrekke mottakerens oppmerksomhet ved riktig plassering eller gjentakelse eller hvis den assosieres med noen kjente kulturelle symboler. Likevel kan ingenting av dette være nødvendig hvis informasjonen i teksten stemmer overens med mottakerens *skemata* (ibid.: 53). På samme måten kan ideen i teksten være usynlig og vanskelig å forstå på grunn av mottakerens skemata. Entman forklarer at begrepet skemata må forstås som mentalt lagrete samlinger av ideer som styrer mottakerens

bearbeiding av informasjon (Entman, 1993: 53). Med andre ord hvis mottakerens skemata er preget av den dominante meningen vil mottakeren ikke «misforstå» teksten, noe som vil føre til 'perfectly transparent' kommunikasjon. Omvendt hvis mottakerens skemata ikke stemmer overens med idéen i teksten vil kommunikasjonen være 'systematisk forvrengt'.

Dette viser at tekster kan ha flere betydninger og er åpne for fortolkninger, noe Hall kaller for tekstenes «polysemiske verdi» (Hall, 1980: 134). Likevel står publikum ikke helt fritt overfor tekster, men fortolker dem innenfor rammer som er fastsatt av avsenderen:

[...] encoding will have the effect of constructing some of the limits and parameters within which decodings will operate. If there were no limits, audiences could simply read whatever they liked into any message (ibid: 135).

Måten mottakeren leser budskapet på avhenger av om den deler ideologi og maktposisjon med avsenderen (ibid.: 136). Den dominante ideologien som ligger til grunn av budskapet kan tolkes ulikt. I sin artikkel om encoding-decoding modellen introduserer Hall tre forskjellige måter mottakeren kan avkode eller tolke budskapet på: dominant-hegemonisk (foretrukket) lesning, forhandlet lesning og opposisjonell lesning (ibid.).

Dominant-hegemonisk (foretrukket) lesning går ut på at mottakeren tolker budskapet i tråd med avsenderens intensjoner og aksepterer den dominante meningen. På denne måten opererer mottakeren innenfor *den dominante koden*. Det er denne type kommunikasjon Hall kaller for 'perfectly transparent' (Hall, 1980: 136). Han tilføyer at den dominante koden er nært knyttet til *den profesjonelle koden* som brukes av produsenter for å innkode budskapet. Selv om den profesjonelle koden er 'relativt uavhengig', befinner den seg fremdeles innenfor «'hegemoni' av den dominante koden» (ibid.). Altså de rådende maktstrukturene som fastsetter den dominante koden kontrollerer også journalister, nyhetsreportere, produsenter og andre, samtidig som disse journalistene, nyhetsreporterne og produsentene kan være i stand til å gi den dominante koden en vri hvis det er behov for det (ibid.).

Forhandlet lesning innebærer en blanding av de foretrukne og opposisjonelle meningene (ibid.: 137). Det kan være at publikum generelt aksepterer den dominante ideologien akkurat fordi den er 'in dominance' i samfunnet, men det betyr ikke at de er enige med den i den spesifikke eller lokale situasjonen:

Decoding within the negotiated version [...] acknowledges the legitimacy of the hegemonic definitions to make the grand significations (abstract), while at a more restricted, situational (situated) level, it makes its own ground rules – it operates with exceptions to the rule (ibid.: 137).

Det kan også være at publikum forstår både bokstavelige og overførte meningen av budskapet, men kan tolke det i motsetning til den dominante meningen og ideologien. Dette er en *opposisjonell lesning* (Hall, 1980: 137-138).

Halls modell bryter oppfatninger av publikum som passive mottakere. I stedet ser Hall på publikum som aktive mediebrukere som kan stå imot den dominerende ideologien og skape sine egne fortolkninger av budskapet, altså lese ideologien på forskjellige måter. Samtidig fraskriver ikke Hall avsenderen makten den har ovenfor teksten, da det er avsenderen som setter rammene for fortolkningen. Hall legger også til at det er flere sosiale og kulturelle betingelser som spiller inn når teksten innkodes og fortolkes. Ifølge Hall er en forhandlet lesning og en opposisjonell lesning modifikasjoner av den dominante betydningen som avsenderen legger opp til.

3.4.1 Utprøving av encoding-decoding modell og dens videreutvikling

Da Hall skrev artikkelen om encoding-decoding modellen og presenterte tre hovedmåter man kan lese teksten på, påpekte han at dette var et teoretisk bidrag som måtte testes empirisk og forbedres (Hall, 1980: 136). David Morley var en av de første forskerne som tok utgangspunkt i Stuart Halls modell og testet den empirisk. Morleys publikumstudie var et pioner-prosjekt innenfor resepsjonsanalyse og et viktig bidrag til Cultural Studies-tradisjonen.

Det såkalte *Nationwide*-prosjektet besto av to deler (Morley og Brunson, 1999). David Morley og Charlotte Brunson gjennomførte først en innholdsanalyse av fjernsynsprogrammet *Nationwide*, som på den tiden gikk på kanalen BBC (ibid.: 1). Dette var en form for aktualitetsprogram som inneholdt både nyheter og aktuelle samfunnsrelaterte saker (ibid.: 28-29). Brunson og Morley var først og fremst opptatt av hvordan programmet la opp til den dominante betydningen som Hall beskrevet i sitt arbeid²⁰.

Det som er mer interessant for meg i denne oppgaven er den andre delen av Morleys prosjekt, *The «Nationwide Audience». Structure and Decoding*. Her foretok Morley en empirisk undersøkelse av hvordan publikum reagerte på og fortolket programmet. Med utgangspunkt i Halls encoding-decoding modell og tre hovedleseposisjoner ville Morley se hvorvidt publikum fulgte den dominante meningen, forhandlet med den eller stod i opposisjonen til den. Han var også interessert i hvilken betydning publikums sosiale bakgrunn hadde for deres fortolkning av tekster (ibid.: 144-145). Morley var opptatt av hvordan ulike samfunnsgrupper, ikke enkeltindivider leser teksten, og om en bestemt gruppe ville bruke den

²⁰ For full oversikt av den første delen av *Nationwide*-prosjektet se Morley, D. og Brunson, C. (1972) *Everyday television: «Nationwide»* eller Morley, D. og Brunson, C. (1999) *The Nationwide Television Studies*.

samme lesningen (Morley og Brunson, 1999: 155). For dette formålet gjennomførte han kvalitative gruppeintervju. Totalt hadde Morley 29 forskjellige grupper, der informantene var samlet etter lignende utdanning, alder, yrke, sosial og kulturell bakgrunn. Informantene ble vist utvalgte innslag av programmet og diskuterte det deretter (ibid.: 158).

Etter å ha gjennomført undersøkelsen påpekte Morley at det var en tydelig sammenheng mellom sosial bakgrunn (klasse, etnisitet, alder og kjønn) og måten de ulike gruppene avkodet eller leste teksten på, men det var noe uklart hva som påvirket publikum (ibid.: 266). For eksempel hadde klasseposisjon ingen virkning på avkoding av teksten (ibid.: 269). Selv om Morley mente at publikum var aktive mediebrukere, var han enig med Hall i at publikums fortolkninger var avgrenset av selve teksten: «The message is thus a structured polysemy» (ibid.: 129).

Morleys empiriske undersøkelse bekreftet at Halls encoding-decoding modell fungerte i praksis, men måtte justeres. Morley påpekte selv de problematiske aspektene ved Halls kommunikasjonsmodell. Han mente at kategorien «opposisjonell lesning» måtte avgrenses slik at den ikke skulle forveksles med ‘misforståelser’, begrepet «den dominante betydningen» måtte presiseres (ibid.: 267). Dette er noe Stuart Hall selv utpekte i et intervju med en rekke forskere (Hall, 1994: 261).

Morley hevdet også at man kunne skille mellom ulike former og formuleringer av dominant, forhandlet og opposisjonell lese måte (Morley og Brunson, 1999: 266-269). For eksempel fokusgrupper med den dominante lese måten aksepterte den dominante koden i teksten i ulik grad. Derfor foreslo Morley ulike former av lesning innenfor alle tre lese måter (ibid.: 266-267). I tillegg hadde Morley i sin undersøkelse lite fokus på sammenheng mellom fortolkning, alder og kjønn fordi han var mest opptatt av hva klassetilhørighet betydde for resepsjonen av teksten (Morley, 1981a: 8, Morley, 1981b: 67). Med forbehold om disse endringene foretok Morley senere en ny empirisk undersøkelse *Family Television: Cultural Power and Domestic Leisure*. Morleys prosjekter bidro til bedre forståelse av hvordan publikum forholder seg til medietekster, men fastslo også at publikums sosiale bakgrunn har stor betydning i fortolkningsprosessen.

Stuart Halls encoding-decoding modell har vært omdiskutert siden den var testet empirisk av Morley og hans kollegaer. Noen forskere har pekt ut komplikasjoner og kritisert modellen (Morley, 1981a, 2006; Wren-Lewis, 1983; Pillai, 1992), andre foreslo alternative tilnærminger (Atkinson og Dougherty, 2006, Couldry, 2004). Det var også flere forskere som var opptatt av resepsjonsprosessen i encoding-decoding modellen og prøvde dermed å videreutvikle og modifisere den. Ross (2011) for eksempel anser Halls antagelse om at

budskapet *alltid* er innkodet med en dominant mening som noe problematisk. Ifølge Ross kan budskapet være også innkodet med en opposisjonell mening. Hvis mottakeren aksepterer den opposisjonelle meningen i budskapet betyr det at den *står i opposisjon* til den dominerende ideologien, men *ikke* til budskapet i teksten (Ross, 2011: 4). For å løse dette problemet presenterer Ross to bearbejdede versjoner av Halls tre lesemåter: en *ideologisk* versjon og en *tekstrelaterte* versjon (ibid.: 5-9). Disse vil hjelpe å skille mellom mottakerens aksept av den dominerende ideologien og den dominerende meningen i teksten. En annen forsker, Kim Schrøder (2000), tar opp Morleys bemerkninger (ibid.: 241) om at Halls modell ikke definerer slike dimensjoner av lesning som anerkjennelse, forståelse, fortolkning og respons (Morley, 1992: 21, 121; Morley, 1981a: 5). Dette løser Schrøder med sin *multidimensjonale modell* hvor det i stedet for Halls lesemåter presenteres seks forskjellige dimensjoner av resepsjon: «Motivation, Comprehension, Discrimination, Position, Evaluation and Implementation» (Schrøder, 2000: 243). Lignende modeller ble også foreslått av Michelle (2007). Akkurat som Schrøder er hun opptatt av resepsjonsprosess og inkluderer ikke selve encoding-decoding modell i sin tilnærming. Gjennom sin «composite multidimensional model» skisserer hun fire resepsjonsmåter (som Schrøder kaller for dimensjoner av resepsjon): «transparent, referential, mediated and discursive» (ibid.: 20).

Flere forsøk på å modifisere modellen kan tyde på at den ikke er helt perfekt utformet. Likevel tar de fleste forskere innenfor resepsjonsanalyse og Cultural Studies-tradisjonen utgangspunktet i Halls encoding-decoding modell. I dette prosjektet valgte jeg å forholde meg til den klassiske encoding-decoding modellen. Som Morleys *Nationwide-prosjekt* viste passer modellen og de tre lesemåtene for å utføre en kvalitativ analyse med mediebrukere, noe jeg også gjør i mitt prosjekt. I kapittel 6 vil jeg vise hvordan jeg anvender encoding-decoding modellen til min kvalitative studie av russiske kvinners fortolkning av nyheter om Barnevernet framstilt i russiske medier. Jeg er spesielt opptatt av de tre lesemåtene presentert av Stuart Hall, da disse står sentralt i min analyse. Ved hjelp av lesemåtene vil jeg fremlegge en analyse hvor jeg drøfter hvorvidt informantene aksepterer den dominante meningen, forhandler med den eller står i opposisjonen til den. Men først vil jeg gjøre rede for hvordan jeg gikk fram i innsamlingen av datamaterialet.

Kapittel 4. Metode

I dette kapittelet kommer jeg til å redegjøre for metodiske valg for oppgaven. Først presiserer jeg hvilken metode som ble valgt og hvorfor. Videre redegjør jeg for hvordan intervjuguiden ble utformet. Etiske retningslinjer og presentasjon av informanter fremlegges deretter. Jeg kartlegger videre hvordan intervjuprosessen pågikk og vurderer hvordan jeg som forsker kunne påvirke den. Avslutningsvis trekker jeg fram hvordan innsamlet data var bearbeidet.

4.1 Valg av metode

Formålet med forskningsarbeidet og problemstillingen man har valgt avgjør hvilken forskningsmetode man velger. I problemstillingen har jeg først og fremst fokus på russiske kvinners forståelse og vurderinger av nyheter og annen informasjon om Barnevernet slik det framstilles i russiske medier. Dette betyr at jeg er opptatt av informantenes *fortolkninger*. For å besvare problemstillingen på best mulig måte anvendes en kvalitativ metode. Valget av metode tyder på at denne oppgaven ikke har ambisjoner om å være en representativ studie av hvordan russiske kvinner forholder seg til russiske nyheter om Barnevernet. Målet er heller å gå i dybden i hvert enkelt tilfelle og finne en sammenheng mellom kvinnenenes sosiale bakgrunn, mediebruk og måten de fortolker nyheter om Barnevernet på.

Før jeg kom i gang med kvalitative intervju, som er den mest sentrale metoden i min oppgave, gjennomførte jeg en analyse av to utvalgte programmer på den russiske statlige kanalen Pervyj og en analyse av Facebook-gruppene *Russiskspråklige Bergen, Russkie v Norvegii* og *Russere i Norge*. Gjennom analysen av programmene på kanalen Pervyj prøvde jeg å vurdere pålitelighet av informasjonen om Barnevernet og russiske medienes troverdighet. Videre for å vurdere hvorvidt Barnevern-tema er aktuell for det russiske samfunnet i Norge og kartlegge hva russere, spesielt russiske kvinner, generelt tenker om nyheter og informasjon om Barnevernet studerte jeg kommentarfeltene til de nevnte Facebook-gruppene.

Som sagt står gjennomføring av kvalitative intervjuer sentral i min oppgave. Jeg valgte altså å gjennomføre kvalitative intervjuer med russiske kvinner i Norge for å opprette en nær kontakt med informantene, få innblikk i hvordan de selv begriper situasjonen (Thagaard, 2004: 11) og finne kvalitetene eller karaktertrekkene ved fenomenet (Repstad, 2007: 16). Som Thagaard mener:

Et særpreg ved informasjon fra intervjuer er at begivenhetene som beskrives, er gjenfortellinger av hendelser. De preges derfor av informantens forståelse av det han eller hun

har opplevd. Denne metoden gir et særlig godt grunnlag for innsikt i informantenes erfaringer, tanker og følelser (Thagaard, 2004: 83).

Intervjuene er semistrukturerte (Bryman, 2015: 201). Tilnærmingen kjennetegnes ved at man stiller alle spørsmålene intervjuguiden inneholder, men kan være fleksibel i forhold til spørsmålenes rekkefølge og bruk av oppfølgingsspørsmål (Bryman, 2015: 469; Kvale og Brinkmann, 2009: 47). Dette gir mulighet til å få relevant informasjon til prosjektet, men også tillater informanter å dele sine meninger uten at de blir avbrutt. Semistrukturerte intervjuene ga også mer rom for å kunne utdype interessante poeng som kom underveis. På den måten virket også samtalen mer naturlig (Thagaard, 2004: 85).

Jeg valgte individuelt intervju framfor fokusgruppeintervju av flere grunner. For det første kunne det vært utfordrende for informantene å snakke åpent om Barnevernet særlig hvis de var i kontakt med denne etaten. Repstad (2004: 99) påpeker at folk med avvikende eller upopulære meninger kan bli skjøvet ut av gruppen, dette gjelder spesielt minoriteter som vanligvis kommer med synspunkter akseptert i deres eget miljø for å unngå å bli utestengt fra sin minoritetsgruppe. For det andre ville jeg få fram ulike synspunkter og fortolkninger noe som kunne være problematisk å oppnå i en fokusgruppe. Informantene som deltar i en fokusgruppe kan anta at forskeren er ute etter enighet i gruppen og dermed vil forsøke å komme til en felles konklusjon på et problem (Gray, 2002: 104). Ved hjelp av individuelt intervju klarte jeg å få informantene til å uttale seg fritt uten at de skulle være redd for spredning av sine personlige og sensitive opplysninger.

4.2.1 Å være russisk uten å være en del av det russiske miljøet i Norge

Før undersøkelsen settes i gang må en forsker vurdere sine forkunnskaper og sitt forhold til informantene og deres miljø. Thagaard mener at forskerens innlevelse i den sosiale situasjonen er viktig for intervjuets kvalitet (Thagaard, 2004: 86) og kan bidra til bedre forståelse av informantenes liv og erfaringer (ibid.: 14). Å være *en russer i Norge* og *snakke russisk* forutsetter ikke nødvendigvis at man tilhører det samme miljøet. Det er noe en av informantene påpeker under intervjuet:

Du vet, det finnes tre forskjellige grupper russiskspråklige mennesker her i Norge. Du har studenter som både jobber og studerer, så har du alle disse russiske kvinnene som har giftet seg og har barn her, og så er det latviere, litauere og polakker som kommer her for å jobbe (Larisa).

Larisa, akkurat som meg selv, hører til den første gruppen, men resten av informantene er russiske kvinner som er gift eller har vært gift med norske menn og har barn. Sammen deler vi

den samme etniske bakgrunnen, kulturelle bakgrunn og språk, mens identiteten vår varierer. I motsetning til de fleste informantene kunne jeg litt om norsk språk, kultur og væremåte da jeg kom til Norge, jeg er yngre, har ikke barn, jeg kom til Norge for å studere og har ikke bodd i Norge like lenge. Flere av informantene påpekte også at de måtte forlate det etablerte livet i Russland (for eksempel jobb, venner, skole barna gikk på), noe jeg ikke har forhold til. Videre i analysen vil vi se at alle disse forutsetningene setter preg på informantenes fortolkning av nyheter om Barnevernet i russiske medier og gjør at de tolker informasjonen ulikt.

På den ene siden hjalp min kjennskap til informantenes miljø og vår felles russiske bakgrunn meg med å opprettholde en god kontakt med dem og skaffe interessant og utfyllende data, noe jeg trolig ikke ville ha oppnådd om jeg ikke var russisk og ikke kunne snakke russisk med dem. På den andre siden var det en fordel at jeg hadde distanse til informantene. Slik unngikk jeg «overidentifisering» (Gray, 2002: 84) med dem og klarte å stille meg kritisk til informantenes fortolkninger, beskrivelser av situasjoner og vaner.

4.3 Intervjuguide

Det er avgjørende for intervjuets kvalitet å planlegge på forhånd temaer som intervju vil ta for seg (Repstad, 2007: 79). Analyse av hvordan Barnevernet framstilles i russiske medier og analyse av Facebook-gruppene ga et godt grunnlag for utforming av intervjuguiden²¹. Denne var skrevet både på norsk og på russisk. Som nevnt var intervjuguiden semistrukturert noe som ga meg mulighet til å være mer konsentrert på hva informantene sa og hvordan de reagerte på spørsmålene, i stedet for å være opptatt av å følge intervjuguiden ordrett.

Det er tre hovedtemaer i intervjuguiden: bakgrunn, mediebruk og oppfatninger av Barnevernet. For å skape relasjoner med informantene fra første øyeblikk valgte jeg å stille spørsmål om informantenes bakgrunn først. Etter anbefaling fra Thagaard (2004: 94) startet intervjuguiden med mer generelle tema som var enkelt å svare på. Videre gikk vi over til et mer sensitivt tema. Å begynne samtale med enkle spørsmål som informantene ikke hadde vanskeligheter med å svare på bidro til informantenes fortrolighet og forståelse for hva intervjuet innebar. I den neste delen, mediebruk, spurte jeg hvilke norske og russiske medier informantene brukte i hverdagen og om de sammenlignet disse. Den tredje delen gikk ut på å få fram hva informantene har hørt om Barnevernet, hvor de vanligvis finner informasjonen om Barnevernet, hvilken informasjon det er og hvordan de forholder seg til russiske medier

²¹ Vedlegg 2.

og Irina Bergsets uttalelser om etaten. Intervjuguiden ble bygget opp slik at jeg kunne få utfyllende svar på følelsesladete tema uten å opprøre informantene for mye.

4.4 Pilotintervju og forandringer i intervjuguiden

Intervjuguiden ble redigert etter gjennomføring av ett pilotintervju. Gentikow (2005: 81) hevder at det er spesielt viktig å utføre et pilotintervju når man skal intervjuere mediebrukere. Slik kan man teste både lengden på et intervju og om spørsmål i intervjuguiden fungerer som forskeren hadde tenkt, for eksempel om spørsmål er forståelige og åpne. Oppdager forskeren svakheter ved intervjuguiden tidligere i prosessen, kan han forbedre den og som følge få fyldigere data for analyse (ibid.: 81-82). På bakgrunn av dette valgte jeg å gjennomføre ett pilotintervju. Det viste seg å være et gunstig grep. Intervjuguiden var for detaljert og respondentene besvarte spørsmålene før jeg rakk å stille dem. I tillegg kom det opp et nytt tema som ikke var omtalt i intervjuguiden før, men var viktig i forhold til problemstillingen min. Dette førte til revidering av intervjuguiden²². En del like spørsmål om mediebruk ble fjernet og noen av dem ble presisert. Spørsmål om bruk av internett og spesielt Facebook-gruppene ble lagt til da disse ble ansett av informantene som viktige kilder for informasjon om Barnevernet.

Det er ikke full enighet om en forsker kan inkludere et pilotintervju i sin endelige undersøkelse eller ikke. Ifølge Repstad (2007: 18) er fleksibilitet og åpenhet for mulige forandringer viktig i kvalitativ metode. Jeg valgte å ha pilotintervjuet med siden det var en informasjonsrik informant med interessante meninger og fortolkninger. I tillegg viste det seg at bruk av Facebook som en nyhetskilde var vesentlig for de fleste informantene, noe informanten fra pilotintervjuet snakket mye om.

4.5 Intervjuetikk

Når man gjennomfører forskning bør man alltid følge bestemte etiske retningslinjer for å unngå misforståelser og brud på menneskers rett til privatliv (Kvale og Brinkmann, 2009: 86; Thagaard, 2004). Selv om mitt fokus er på mediefortolkninger, er Barnevernet et sensitivt tema som kan forårsake at informantene kommer med noen sensitive opplysninger i løpet av intervjuet. Derfor ble prosjektet meldt til Personvernombudet for forskning (NSD).

Videre måtte jeg, som forsker, anskaffe deltakernes samtykke siden prosjektet innebar aktiv deltakelse, altså informantenes deltakelse i intervju (Thagaard, 2004: 23). Ved hjelp av

²² Vedlegg 3.

*Veiledende mal for informasjonsskriv*²³ fra NSD utformet jeg informasjonsskriv og samtykkeerklæring som var skrevet både på russisk og på norsk²⁴. Gjennom informasjonsskriv ble respondentene opplyst om formålet med studien, hva den handlet om og hvem som gjennomførte den. Den informerte også informantene om at deltakelse i studien var frivillig og at de kunne trekke sitt samtykke når som helst uten å angi en grunn (Kvale og Brinkmann, 2009: 88; Thagaard, 2004: 23-24). I den andre delen av informasjonsskrivet garanterte jeg konfidensialitet til alle informantene og pekte på at all personlig informasjon om dem ikke ville bli tilgjengelig for andre og den ville bli anonymisert.

Mine respondenter er en del av et lite miljø i Bergen der nesten alle kjenner hverandre eller har hørt om hverandre. Derfor var det viktig for meg å bevare deres anonymitet. Alle navn som brukes i oppgaven er fiktive og antall år de har bodd i Norge er tilnærmet. I tillegg nevner jeg kun feltet respondentene jobber i, da deres stilling kan avsløre dem. Byene i Russland kvinnene kommer fra nevnes heller ikke. Etter anbefaling fra Kvale og Brinkmann (2009: 90) og Thagaard (2004: 24) er alle navn, steder og andre personlige opplysninger, som kunne avsløre hvem informantene er, anonymisert. Jeg valgte å ikke presisere alderen på kvinnenens barn, men anså det som viktig å påpeke hvem av dem som var mindreårige. Dette er fordi kun familier med barn under 18 år kan bli fratatt omsorgsretten for barn (Bufdir, 2015), og da er det interessant å se om barnas alder påvirker respondentenes interesse for og oppfatning av Barnevernet. Foruten, ville valget av enkelt intervju også sikre informantenes anonymitet.

Anonymisering var også viktig i forhold til presentasjonen av Facebook-gruppene. Når jeg beskrev ulike innlegg som var lagt ut i en av gruppene og kommentarer til disse innleggene, unnlot jeg å sitere direkte verken fra innlegg eller det som ble sagt i kommentarene. I tillegg unnlot jeg å opplyse datoer på når de omtalte innleggene ble lagt ut. Foruten fikk jeg tillatelse fra administratoren til Facebook-gruppen *Russere i Norge* til å sitere gruppebeskrivelsen og grupperegler²⁵.

Det å ta forbehold og vurdere mulige konsekvenser som forskningsarbeidet kan påføre hver og en av informantene, er også noe forskeren er ansvarlig for (Kvale og Brinkmann, 2009: 91). Analysen av Facebook-gruppene, spesielt arbeid med kommentarfeltene til artikler og videoer på nettet, viste hvor forskjellige synspunkter og sterke meninger russere har. Det

²³ NSD. Krav til samtykke (<http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/samtykke.html>).

²⁴ Vedlegg 4.

²⁵ Meldingsforespørsel til administrator: «Hei, [navn]! Jeg skriver en masteroppgave på norsk hvor jeg blant annet nevner hvordan russiske kvinner bruker Facebook som en nyhetskilde. Her bruker jeg deres gruppe som eksempel. Kan jeg få lov å bruke grupperegler i min oppgave? Teksten vil bli oversatt til norsk» (1.12.2016).

betyr at som forsker måtte jeg tenke nøye gjennom hvordan jeg formulerte spørsmålene mine slik at de ikke skulle bli ansett som krenkende for russisk minoritetsgruppe. Informantene skulle ikke føle seg diskriminert og utrygg i løpet av intervju. Jeg følte at disse tiltakene var foretatt. Jeg fikk kun positive tilbakemeldinger fra informantene angående prosjektet mitt og tilsynelatende følte ingen seg utilpass under intervjuene.

4.6 Informanter

4.6.1 Utvalg

I kvalitative studier baseres valget av informanter seg på strategiske utvalg. Dette innebærer at informantene har egenskaper eller kvalifikasjoner som er relevante for prosjektets problemstilling (Thagaard, 2004: 53). Informantene er *kvinner* med *russisk bakgrunn* bosatt i Bergen i *aldersgruppen 30-50*. Det var ikke et krav om at informantene skulle være bosatt i Bergen, da det viktigste for oppgaven var at de skulle være bosatt i Norge, men slik ble det av praktiske årsak og mitt ønske om å gjennomføre ansikt-til-ansikt intervjuer.

Jeg er mest interessert i kvinner fordi i Russland er det en bred oppfatning at kvinner står nærmere barna enn det menn gjør. Dermed kan det tenkes at kvinner i større grad enn menn er opptatt av Barnevernet. Dette kom også tydelig fram etter analysen av Facebook-gruppene og kommentarfeltene. Det er også flere russiske kvinner enn menn i Norge: I Norge utgjør russiske kvinner 66% av alle innvandrere med russisk bakgrunn (Pettersen, 2009: 232)²⁶, og i Bergen ligger tallet på cirka samme nivå (ibid.: 234). De fleste russere flytter til Norge «på grunn av familie, dvs. særlig kvinner som har kommet på grunn av ekteskap med menn i den øvrige befolkningen» (ibid.: 232). Det betyr at russiske kvinner får norsk oppholdstillatelse og innvandrer til Norge fordi de gifter seg med en nordmann uten innvandrerbakgrunn. Ønske om å stifte familie i Norge kan tyde på at de fleste russiske kvinner i Norge har planer om å fa barn og dermed har muligens hørt om Barnevernet, og har en viss kunnskap om denne etaten.

Aldersgrensen er mellom 30 til 50 år av flere årsaker. For det første, befinner de fleste russiske kvinnene i Norge seg i aldersgrupper 25-39 år og 40-66 år ifølge SSBs rapport (ibid.: 235). I denne aldersgruppen har russiske kvinner gjerne etablert en familie og fått barn og dermed kan de relatere Barnevernssaker til sitt eget liv. For det andre, ble grensen i

²⁶ Jeg bruker statistikken fra 2009 fordi «frå og med 2009 er statistikken for utanlandske statsborgarar ikkje lenger tilgjengeleg på same detaljeringsnivå» (<http://statistikk.ivist.no/hf/index.jsp?mode=documentation&catalog=http://109.70.83.16:80/obj/fCatalog/Catalog6&v=2&submode=catalog&top=yes>).

utgangspunktet satt opp til 50 år i håp om å få informanter som har barn eller tenker på om å få barn og kan dermed være interessert i Barnevernet som tema.

4.6.2 Rekruttering av informanter

Rekruttering var en svært omfattende prosess. Først og fremst var formålet mitt å finne de som er interessert i prosjektet. Jeg har derfor valgt å legge ut et innlegg på Facebook med spørsmål om noen ville delta. Innlegget var plassert i to Facebook-grupper: *Russere i Norge* og *Russiskspråklige Bergen*. Etter å ha ventet i fem dager fikk jeg flere likes og en kommentar fra en kvinne som ville være med.

Siden jeg fremdeles manglet mange informanter, bestemte jeg meg for å benytte meg av *tilgjengelighetsutvalg* som brukes spesielt når prosjektet berører sensitive saker. Denne metoden er strategisk siden en forsker får informanter som har relevant kunnskap og erfaring i forhold til problemstilling. I tillegg er dette et utvalg av de som viser interesse til prosjektet (Thagaard, 2004: 53-54). Først har jeg kontaktet dem som likte innlegget, men ingen av dem møtte mine hovedkriterier. Så har jeg valgt å sende personlige meldinger til medlemmer av Facebook-gruppene *Russere i Norge* og *Russiskspråklige Bergen*. Her fikk jeg masse hyggelige svar, men likevel lyktes jeg ikke med å få noen informanter.

Rekrutteringen gikk ganske langsomt, derfor prøvde jeg samtidig å igangsette *snøballmetoden* (ibid.: 54). Den innebærer at en forsker spør etter noen i sin omgangskrets. Jeg kontaktet russiske bekjente for å få tak i flere informanter, men hørte aldri noe fra dem igjen, så denne metoden fungerte ikke for meg. Jeg vendte da tilbake til tilgjengelighetsutvalg, og har denne gangen sendt personlige meldinger til dem som allerede hadde vist vilje og interesse for å kommentere Barnevernet i en gruppe på internett som jeg ikke vil gi navnet på av anonymitetshensyn. Her var jeg opptatt av at disse kvinnene hadde ulike syn på Barnevernet. Det er også viktig å påpeke at jeg ikke koblet intervjudata til innlegg og kommentarer i gruppen i min analyse. Til slutt endte jeg opp med ti informanter.

Som påpekt tidligere er det å være fleksibel og åpen for forandringer viktig i en kvalitativ studie (Repstad, 2007: 18). Etter å ha gjennomført ti intervjuer endte jeg opp med ca. 15 timer med opptak, altså hvert intervju var på ca. 1,5 time. I tillegg til at det var store mengder med data, støtte jeg på en annen utfordring med språk og oversettelse. Oppgaven ble skrevet på norsk, mens intervjuene var på russisk. Å jobbe med to språk samtidig er en ganske tidskrevende oppgave, dermed var det ønskelig å vurdere å begrense antall intervjuer som skulle brukes videre i analysen. Jeg eliminerte fire informanter fordi de ikke var informasjonsrike og ikke ga meg vesentlig datamateriale som jeg kunne bruke for å svare på

problemstillingen min. Noen av dem ville bli intervjuet fordi de ville hjelpe meg, men ikke fordi de hadde noen bestemte meninger eller interesse for Barnevernet og medier. Andre snakket mest om Barnevernet uten at det kom fram noen opplysninger om deres mediebruk. Fokuset var rettet følgelig på de seks gjenværende informantene med mest interessevekkende, motstridende og ulike synspunkter. De viste interesse og engasjement for prosjektet mitt, og spesielt for Barnevern-tema og medier. De fleste av de seks informantene fortalte i tillegg at det å dele sine tanker og erfaringer rundt Barnevernet var vesentlig for å bidra til forståelse av Barnevernet blant russere i Norge. Til slutt er det viktig å påpeke at videre kommer jeg til å omtale de seks gjenværende informantene.

4.6.3 Presentasjon av informanter²⁷

Alle informantene er bosatt i Bergen, fem av dem er fra Russland og én er fra Ukraina²⁸. De fleste er i alderen 40-50, én er i 30-årene. Det varierer hvor lenge informantene har bodd i Norge, halvparten har bodd her over fem år, andre halvparten over ti år. De fleste har høyere utdanning, det er bare én informant som tar høyere utdanning nå. Det varierer hva informantene jobber med: tre kvinner jobber i store norske bedrifter, to er arbeidsledige, én jobber i et manuelt yrke som ikke krever utdanning. Alle informantene kan snakke norsk, noen beskriver språknivået sitt som «middels», andre har «gode» kunnskaper eller «mye høyere enn gjennomsnitt». Nesten alle kvinnene kom til Norge fordi de giftet seg med en nordmann, det er bare én informant som kom fordi hun fikk plass på et universitet. Det er enkelte som også nevner andre grunner som «å forbedre sin økonomiske situasjon», å føle seg «trygg» og «få barn». Informantene har veldig varierende familiesituasjoner. Det er noen som er gift med en nordmann, andre er skilt fra en nordmann, noen har en russiskspråklig samboer. Et flertall av informantene har barn, tre kvinner har mindreårige barn. Noen av informantene hadde negativ erfaring med Barnevernet, noen hadde positiv erfaring, andre hadde kjennskap til etaten, men hadde ikke vært i kontakt med den selv.

Da jeg begynte med rekruttering av informantene var jeg klar over at det ville bli vanskelig å skille mellom de som faktisk *er* russiske statsborgere og de som *snakker* russisk, men som egentlig ikke er av russisk opprinnelse. Dette skyldes at informantene i målgruppen 30-50 ble født i Sovjetunionen og dermed kan være statsborgere i forskjellige postsovjetske

²⁷ Her vil informantene bli presentert samlet uten at jeg presiserer nøyaktig hvem er hvem. Som det var sagt tidligere er dette et tiltak for å bevare informantenes anonymitet på en best mulig måte.

²⁸ Tamara er den eneste respondenten som er fra Ukraina, men som oppfatter seg selv som russisk. Se forklaring i 4.6.4.

land. Det kom tydelig fram i intervjuet at en av informantene, Tamara, ikke klarte å presisere identiteten sin:

Hvilken utdanning har du?

Etter utdanning er jeg [anonymisert], jaa... utdanningen min er fra Ukraina.

Okey..men selv er du fra Russland?

(nøling)

Ikke helt?

Fra Russland, fra Ukraina... jeg er fra Krim-halvøya (Tamara)

Dette var oppdaget mens intervjuet pågikk og det var derfor upassende å trekke seg fra intervjuet. Ut fra informantenes uttalelser slik som «jeg er stolt av å være russisk», «du vet, vi russere» og «hos oss, i Russland er det...», har jeg konkludert med at informanten føler seg russisk og dermed inkludert henne i prosjektet. I tillegg var det interessevekkende å se hvordan hennes flersidige etniske bakgrunn påvirket måten hun besvarte spørsmålene på.

4.7 Intervju

I utgangspunktet ville jeg overlate valg av møtested til informantene. Dette ville hjelpe dem til å føle seg på hjemmebane (Repstad, 2007: 86). Noen enkelte informanter valgte møtested selv, men de fleste var veldig fleksible og hadde ingen tydelige ønsker om å møtes et spesielt sted de var komfortable med. Fire intervjuer var gjennomført på kafé, et på et kjøpesenter og et på Studentsenteret. Kjøpesenteret og Studentsenteret var litt uheldige møteplasser, da det var lite privat og av og til mye bråk, men det var informantene selv som valgte møtestedene. Kafé som var mitt valg viste seg å være det mest vellykkede møtestedet da det var rolig og avslappende atmosfære der.

Jeg begynte hvert intervju med å dele ut informasjonsskrivet og samtykkeerklæring. Etter at informantene leste og undertegnet det, påpekte jeg enda en gang at transkriberingene på russisk ville bli tilgjengelige kun for meg, at informantene var garantert anonymitet og at de kunne trekke seg fra intervjuet når som helst. De fleste leste ikke gjennom hele informasjonsskrivet, men undertegnet det med en gang. De begrunnet dette med at de stolte på meg og da var det ikke nødvendig å bruke tid på lesning. Deretter introduserte jeg meg selv og fortalte litt om hvem jeg er og hva jeg gjør i Norge. Dette hjalp til å bryte isen og skape tettere forhold til informantene.

Intervjuene varte cirka én og halv time og ble tatt opp på lydbånd via mobil. Lydopptaket fungerte bra i mine intervjusituasjoner og hadde ingen negative effekter. I begynnelsen var jeg veldig opptatt av hvordan informantene ville reagere på lydopptaket. Informantene «er såkalte alminnelige mennesker» (Gentikow, 2005: 81) som ikke er vant til å

bli intervjuet. Kun én av seks sa at hun hadde blitt intervjuet før. Det viste seg at de fleste ikke la merke til båndopptaket. I noen tilfeller kommenterte informantene at informasjonen var «off the record», men dette dreide seg om å ikke identifisere deres venner som har vært i kontakt med Barnevernet. Informantene var ganske åpne og snakket fritt om seg selv og familien sin. Det kan tenkes at de følte seg tryggere da de snakket russisk fordi ingen rundt oss kunne forstå dem.

Intervjuene ble gjennomført på russisk, noe som føltes mest naturlig både for meg og for informantene. Dette bidro til at informantene var fortrolige og komfortable med intervjusituasjonen, i tillegg var det lett for dem å kunne føle seg fri i bruk av språk når de besvarte spørsmålene. Jeg opplevde at alle informantene var veldig positive til både meg og prosjektet mitt. Det kan tenkes at vårt felles språk og russisk bakgrunn bidro til dette.

4.8 Forskningseffekt

Intervjuprosessen vil alltid i mer eller mindre grad bli påvirket av alt forskeren gjør og sier. Dette kalles for *forskningseffekt* (Repstad, 2007: 66; Gentikow, 2005: 42). For eksempel kan forskernes atferd, altså måten en snakker på eller stiller et spørsmål på, ha effekt på informantenes svar. I et kvalitativt intervju bør forskeren justere sin atferd avhengig av hvem han eller hun snakker med. Av andre forskningseffekter kan også nevnes kulturell bakgrunn, kjønn og alder, disse kan ikke forandres på og dermed må tas hensyn til når data skal fortolkes og intervjusituasjoner analyseres (Repstad, 2007: 66-67, 69).

Min største utfordring var å «opprettholde profesjonell avstand» (Kvale og Brinkmann, 2009: 91), fordi både jeg og informantene delte samme språk og etnisk bakgrunn. Jeg følte at informantene ofte behandlet meg mer som en venninne, noen de kan prate russisk med, enn som en forsker. På den ene siden, bidro dette til mye overflødig og unødvendig informasjon i intervjuene. Noen var så opptatt av å hjelpe meg med å tipse om Barnevernssaker de har lest at de glemte å svare på spørsmålene. Dette kan også ha forårsaket at intervjuene ble så lange. På den andre siden, erfarte jeg at noen av informantene hadde sterk vilje til å hjelpe meg, de prøvde å svare utfyllende på spørsmålene, kom med masse tilleggsinformasjon, ideer og artikler som kunne passe for mitt prosjekt. De fleste nevnte at det var viktig til å hjelpe «sine egne» og støtte «våre jenter» med å få høyere utdanning i Norge. Det siste peker på at også forskernes kjønn har en stor betydning for intervjuets fremgang (Repstad, 2002: 101).

Aldersforskjell mellom en forsker og informanter kan ha stor påvirkning på datainnsamling, respondentenes åpenhet og hele prosjektet. Det hevdes at aldersforskjellen

oftest kan ha en negativ effekt (Gray, 2002: 104-105). Før jeg satt i gang med intervjuene var jeg svært bekymret over at informantene, mange av hvem er eldre enn meg, ville ikke ta meg seriøst på grunn av min alder. Dette var ikke tilfelle. Informantene viste stor støtte og respekt for meg som person og for jobben jeg gjennomførte.

4.9 Forberedelse til analyse

4.9.1 Språk

Som tidligere påpekt ble intervjuene gjennomført på russisk. Jeg var noe usikker på hvilket språk jeg skulle bruke for transkriberingen fordi datamateriale var på russisk, mens oppgaven skulle skrives på norsk. Jeg begynte først å transkribere på norsk rett fra lydbåndopptaket, men det viste seg å være en uheldig metode for meg. Intervjuene ble dermed transkribert på russisk. Jeg unnlatt å transkribere alt informantene sa. Hvis de kom med irrelevante detaljer eller historier i løpet av intervjuet valgte jeg å notere det med tema og tidspunktet det ble sagt. Dette er for å kunne komme tilbake til informasjonen om det skulle være nødvendig. Jeg valgte å notere pauser, latter, nøling og andre følelser informantene uttrykte gjennom intervjuer for å kunne senere i analysen vurdere hvordan de reagerte på spørsmålene, for eksempel om de hadde vanskeligheter med å svare på noe.

Jeg bestemte meg for at kun de sitatene av intervjuene som jeg brukte i analysen skulle oversettes til norsk. Dette er fordi det hadde vært for tidskrevende å oversette alle de transkriberte intervjuene, dessuten var det unødvendig for prosjektet mitt. Transkriberingen ble til sammen på 116 sider.

Det å jobbe med to språk samtidig har sine utfordringer. Norsk og russisk er naturligvis to ganske ulike språk med forskjellige grammatiske regler, ordbruk, skriftspråk, bruk av uttrykk og ordtak bare for å nevne noe. De fleste informantene var veldig flinke til å uttrykke seg på med fint russisk språk og brukte et stort ordforråd med varierende uttrykk. Enkelte benyttet seg av slang ord og forkortelser, andre strevde med å finne riktige oversettelser til norske begrep og snakket derfor en blanding av russisk og norsk (for eksempel ble ofte ordene «sak» og «koselig» sagt på norsk). I tillegg uttalte informantene på russisk noen norske ord som ikke kunne oversettes til russisk eller som ikke ga mening på russisk, noe som man kan kalle for norskifisering²⁹ av russisk. De nevnte betingelsene gjorde det vanskelig i noen tilfeller å oversette informantenes uttalelser presist. Jeg prøvde å oversette på en best mulig måte slik at både innholdet og de unike egenskapene ved russisk

²⁹ I likhet til anglisering av norsk språk blant nordmann (SNL: <https://snl.no/anglisere>)

språk kunne ivaretas. Samtidig måtte jeg noen ganger forandre ganske mye på den opprinnelige teksten på russisk for at informantenes uttalelser skulle gi mening på norsk. Det skal også sies at alle sitater fra russiske kilder som ble brukt i oppgaven, ble oversatt fra russisk til norsk.

Måten informantene snakket til meg og måten jeg fikk lov til å snakke til dem under intervjuene kunne fortelle hvordan de oppfattet meg og mitt arbeid. I Russland er det vanlig å bruke *De-form* til folk som er eldre, folk som man ikke kjenner eller som man møter for første gang og i offisielle omgivelser (for eksempel på et intervju eller et arbeidsmøte). Dette for å vise sin respekt til vedkommende. Når to personer i de nevnte situasjonene bruker likevel *Du-form* mens de snakker med hverandre betyr dette oftest at de har gode og nære relasjoner, er venner eller er i slekt. Noen av informantene tillot meg å bruke *Du-form* når jeg snakket til de, andre brukte *De-form* når de snakket til meg. Begge deler tyder på at informantene ville vise både tillit og respekt til meg og mitt arbeid.

Både når det framlegges fremstillingen av Barnevernet i russiske medier og analysen av informantenes mediebruk og fortolkning i analysekapittelet bruker jeg ofte ordet *propaganda*. Det er viktig å påpeke at jeg unnlot å bruke dette ordet i intervjuguiden med vilje slik at spørsmålene skulle bli mer åpne for fortolkning. Dette viste seg å være en god teknikk: noen av informantene brukte ordet selv, mens andre antageligvis ville bli fornærmet om jeg hadde brukt ordet da de anså russiske medier som en troverdig kilde.

4.9.2 Analysemetode

Når en forsker er ferdig med å samle inn data, må en tenke over hvordan materiale skal presenteres, det vil si hvilken type analyse skal anvendes til en studie. Intervjuguiden var tydelig bygget opp tematisk noe som gjorde at svarene fra informantene også kunne sorteres etter ulike temaer. For å gjennomføre en analyse av materiale lagde jeg datamatrise med ulike kategorier og plasserte deretter informantenes uttalelser i disse kategoriene. Når man foretar analyse tema for tema for å så sammenligne disse med hverandre kalles det for *en temabasert analyse* (Repstad, 2007: 131; Thagaard, 2004: 153). En fordel med slik analyse er at forskeren klarer å bevare en av de viktigste etiske retningslinjene, informantenes anonymitet. Dette oppnås ved at informantene ikke presenteres i sin helhet, men fragmentert slik at det blir vanskelig for offentligheten å gjenkjenne enkelte personer. Dette i motsetning til en personbasert analyse, der man gir en beskrivelse av hver enkel informant. Om man framlegger for detaljerte beskrivelser, kan det oppstå en risiko for å avsløre informanter (Repstad, 2007: 131; Thagaard, 2004: 150, 168).

Temabasert analyse har fått kritikk for mangel på helhetlig perspektiv. Det betyr at informantenes utsagn løsrives fra konteksten og den opprinnelige sammenhengen de inngikk i. Dette kan føre til at informanter fremmedgjøres (Thagaard, 2004: 153, 167-168). Etter anbefaling fra Thagaard (ibid.: 153) har jeg gjennom hele analysen prøvd å binde sammen sitatene jeg brukte i analysen med resten av intervjuetekstene. Hvis noe i et sitat var uklart, ga jeg en liten forklaring i hakeparentes. Slik klarte jeg å bevare konteksten rundt det informantene sa. Videre i kapittel 6 vil vi se hvordan jeg anvender denne metoden, men først begynner jeg analysen med å se på hvordan nyheter om Barnevernet frames i de to utvalgte programmene på den statlige kanalen Pervyj og hvilke reaksjoner nyheter om Barnevernet i russiske medier framkommer i de utvalgte russiskspråklige Facebook-gruppene.

Kapittel 5. Analyse: Fremstilling av Barnevernet i russiske medier og i russiskspråklige Facebook-grupper

Som påpekt i kapittel 3 skapes en mening ved hjelp av interaksjonen mellom en medietekst og publikum (Waldahl, 2000). Dette betyr at vi må henvende oss til begge deler for å se på meningens utforming. Først gjør jeg rede for hvordan Barnevernet omtales i de russiske mediene. Her rettes søkelyset mot de to utvalgte programmene på den statlige TV-kanalen Pervyj hvor Barnevern-tema ofte tas opp. Videre kartlegger jeg hvorvidt Barnevernet diskuteres i de utvalgte russiskspråklige Facebook-gruppene og hvordan russere, spesielt russiske kvinner, stiller seg til russiske nyheter om Barnevernet som blir lagt ut i gruppene. Slik besvarer jeg forskningsspørsmål 1 i lys av teorier om meningsdannelse, medienes dagsordenfunksjon og framing.

5.1 Fremstilling av Barnevernet på kanalen Pervyj

Etter Irina Bergset-saken, omtalt i kapittel 2, har kritikken mot Barnevernet blitt trappet kraftig opp i russiske medier. Også i Norge og andre Øst-europeiske land har Barnevernet vært stadig på dagsorden de siste to årene. De aller fleste sakene om Barnevernet i russiske medier og i andre lands medier (Seglem, 2012; Pedersen og Frafjord, 2014; Åsebø mfl., 2015; Strand og Senel, 2015) advarer sine innbyggere mot å reise til Norge. De fleste av disse mediene anklager Barnevernet for å ha fratatt ikke-etnisk norske foreldre omsorgsretten på «latterlig» grunnlag eller uten noen grunn. I Russland blir Barnevernet framstilt som «Gestapo» (Sønsteby, 2012) og en nådeløs etat som handler ulovlig. Russiske medier gjentar ofte at Barnevernet bryter seg inn i russiske kvinnes hjem i Norge og «stjeler» deres barn. Som påpekt i kapittel 1 er det ikke bare Norge som kritiseres og mistenkeliggjøres, men også en rekke andre europeiske land, blant annet Danmark og Finland (Nelson, 2013; Jurjeva, 2013).

I sine reportasjer, programmer og artikler bruker russiske medier ofte patos-appellform som refererer til mottakeres følelser. Patos kan påvirke publikums meningsdannelse og få dem til å endre sine meninger og avgjørelser (Kjeldsen, 2014: 94). En sterk patos skapes i russiske medier blant annet ved bruk av personlige historier om russiske kvinnene som har blitt fratatt barn i Norge og detaljerte beskrivelser som gjerne støttes med amatørvideoer hvor barna gråter og skriker. Irina Bergset-saken er den mest omtalte, kjente og følelseladete. Hennes historie brukes spesielt ofte i russiske medier og hun omtales som «fremste ekspert» på Norge og Barnevernet. Blant annet kommer det fram følgende uttalelser fra Irina Bergset:

Barnevernet er et kommersielt prosjekt for barnehandel (Pervyj, 2014a), barn i Norge lærer om sex og incest på skolen, fratatte russiske barn gis bort kun til homofile par, Norge blir et 90% homofilt samfunn innen 2050, stadig flere norske spedbarn blir voldtatt av sine foreldre og slektninger (Jelkov, 2013), i Norge vil klassisk barnelitteratur bli byttet ut med barnebøker hvor alle former for seksuelle forhold er tillatt (hun nevner for eksempel at Askepott skal forelske seg i dronningen, mens prinsen blir forelsket i kongen) (Russkie materi, 2014).

At russiske medier bruker denne type informasjon betyr at deres vurderinger og framstillinger av Barnevernssaker er betydelig annerledes fra norske mediers dekning. Dette tyder på at russiske medier *framer* informasjonen om Barnevernet (Entman, 1993: 52). De *legger vekt på* alt det negative ved Barnevernssaker og konsentrerer seg gjerne på at Barnevernet fratår barn kun fra russiske familier, samtidig som de *unnlater* å fortelle om Barnevernets funksjoner og intensjoner, om at norske foreldre også kan bli fratatt omsorg og om hvordan for eksempel Barnevernet hjelper barn som blir utsatt for vold og mishandling i familien. Utelukkelse og inkludering av informasjon inngår i framing og er vesentlige faktorer for mediernes påvirkning på publikums meningsdanning (ibid.: 54). Eksemplene som jeg nettopp har vist til tyder også på at russiske medier produserer direkte løgner om Barnevernet og Norge og spiller på kulturelt forankrede holdninger (for eksempel ved å trekke inn homofili).

Det er ikke alltid slik at nyheter utvelges kun av journalister og nyhetsredaksjoner. Det å kunne påvirke publikums meningsdannelse er en stor makt som også de rådende maktstrukturene vil ha (ibid.: 55). Som påpekt i kapittel 2, har både den russiske presidenten og den russiske staten mye kontroll over et stort antall av russiske medier gjennom eierskap og andre virkemidler (Gordts, 2015). Dette betyr at den statlige kanalen Pervyj tar utgangspunkt i den dominerende framingen av nyheter om Barnevernet som den russiske staten, «media manipulatorer», (Entman, 1993: 56) legger opp til. På den måten svekkes mediernes objektivitet, mens de rådende maktens innflytelse på framing forsterkes (McQuail, 2007: 379). Kanalen Pervyj framstår som en av de største kildene når det gjelder framstilling av Barnevernet. Kritikken mot Barnevernet har i flere år vært på dagsorden på Pervyj, men i november 2014 har den tatt en helt ny form. Kritikken er blitt sterkere, mer målrettet, mer følelsesmessig og mer ekstrem. Her vil jeg presentere 2 eksempler fra kanalen Pervyj på hvordan informasjon og nyheter om Barnevernet frames.

7. november 2014 sendte Pervyj et program *Tiden vil vise* (Vremya pokazhet) hvor halvparten av programmet var dedikert til det norske Barnevernets arbeid, andre delen ble viet til handlinger i Ukraina. Med hovedspørsmålet «Barnevernet eller barnehandel?» prøvde

gjester å finne ut hvorfor Norge, «et land med et av det største antallet overgrep mot barn», fører «slike voldshandlinger mot russiske statsborgere og hvordan Russland bør reagere på det» (Pervyj, 2014a).

I utgangspunktet var både de inviterte gjestene og programvertene negativt innstilt til Barnevernet. Publikum besto av velkjente russiske politikere, jurister, religiøse ledere, eksperter og kjendiser. Dette var trolig for å heve avsenderens troverdighet med den retoriske etos appellen (Kjeldsen, 2015: 94). For at programmet skulle se enda mer troverdig ut var også en utenlandsk gjest fra Finland invitert for å bekrefte at Barnevernet «stjeler» russiske barn. Publikum og gjestene diskuterte ikke fordeler og ulemper med Barnevernet, men påpekte gjerne hvor farlig, nådeløs og brutal denne etaten var. Mellom spørsmålene fra vertene til publikum, ble historier om russiske kvinner som mistet barna sine i Norge fortalt. Her brukte Pervyj patos-appellen for å vekke publikums medfølelser. Hele opplegget var veldig følelsesladet og emosjonelt, folk skrek, snakket i munnen på hverandre og var generelt sett ganske aggressive og opphisset.

Videre presenteres en Barnevernssak der moren blir fratatt barnet fordi hun har dratt ut barnets tann uten å gå til tannlege. Juristen som forsvarer moren i denne saken er invitert for å klargjøre hvordan regelverket i Norge fungerer. Konklusjonen er at «skyldighetspresumpsjon»³⁰ er en del av den norske mentaliteten og dermed den viktigste egenskapen ved Barnevernet. I programmet sies det at ifølge norsk lov har Barnevernet rettigheter til å frata barn enten de har norsk statsborgerskap, permanent opphold eller er i landet som turister. Irina Bergset er også til stedet og hun forteller at «5176³¹ russiske barn er nå under Barnevernets omsorg ifølge statistikken. I tillegg brukes 1/3 del av landets budsjett til å frata barn». «Dette betyr at vi må være klar over at man ikke kan reise til Norge med barna sine!» - konkluderer programverten (Pervyj kanal, 2014a).

Norske foreldre mister ikke omsorg for barna sine, «der alt er under kontroll». «Men hvorfor er det norske Barnevernet interessert i russiske barn?» – spør verten publikum videre. For det første, «trenger lille Norge med bare 5 millioner innbyggere førsteklases genetiske materialet» (ibid.). For det andre, «er den tradisjonelle russiske familien den største trusselen for sånne misfoster samfunn som eksisterer nå i Vesten: Sveits, Norge, Finland» (ibid.). På slutten av programmet kommer vertene sammen med publikum til en konklusjon om at

³⁰ Betyr at foreldre er skyldige uansett, i motsetning til uskyldighetspresumpsjon.

³¹ Som presentert tidlige i kapittel 2 viser tallene fra SSB at 31 barn med russisk innvandrerbakgrunn var under Barnevernets omsorg i 2014 (Bufdir, 2015).

«Russland trenger ikke en etat som Barnevernet. Det er viktig at det i Russland aldri blir slik det er i Finland og Norge i dag» (Pervyj kanal, 2014a).

Ni dager senere, den 16. november, kom Pervyj med enda mer brutal kritikk mot Barnevernet – det var lansert en 30-minutters dokumentar om Barnevernet *Norge: De fratatte barna* (Norvegia: otobranie deti) i et program *Med sine egne øyne* (Svoimi glazami) med følgende videobeskrivelsen:

Dusinvis av russiske mødre mister sine barn i de skandinaviske landene hvert år. Sosialarbeidere blir ikke stoppet verken når barna gråter eller når foreldre ber. Hvorfor splitter de norske myndighetene familier? Hvorfor ødelegger de barnas psykiske helse? Hvorfor blir russiske barn til fanger av et annet land? Journalister til Pervyj prøver å finne det ut (Pervyj, 2014b)³².

Programmet begynner med korte klipp fra forskjellige videoer fra arkiv hvor vi kan observere hvordan politimenn fratar barn fra sine hjem. Det er amatørvideoer, som antakeligvis er tatt av pårørende eller foreldre. På en video ser vi følgende: Politimenn i svart uniform kommer inn i huset. Mens to av dem holder fast en hylende og skrikende kvinne, bærer de to andre et gråtende barn mellom seg ut av huset. Så vises det et par klipp der politimenn prøver å få barn ut av huset, de drar dem over gulvet mens barnet prøver å løse seg fri, kaster dem over skulderen og stapper det skrikende barnet inn i politibilen. Etter å ha vist denne videoen påpeker Pervyj at slike prosedyrer er ganske vanlig for det norske Barnevernet (ibid.). Om slike hendelser skjer i virkeligheten og akkurat på denne måten er vanskelig for meg å vurdere, men denne informasjonen kan åpenbart ikke være pålitelig, i hvert fall for dem som kjenner til hvordan norsk politiuniform ser ut.

Figur 7. Norsk uniform (kilde: politi.no); **Figur 8, 9.** Uniform som var vist i den russiske dokumentaren *Norge: de fratatte barna* (Norvegia: otobranie deti) (kilde: <http://www.1tv.ru/shows/svoimi-glazami/vypuski/svoimi-glazami-vypusk-ot-16-noyabrya>)

³² Videobeskrivelsen var fjernet etter 31.12.2015 da TV-kanalen Pervyj oppgraderte sin nettside.

På det første bildet (Figur 7) ser vi norsk politiuniform, på det andre og tredje bildet (Figur 8 og 9) ser vi politiuniform som var vist i dokumentaren *Norge: de fratatte barna* (Norvegia: otobranie deti). Uniformen som såkalt «norsk politi» har på seg i videoen er faktisk finsk. Både navnet på ryggen til politimenn «Poliisi» og emblemet, sverd med løvehode, peker på det. Dette er en ganske grovt falsifikasjon av fakta der norsk politi og deres hendelser viser seg å være finsk. Når det er sagt så er det viktig å påpeke at vi vet heller ikke om disse mennene vi ser i videoen er finske eller om de er i det hele tatt er politimenn. Akkurat som i programmet *Tiden vil vise* (Vremya pokazhet) forvrenges og falsifiseres fakta om Barnevernets arbeid og muligens også Barnevernssaker i denne dokumentaren.

I filmen fortelles det videre seks forskjellige personlige historier om kvinnene som ble fratatt barna sine i Norge. Historiene i seg selv er ganske ulike, men noen likheter går igjen – alle har mistet barn uventet og uten advarsel, alle ble fratatt omsorg «på latterlig grunnlag». Som i programmet *Tiden vil vise* (Vremya pokazhet) spiller kanalen Pervyj på den retoriske patos-appellen da dokumentaren er veldig negativ, dystert og full av følelser og tårer.

Avsenderens troverdighet bekreftes igjen når Pervyj prøver å vise at de er interessert i å framstille begge sider av saken. Ifølge kommentator i dokumentaren forsøker russiske journalister å kontakte Barnevernet uten å lykkes: «Barnevernets telefoner er slått av, de har sikkert fri i dag» (Pervyj, 2014b). Siden dette ikke ser ut til å fungere troverdig nok, fortelles det videre at en russisk kvinne som «jobber i Barnevernet og vil forbli anonym» vil gi en kommentar til russiske journalister. Hun sier at det er ubehagelig å se på hvordan barn blir tatt bort fra sine foreldre, men dette er ikke noe hun kan diskutere med sin ledelse. Hun påpeker at man må kjenne til sine barn for å unngå slike situasjoner. «Bør man ikke elske dem?» - spør journalisten. «Elske.. man kan elske ekorn, hare... gulrot for eksempel. Jeg respekterer barn. Hvordan skal jeg elske dem? Det vet jeg ikke» (ibid.). «Kvinnen vil forbli anonym», blir det sagt i programmet, men likevel kan man se hennes ansikt og høre hennes ekte stemme. Som man kan se på bildet (Figur 10) fremstår kvinnen som useriøs. I tillegg foregår intervjuet i skogen som i seg selv er ganske uforståelige omgivelser. Med et slikt intervju vil Pervyj antageligvis prøve å vise hvor uprofesjonelle og følelsesløse folk som jobber i Barnevernet er, folk som sier at man bør heller elske en hare enn barnet sitt. Med norske øyne er det åpenbart at denne hendelsen er fabrikkert, men for russere kan en slik informasjon fremstå som troverdig. En drøfting av hvordan den type informasjon fungerer på russiske kvinner og analyse av hvordan den fremstår som troverdig vil bli dermed besvart videre i dette kapittelet og kapittel 6.

Figur 10. «En anonym kvinne som jobber i det norske Barnevernet»

(kilde: <http://www.1tv.ru/shows/svoimi-glazami/vypuski/svoimi-glazami-vypusk-ot-16-noyabrya>)

Troverdighet av informasjon om Barnevernet i russiske medier ble spesielt forsterket når de statlige russiske mediene bruker det russiske barneombudet Pavel Astakhov som en kilde. Barneombudet har flere ganger uttalt seg svært negativt om Barnevernet blant annet på sin offentlige twitter-konto (Aardal og Grymer, 2014), i TV-programmet *Spesialkorrespondenten* (*Spetsial'nij korrespondent*) (Rossiya-1, 2014) og i dokumentaren *Norge: de fratatte barna* (Norvegia: otobrannie deti) (Pervyj, 2014b). Astakhov kaller Barnevernet for «norske regjeringens forlengede arm» (Aardal og Grymer, 2014), og beskylder etaten for «ovegrep mot og bortføring av russiske barn» (Gustad, 2014). Han legger til at Barnevernet vil med slike handlinger «svekke det russiske samfunnet» (Aardal og Grymer, 2014) og «løse sine egne befolkningsproblemer» (Krokfjord, 2014). Astakhovs uttalelser bidro til at en sånn form for tankegang er svært utbredt i det russiske samfunnet og som vi kommer til å se blant flere av mine infomanter. Detteer antageligvis fordi russere anser Astakhov som en troverdig opinionsleder.

Det som blir vist av denne kvinnen samt falsifiserte fakta om politiuniformen peker på at informasjonen om Barnevernet er forvrengt og upålitelig. Dessuten forekommer det flere feil i dokumentaren. I videoen nevnes det at hver måned får fosterforeldre 30 tusen kroner for barnet, pluss 10 tusen som skal dekke klær og mat til fosterbarnet. Dette er noe som ikke stemmer med informasjon fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Ifølge Bufdir får foreldrene (hvis begge er i jobb) månedlig arbeidsgodtgjørelse på ca. 7000 kroner som er skattbar, ca. 5500 kroner for å «dekke klær og fritidsaktiviteter» som ikke er skattbar (Bufdir, [2013] 2016) og barnetrygd på 970 kroner (NAV, u.å.). Til sammen blir det rundt 11-12 tusen

kroner i måneden. Videre i programmet *Med sine egne øyne* (Svoimi glazami) blir det sagt at Barnevernet har 5176 russiske barn under omsorg, men statistikken fra SSB viser at det var registrert 31 russiske barn under omsorg i 2014. Det forekommer også ukorrekte oversettelser av uttalelser til norske eksperter og Barnevernets representanter i de to nevnte programmene, av og til får man følelsen av at det vises utdrag fra intervjuer som ikke har noe med Barnevernet å gjøre. Selv om alle intervjuene med nordmenn er dubbet på russisk, kan man fremdeles høre norsk språk i bakgrunnen. I flere tilfeller innebærer ikke russisk oversettelse noe av det som blir sagt på norsk.

Vi ser at i de omtalte programmene benytter kanalen Pervyj seg av de fire funksjonene som Entman tilskriver framing (Entman, 1993: 52). Først *definerer* russiske medier *et problem* – russiske barna blir «stjålet» fra sine foreldre. Deretter *diagnostiserer* de *årsaken* – barna med russisk bakgrunn vil hjelpe den norske staten til «å løse sine befolkningsproblemer» (Krokfjord, 2014; Aardal og Grymer, 2014). Videre foretar russiske mediene *moralske vurderinger*: Barnevernet ødelegger den tradisjonelle russiske familien. Til slutt *foreslår* de flere *løsninger* – ikke etablere en lignende etat i Russland og unngå å reise til utlandet, spesielt til Norden. *Effekter* av slike løsninger er en helhetlig og lykkelig tradisjonell russisk familie der alle barn er sammen med sine foreldre. Utvelgelse og fremheving av bestemt informasjon om Barnevernet i begge programmene peker også på at informasjonen frames. De to programmene er bare noen eksempler på hvordan Barnevernet fremstilles i russiske medier, men de representerer den overordnede mediediskursen, et negativt, ensidig og fiendtlig bilde av Barnevernet understøttet med falsifiserende fakta som av og til strider med sunn fornuft. I neste kapittel skal vi gjennom analyse av intervjuer med russiske kvinner vurdere i hvilken grad dette budskapet når fram.

5.2 Facebook som arena for debatt om Barnevernet

Opprinnelig var sosiale medier laget for å forbedre sosialisering og kommunikasjon mellom mennesker som ikke kan møtes ansikt-til-ansikt. Internasjonale studier viser at sosiale medier fremdeles brukes til dette formålet (Bumgarner, 2007), men rask utvikling av internett-teknologier førte til at sosiale medier har blitt en viktig kilde til informasjon og ikke minst *nyheter*. Dette er da spesielt viktig for innvandrere som kan ved hjelp av sosiale medier «create and maintain social migration networks in the context of so-called information and knowledge societies» (Alonso og Oiarzabal, 2010: 2, 5).

Når russiske medier velger å sette Barnevernet på dagsorden, vekker dette oppmerksomhet ikke bare i Russland, men også i andre land russere bor i. De får gjerne vite

mye negativt om Barnevernets arbeid fra venner og bekjente i Russland³³ og prøver derfor å finne ut hva sannheten er. Russere som bor i utlandet henvender seg i dette tilfellet mye til russiskspråklige Facebook-grupper og bruker de gjerne som en nyhetskilde og arena for debatt. Facebook er ikke den vanlige plattformen for nyheter, men muligheten til å bruke den som en arena for nyhetsdeling og nyhetsdiskusjon gjør den til en sterk konkurrent for andre medier på nettet og en tiltrekkende kilde for mediebrukere (Oeldorf-Hirsch og Sundar, 2014: 240-241). Dette kommer vi også til å se videre i analysen. Det finnes flere grupper på Facebook som hjelper russere i hele Norge til å holde kontakt med hverandre, diskutere nyhetssaker og veksle nyttig informasjon. Av Facebook-grupper kan *Russere i Norge*, *Russkie v Norvegii*, *Russiskspråklige Bergen*, *Russere i Oslo*, *Russisk Rogaland* nevnes.

Her vil jeg rette fokus mot hvordan russere forholder seg til russiske nyheter om Barnevernet og til Irina Bergset-saken i Facebook-gruppene *Russiskspråklige Bergen*, *Russere i Norge* og *Russkie v Norvegii*. De nevnte gruppene spiller en vesentlig rolle i russernes dannelse av mening om Barnevernet. Waldahl påpeker at sosiale omgivelser og miljøet mediebrukeren befinner seg i preger meningsdannelse til et hvert enkelt individ i ulik grad (Waldahl, 2000: 445). Dette betyr at det er viktig å studere miljøet informantene er en del av for å kunne analysere hva som påvirker deres meningsdannelse og hvordan den blir påvirket. I den forstand anses analyse av Facebook-gruppene som et vesentlig grep.

De utvalgte gruppene er en del av informantenes miljø. *Russiskspråklige Bergen* er den gruppen som jeg er mest interessert i siden målgruppen jeg forsker på bruker denne. Gruppen er lukket³⁴ og har 1901 medlemmer. Den største delen av medlemmer i gruppen er russiske kvinner. Dette er fordi mange russiske kvinner kommer til Norge for å gifte seg (Flemmen mfl., 2002-2007; Pettersen, 2009). I gruppen prater kvinner først og fremst om ting som skjønnhet og velvære, matlaging, de tipser hverandre om hvor de kan møte andre russere i Bergen, deler med hverandre generell informasjon om Norge, dets regelverk, væremåte, sosialt liv, snakker om norsk-russiske forhold og politikk, men de diskuterer også nyheter om Norge som de henter fra russiske medier.

Det største nyhetsrelaterte temaet som diskuteres cirka en til to ganger i måneden er Barnevernet. Dette preges av at de fleste russiske kvinner bosatt i Norge har bonusbarn og/eller fellesbarn med norske menn. I tillegg hvis man også er kjent med russere og deres mentalitet og identitet, vet man at for mange russiske kvinner er det familie, og da først og

³³ Basert på egen erfaring og informantenes svar.

³⁴ Det er viktig å bemerke at selv om gruppen er lukket fremstår ikke det som problematisk å bli medlem i denne. Blant medlemmer kan man finne både russere som ikke bor i Bergen, men vurderer å flytte til Norge og nordmenn som er i forhold med medlemmer av gruppen.

fremst barna, som er deres første prioritet. Siden informasjonen om Barnevernet er ganske kontroversiell er det viktig for russere å diskutere saken og prøve å vurdere informasjonens pålitelighet og troverdighet. Dette fører til at det blir lagt ut forskjellige artikler og videoer i den nevnte Facebook-gruppen der folk ofte spør hva andre tenker om disse og om informasjonen er troverdig. Ifølge disse russiske kildene er Barnevernet en ondskapsfull etat som fratar barna uten noen forklaringer og gir dem til norske fosterfamilier for å fornorske barna og tvinge dem til å glemme identiteten sin. De fleste av slike innlegg blir lagt ut av russere som har flyttet til Norge nylig. Noe som kan tyde på at russere som har bodd i Norge i en lengre periode kan være mer kritiske til den type informasjon.

Etter å ha gjennomført analysen av innleggene og kommentarene i de nevnte Facebook-gruppene, kan man konkludere med at det stort sett er den samme gruppen av 20-30 mennesker, primært kvinner, som er opptatt av Barnevernet og deltar aktivt i diskusjon. Ett innlegg i denne gruppen fikk særlig mye oppmerksomhet. Her spurte en av medlemmene hva medlemmenes inntrykk av Barnevernet er, noe som førte til en stor diskusjon og over 300 kommentarer. Det var viktig for meg å analysere disse kommentarene for å få et klarere bilde av russernes oppfatning av Barnevernet. De fleste som kommenterer mener selv at å gi ris på rumpe eller utføre voldelig handlinger mot barn ikke er akseptabelt. Dermed anser de Barnevernloven som en positiv utvikling av det norske lovverket. Hvis man allerede er i en vanskelig situasjon med Barnevernet, anbefaler medlemmer å beholde roen, ikke skrike og lage skandaler, vise at du er villig til å samarbeide og er «en helt normal person». Flere mener at russiske familier ikke er de eneste som har problemer med Barnevernet, norske familier rammes også. Noen som har hatt god erfaring med Barnevernet eller kjenner folk som jobber der, hevder at det er en rettferdig etat med «greie» mennesker, men russiske medier prøver å skremme russere med alle de sjokkerende historiene om denne etaten.

På slutten kommer det svært interessant diskusjon om «ubevisst» redsel for Barnevernet. Folk svarer på hvordan man kan unngå å være redd for Barnevernet og tenke for mye på det. Man må lære å takle dette psykisk, ikke la disse tankene gå utover livet ditt. Flere medlemmer overbeviser andre om at Barnevernet aldri vil frata barna deres ved riktig oppdragelse og at Barnevernet opptrer først og fremst etter loven. De fleste vurderer også situasjonen med barneomsorg i Norge som mye bedre enn i Russland der barna er nesten ikke beskyttet mot vold og overgrep³⁵. Barnas oppdragelse, forskjell mellom norske og russiske

³⁵ Forhold mellom barn og foreldre reguleres av Familierett i Russland. Ifølge den kan foreldre bli fratatt barn ved direkte trussel mot barnets liv og helse, ved misbruk av sine foreldres rettigheter, når foreldre nekter å betale barnebidrag og hvis foreldre er rusmisbrukere (SK RF, §12-69). Likevel er det få foreldre som i praksis

barn, mellom norske kvinner og menn, kulturelle forskjeller, er også temaer som dukker opp i kommentarfeltet blant diskusjonen om Barnevernet.

Irina Bergset diskuteres også i gruppen, men mye mindre enn man skulle forvente. Medlemmer nevner henne et par ganger i det omtalte innlegget uten at det fører til en voldsom diskusjon. Ellers nevnes hun to ganger i gruppen. Første gang var da hennes video, *Hvordan lever man i Norge i dag. Sannhet om livet i Norge (Kak zhivet Norvegia. Pravda o zhizni Norvegii)*, ble lagt ut i gruppen. Én kvinne kommenterer at en del av det er sannhet, andre kommer med kommentarer om at i Europa får barna lære om sex fra de er små. Mesteparten er derimot enige om at informasjonen er løgn, Irina er løgner og hvis folk synes at det er så forferdelig å bo i Norge så kan de bare dra tilbake til Russland. Generelt sett så er det få som er enige i den russiske kritikken av Barnevernet. Det er heller slik at påstandene og kritikken mot Barnevernet blir sterk kritisert og latterliggjort av medlemmene. Andre gang var artikkelen om Irina Bergset delt ut av ett «ferskt» medlem som ikke var klar over hvem Irina Bergset var. Noen kommenterte med en gang at dette var «løgn og propaganda» og diskusjonen tok fort slutt.

Det er også verdt å nevne to andre Facebook-grupper med like navn. Det ene navnet skrevet på russisk, *Russkie v Norvegii*, det andre er på norsk, *Russere i Norge*. Begge gruppene er svært populære blant russere og har over 3000 medlemmer hver. Likevel er de ganske ulike når det gjelder deres forhold til Barnevernet. *Russkie v Norvegii* er kjent blant informantene mine for å være «svært patriotisk», dette bekreftes også i beskrivelsen av gruppen på Facebook: «For russofober og nasjonalister (folk som ikke liker andres land) er adgang forbudt! [...] Alle som ikke glemte at de er russere og alle som elsker Russland er velkomne. Patriotisme støttes i gruppen [...]» (Facebook, 2014). Grupperegler minner medlemmer blant annet at det skal brukes «KUN RUSSISK SPRÅK!!!» (ibid.) i gruppen og at «alle deltakere som snakker nedlatende om Russland og den russiske presidenten vil bli utestengt fra gruppen for alltid» (ibid.)³⁶. Samtidig finner man også spesielle regler hvis man legger ut informasjon om Barnevernet: «falske historier om Bergset og skrekkehistorier om Barnevernet vil bli fjernet» (ibid.).

I en personlig samtale opplyser også en av administratorene til gruppen at de anser det som nødvendig å stoppe publisering av falske «skrekkehistorier» både fra den russiske og fra

mister omsorgsretten. Akkurat nå finnes det ikke et spesifisert rettssystem som beskytter rettighetene til mindreårige barn i Russland. Dannelse av en slik institusjon, Juvinal'naya Justicia Rossii, diskuteres fortløpende, men støttes på mange protester (også fra Vladimir Putin), blant annet på grunn av det bildet av det norske Barnevernet som framstilles i russiske medier.

³⁶ Som påpekt i kapittel 4 har jeg fått tillatelse av gruppeadministrator til å sitere følgende opplysninger.

den norske pressen. Dette gjøres for å unngå splittelse blant medlemmene. Generelt sett er diskusjonen om Barnevernet ganske rolig og kritikken er konstruktiv. Man får fornemmelse av at folk prøver å hjelpe hverandre med å legge ut pålitelig informasjon, lover og regler relatert til Barnevernet, enn å svartmale Barnevernets arbeid.

Den andre gruppen, *Russere i Norge*, bidrar mye når det gjelder promotering av demonstrasjoner mot Barnevernet. De fleste videoer, artikler og andre innlegg relatert til Barnevernet har et negativt preg. Stor sett alle innleggene om demonstrasjoner mot Barnevernet er lagt ut av én og samme mann som åpenbart hater Barnevernet og mener at Barnevernet utfører lovlig bortføring av barn. I motsetning til den første gruppen svartmales Barnevernet ofte og mye av Irina Bergset-retorikken brukes. Dette forandret seg da mannen la ut flere innlegg om demonstrasjoner i Oslo denne våren. Disse ble knapt kommentert og mislikt av medlemmer. Et annet innlegg hvor mannen etterlyste noen russere i Norge som ble «rammet» av Barnevernet og ville fortelle sin historie til en russisk TV-kanal var møtt ekstremt negativt av medlemmene. Her var mannen sammenlignet med Irina Bergset, kalt provokatør og beskyldt for å føre informasjonskrig mot Norge. Mange ble opprørt over anklager mot Barnevernet og mente at ingen barn blir fratatt av Barnevernet hvis man ikke slår dem. Dette er utrolig interessant vendepunkt, som kan tyde på at russere etter å ha bodd lenge nok utenfor Russland, og kanskje til og med etter å ha møtt Barnevernet, ikke tror på påstanden fra russiske medier om at Barnevernet «stjeler» russiske barn uten grunn, på latterlig grunnlag.

Waldahl påpeker at sosiale omgivelser og miljøet mediebrukeren befinner seg i preger meningsdannelse til et hvert enkelt individ i ulik grad (Waldahl, 2000: 445). Dette betyr at det er viktig å studere miljøet informantene er en del av for å kunne analysere hva påvirker deres meningsdannelse og hvordan den blir påvirket. Kommentarene viser at de nevnte Facebook-gruppene synes til å være en stor arena for debatt og en viktig kilde til informasjon, og da spesielt for dem som nettopp har flyttet til Norge. De nevnte gruppene spiller også en vesentlig rolle i russernes dannelse av mening om Barnevernet. Som vi har sett her er de fleste medlemmene reflekterte og kritiske til «skrekkehistorier» om Barnevernet og Irina Bergset. Dermed kan vi anta at gruppene bidrar til et mer helhetlig og mest sannsynlig sannere bilde av Barnevernet blant den russiske minoritetsgruppen i Norge.

5.3 Hvilken funksjon har russisk kritikk av Barnevernet?

Som sagt kritiseres Barnevernet også i norske medier der både foreldre som mister barn, barna som blir fratatt og barna som ikke får hjelp av Barnevernet forteller sine uforglemmelige og

rørende historier. Det er selvfølgelig vanskelig å vurdere troverdighet av slik informasjon, uansett om den publiseres i russiske eller i norske medier. Likevel hvis man sammenligner russisk og norsk kritikk av Barnevernet kan man peke ut ganske store forskjeller. Norske medier har mer fokus på debatt der både Barnevernet og foreldre er representert, mens russiske medier retter søkelyset mot alt det negative ved Barnevernet uten å fortelle hva denne etatens oppgaver og mål egentlig er. Russisk kritikk er ensidig, den er satt veldig på spissen og oftest overdrevet. Måten nyhetsartikler, dokumentarer og debatt om Barnevernet er laget på tyder på at disse brukes for å skremme folk i stedet for å gi dem opplysninger om Barnevernets arbeid. Som fortalt tidligere bruker russiske medier både feil statistikk, urovekkende videoer og fornærmende, sarkastiske kommentarer om Barnevernet og Norge.

Hvilken hensikt har egentlig russiske nyhetsmedier når de deler den slags informasjon? Hvis man henvender seg til statistikken fra SSB, ser man tydelig at antall kvinner med russisk statsborgerskap bosatt i Norge stiger hvert år. I løpet av de siste 16 årene har antall russiske kvinner steget fra 1 923 i 2000 til 7 542 i 2016 (Figur 11), samtidig tredoblet antall russiske kvinner som giftet seg i samme tidsperioden (Figur 12). Et stort antall gifte russiske kvinner skyldes transnasjonale norsk-russiske ekteskap (Flemmen mfl., 2002-2007).

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

Folkemengde, etter kjønn, statsborgerskap, alder, tid og statistikkvariabel

	2000	2005	2010	2016
	Personer	Personer	Personer	Personer
Kvinner				
Russland				
0-5 år	60	341	618	505
6-12 år	135	386	569	589
13-15 år	71	206	193	185
16-19 år	95	256	282	218
20-29 år	599	1 229	1 527	1 249
30-39 år	491	1 168	1 609	2 101
40-49 år	319	818	1 049	1 345
50-66 år	124	366	645	1 102
67 år eller eldre	29	52	147	248
Totalt	1 923	4 822	6 639	7 542

Figur 11. Antall russiske kvinner i Norge, 2000-2016 (kilde: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/pivot.asp?checked=true>)

Folkemengde, etter kjønn, statsborgerskap, sivilstand, tid og statistikkvariabel

	2000	2005	2010	2016
	Personer	Personer	Personer	Personer
Kvinner				
Russland				
Gift	1 134	2 595	3 001	3 485

Fotnote(r):
Alle 1- og 2-tall er endret til 0 eller 3 for å ivareta personvernet.

Figur 12. Antall gifte russiske kvinner i Norge, 2000-2016 (kilde: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/saveselections.asp>)

At russiske kvinner forlater Russland og flytter til Norge påvirker negativt den demografiske situasjonen i Russland. Jo flere russiske kvinner som forlater landet, jo mer barn blir født utenfor Russland og får følgelig ikke-russisk statsborgerskap. I tillegg er det gjerne de som kan flere språk og er villige til å lære noe nytt som reiser til utlandet. Dette er noe én av mine respondenter tar opp i intervjuet:

Russiske medier prøver å holde den nye generasjonen, ungdom, inne i Russland på alle mulige måter. Det er deres oppgave. Ungdom reiser til utlandet veldig mye, og det er først og fremst de beste som reiser.. Hvem reiser til utlandet for å studere? (...) de som kan flere språk, de som har evner til å studere, de som vil studere, de som vil forbedre sine levevilkår og finne nye muligheter, de som er åpne til verden. Det er en kjempestor hjerneflukt fra Russland, spesielt de siste 20 årene. (...) Derfor brukes alle mulige metoder for å beholde folk i landet. Det spilles på frykt: reiser du der [til Norge], mister du barnet ditt (Marina).

Det russiske medier prøver på, noe Marina også nevner, er antakeligvis i samarbeid med den russiske regjeringen, å skremme russiske kvinner: Få dem som allerede befinner seg i Norge til å reise tilbake til Russland eller få dem som planlegger å flytte til utlandet til å ombestemme seg og bli i Russland. Ved å utføre slik anti-europeisk politikk kan det tenkes at den russiske staten prøver å sikre en mer stabil demografisk situasjon i landet, men også vise, som det sies i et russisk ordtak at «borte bra, men hjemme best».

5.3.1 Hvordan fungerer dette på russiske kvinner?

Som påpekt tidligere, kommer de fleste russiske kvinner til Norge for å gifte seg med en nordmann eller gjenforene seg med en nordmann de har allerede giftet seg med i Russland

(Pettersen, 2009). Dette preger deres tilværelse i landet. På lik linje med flyktninger kommer de til et fremmed land som har sine regler og lover, kulturelle normer, språk med mer. Mangel på språkkunnskap og kjennskap til pålitelige norske kilder gjør det vanskelig for russiske kvinner å finne riktig informasjon om det norske regelverket, inkludert Barneloven og Barnevernloven. De fleste baserer seg dermed på informasjonen de har hørt fra bekjente og venner som allerede bor i Norge eller på informasjonen de finner selv på Facebook, på nettet generelt eller i russiske medier som vi har sett ikke alltid viser seg å være pålitelige. Analysen av de nevnte Facebook-gruppene og av informantenes mediebruk viser også at spørsmål relatert til offentlige tjenester (barn og Barnevernet, skole, jobb, utdanning, skatt, helse mm.) dukker opp i de tre nevnte Facebook-gruppene nærmest hver dag. Dette kan tyde på at de fleste russere som kommer til Norge eller de som allerede har bodd her en stund, ofte strever med å finne riktig informasjon. I tillegg gjør Barnevernets taushetsplikt det vanskelig å vite hvorvidt all den informasjonen som er spredd over hele internett kan fremstå som troverdig. Det er umulig å sjekke om det som skrives om Barnevernssaker i medier, uansett om de er russiske eller norske, er riktig. Dette oppsummerer Marina veldig enkelt i intervjuet sitt:

Det er nærmest helt umulig å bekrefte informasjon om Barnevernet, hvis våre russiske medier forteller om denne gutten som har fått trukket tannen, for eksempel. De sier at moren har trukket tannen og at gutten fortalte det i barnehagen og derfor ble han umiddelbart tatt fra sine foreldre [av Barnevernet]. Ingen vil noensinne bekrefte det på noen måte, ingen vil noensinne få vite sannheten. Russiske medier kan si, for eksempel, at det er skittent i Europa, at de har ingen mat der og alle er slemme og stygge. Man kan da reise til Europa og se at det ikke stemmer. Men dette [Barnevernssaker] kan man ikke sjekke på noen som helst måte fordi alle disse temaene...pedofili, homoseksuelle... Det er temaene som er lett å spekulere med (Marina).

Russiske medier spiller på at informasjonen er utilgjengelig for publikum og dermed bli det enklere å spekulere og finne på historier som berører nettopp russiske mødre. Barn er et tema alle mødre er opptatt av, men spesielt i Russland er det først og fremst kvinnenenes oppgave å passe på barn og familie, flere dedikerer livet sitt til å oppdra barn. I neste kapittel skal vi gjennom analyse av intervjuer med russiske kvinner vurdere i hvilken grad dette budskapet når fram.

Kapittel 6. Analyse: Russiske kvinners mediebruk og fortolkning

I dette kapitlet vil jeg forsøke å svare på hvordan informantene mine fortolker nyheter om Barnevernet i russiske medier. Først, er det nødvendig å bli kjent med russiske kvinners mediebruk. Mediene kvinnene bruker kan i mer eller mindre grad påvirke deres meninger og synspunkter som igjen påvirker deres tolkninger. Deretter, i lys av Stuart Halls encoding-decoding modell kartlegger jeg tre forskjellige hovedmåter informantene kan fortolke nyheter om Barnevernet på: dominant-hegemonisk, forhandlet og opposisjonell. Her vil jeg vurdere hvorvidt informantene aksepterer, forhandler eller står i opposisjonen til den dominante meningen i russiske medier om at Barnevernet «stjeler» russiske barn. Her er fokuset rettet mot hva informantene mener om påstandene om Barnevernet framstilt i russiske medier og av Irina Bergset og hvorvidt informantene anser russiske medier som en troverdig nyhetskilde. Til slutt framlegger jeg faktorer som jeg mener kan ha innvirkning på kvinners fortolkning av nyheter om Barnevernet.

6.1 Russiske kvinners mediebruk

Først vil jeg presentere en datamatrix hvor jeg kort kartlegger hvilke russiske og norske medier kvinnene bruker. Videre drøfter jeg felles hovedtrekk ved kvinners mediebruk. Bruk av Facebook nevnes blant annet som en av de viktige elementene. Dette er fordi kvinnene snakker om Facebook selv og anser den som en viktig nyhetskilde hvor de henter informasjon blant annet om Barnevernet. På slutten gjør jeg rede for en spesifikk mediebruk til én av informantene, Natasha. Hun skiller seg mest ut fra resten av informantene og dermed framstår som et interessant tilfelle.

Informanter	Russiske medier	Norske medier	Facebook (Fb)	Nyhetsaker/Nyhetstemaer de er opptatt av
Larisa	Nyhetsbyrået Rambler.ru	Abonnerer på BT på papir og på nett, «blar gjennom» BA og VG på nett	Følger BT på Fb, leser nyheter hun kommer over på Fb, «elsker å kommentere»	Lokale nyheter om Bergen, utenriksnyheter, nyheter om Russland
Tamara	Avisen Komsomolskaya pravda på Fb, veldig sjeldent TV-kanalen RTR-Planeta	BT, BA, lokale aviser på nett	Følger Komsomolskaya Pravda, leser russiske nyheter som «popper opp på tidslinjen», kommenterer kun hvis folk spør om noe/trenger hjelp	Lokale nyheter om Bergen, utenriksnyheter, barna relaterte nyheter, saker som kan påvirke hennes økonomiske situasjon
Tatjana	Avisen Komsomolskaya pravda på nett	ABC Nyheter.no, veldig sjeldent BT.no og BA.no, hvis mannen «tipses» henne	Bruker Fb «aktivt». Kommenterer mye og legger ut artikler selv	Lokale nyheter om Bergen, om NAV, utenriksnyheter, nyheter om Russland, om artister og kjendiser, siste nytt, Barnevernssaker
Natasha	App på mobil til TV-kanalen NTV, TV-kanalene Pervyj og Rossiya-1 på nett. TV-kanalen RTR-Planeta	Liker ikke norske medier, men leser BT.no	Bruker Fb «lite». Leser «alle» artikler fra Fb-siden «Kamp mot Barnevernet i Norge»	«Alle aktuelle nyheter» på TV-kanalen Pervyj unntatt sport, lokale nyheter om Bergen, Barnevernssaker
Marina	Søkemotoren Yandex.ru	Ser på NRK hvis hun «går forbi og ser at det er nyheter der», leser sporadisk BT og Aftenposten på nett	Følger russiske bloggere, leser nyheter, kommenterer interessante saker	«Alt som dukker opp», lokale nyheter om Bergen
Nadia	Nyhetsnettstedet Newsru.com	BT.no, Aftenposten.no, av og til NRK radio og NRK TV på nett	Bruker Fb daglig, leser venners sider, nyheter og innlegg fra Fb-gruppen <i>Russiskspråklige Bergen</i> , kommenterer Barnevernssaker «selvfølgelig alltid»	Utenriksnyheter, kulturnyheter (spesielt om Bergen), Barnevernssaker

Figur 13. Datamatrikse: Informantenes mediebruk

6.1.1 «Internett, selvfølgelig»

Når spørsmålet om hvilke medier kvinnene bruker i hverdagen blir stilt, svarer alle at de bruker internett. De sier det enten med en gang eller senere i samtalen. Det samme svaret får jeg på spørsmålet om hvor de leser eller finner nyheter. Man kan få en full oversikt over hvilke medier hver enkel informant bruker i datamatriksen ovenfor (Figur 13). Det er ganske åpenbart og naturlig at kvinnene bruker russiske medier på nettet fordi de ikke har tilgang til disse på papir eller på lineært TV i Norge. Men alle benytter seg også av internett når det gjelder norske medier, selv om de er tilgjengelig på andre plattformer. For det første betyr det at internett har blitt en vesentlig del av hverdagen til disse kvinnene, det er «en selvfølge» for dem å bruke internett. For det andre, betyr dette at de russiske kvinnene ser på internett som en hovedkilde for informasjon. Flere gir også uttrykk for at de ikke kan sette fingeren på hvor på nettet de finner nyheter: «du vet, på nettet et sted» (Marina), «leser russisk internett» (Larisa). Under intervjuene tar det gjerne dem noen minutter før de klarer å nevne et bestemt nettsted, enkelte gjør det ikke.

Et flertall av informantene foretrekker nyheter i form av tekst framfor i form av video. De fleste påpeker at de ikke ser nyheter på verken russisk eller norsk lineært TV. Tatjana, for eksempel, mener at å se på TV er «kjedelig». Larisa oppsummerer veldig utfyllende internettets funksjon for henne, noe de fleste informantene uttrykker også implisitt i intervjuene sine:

Hvorfor liker jeg ikke TV, du slår den på og så begynner de å kringkaste! Hva sa Barack Obama om Syria, jeg er ikke interessert og ja ... du kan vel ikke spole forbi det. Mens på internett: her er Syria, her er Irak, åh her er et eller annet interessant i Korea, de har oppdaget noe der, åh så ser du på det.. Det vil si jeg mener at på internett kan du velge selv, mens på TV er det en strøm. Noen har allerede bestemt for deg og så må du se på det. Det samme blir det med aviser, du blar gjennom aviser, oi dette er interessant, oi her er om kulturliv.. (Larisa).

Det er slik at internett og spesielt sosiale medier har flere fordeler framfor de tradisjonelle mediene (Lee og Ma, 2011: 332). Høyere interaktivitetsnivå, mulighet til å kunne velge nyhetssaker utfra ens egne preferanser og til å ha kontroll over ens egen mediebruk er noen av fordelene (ibid.) som også Larisa nevner i sitt intervju.

6.1.2 «Nyheter dukker opp av seg selv»

Det er et veldig interessant mønster som går igjen blant informantene mine. Grunnen til at de ikke alltid kan nevne kilder som de bruker på nettet er at «nyheter er overalt». De fleste nevner at de «støter» på nyheter uten at de selv er klar over hvordan de finner dem. Oftest i løpet av samtalen nevner informantene noen artikler, saker, nyheter og annen informasjon. Når informantene da blir spurt om kilden, synes de det blir vanskelig å svare på hvor på nettet

de finner denne informasjonen, det kommer heller ikke fram hvilke plattformer kvinnene bruker for å lese nyheter:

Du går på internett og ser hva som skjer i verden (Larisa)
Man klikker her og der, så ser man gjennom ... (Tamara)
Nyheter popper opp, så leser man dem (Tatjana)

Her er det Marina som skiller seg ut fra resten av informantene. Hun klarer ikke å nevne noen kilder og mener at nyheter «finner» henne og ikke omvendt: «(...) overalt, de [nyheter] kommer opp, popper opp overalt, man trenger ikke henvende seg til noen kilder spesielt. (...) nyheter dukker opp av seg selv, derfor velger jeg ikke». Grunnen til slik mediebruk kan vi muligens finne i Marinas bruk av søkemotoren Yandex som samler alle nyheter på et sted. Dette kan også relateres til hennes bruk av Facebook, noe jeg kommer tilbake til senere i kapitlet.

6.1.3 Norske eller russiske medier?

Mesteparten av informantene benytter seg av flere norske enn russiske medier for å lese nyheter. Det er noe varierende hvilke medier kvinnene nevner først når de blir spurt om mediebruken sin: halvparten begynner å snakke om norske medier, andre halvparten – om russiske. Likevel når intervjuene utvikler seg, legger man merke til at mesteparten av kvinnene henvender seg til norske medier.

Alle nevner at de bruker avisen BT på nettet og kun én informant abonnerer på BT på papir i tillegg til digital utgave. Kvinnene uttrykker implisitt at de velger BT.no framfor andre norske medier, fordi de bor i Bergen og vil være oppdatert om «alt som skjer i byen». Det er også flere som bruker BA, Aftenposten og NRK TV, og kun én informant som leser VG.

Når det gjelder russiske medier er det nesten ingen av informantene som bruker mer enn én russisk. I tillegg bruker nesten ingen av informantene den samme kilden. Det er kun to informanter som nevner at de leser en avis, og i begge tilfeller viser det seg å være Komsomolskaya pravda. Begge informantene kan ikke sette fingeren på hvorfor de bruker avisen og i løpet av samtalen kommer de fram til at det rett og slett er en vane: «Den er ikke særlig bra, men jeg har ikke lest noe annet» (Tatjana); «(...) muligens, dukket den opp oftest, derfor ja. Det er nok for meg med én kilde, ja» (Tamara).

Videre påpeker et flertall av informantene at de sammenligner nyheter fra norske og russiske medier. For enkelte skjer dette «automatisk». 5 av 6 informanter nevner at de leser

både norske og russiske medier nettopp for å kunne se på hendelser i et norsk og et russisk perspektiv:

(...) det er interessant å lese de norske mediens synspunkter, og så de russiske mediens synspunkter altså hvordan de ser på en sak fra sin side (Tatjana)
Jeg leser begge deler [både russiske og norske medier], av og til er det interessant å sammenligne syn på de samme hendelsene (Marina)
(...) for å se på en situasjon, ja, en hendelse fra begge sider, ja du leser og forstår at saken fremstilles på en helt annen måte (Tamara)
Jeg synes det er interessant å lese to synspunkter, fordi det er veldig interessant, det utvidet horisonten min, da jeg kom til Norge, mener jeg (Larisa)
Man leser der [russiske medier] og her [norske medier] ... så får man et mer helhetlig bilde av virkeligheten (Nadia)

Det er interessant at når kvinnene sammenligner norske og russiske medier, peker de på den samme egenskapen hos begge mediene. Alle informantene synes at både norske og russiske medier setter opp de samme sakene på dagsorden, men at disse blir framstilt «med ulik analytisk tilnærming» (Larisa) eller «fra fullstendig ulike sider» (Tamara). Denne tankegangen oppsummeres tydelig av Tatjana:

Sakene som tas opp er like. Videre når man begynner å drøfte og diskutere en hendelse.. eller en eller annen ekspert kommer med sin egen mening.. da blir meninger til russiske og norske eksperter ulike, men framstillingen av fakta veldig ofte er lik, man kan ikke si at noen lyger (...) sakene ligner, men videre vinkles de i hver sin retning (Tatjana).

Ifølge samtlige informanter har både norske og russiske medier en målsetting om å «påtvinge sine synspunkter» (Marina), de «overdriver» (Tamara) like mye og er «ensidig» og «ensrettet» (Larisa). Informasjonen formidles fra de motsatte synspunktene, og både norske og russiske medier er like «tendensiøse og selektive»: «De [norske og russiske mediene] viser det de har lyst til å vise, de viser ikke det de ikke har lyst til å vise» - konkluderer Nadia. Her snakker informantene om noe som var presentert i teorikapittelet og diskutert i forrige kapittelet, nemlig russiske mediens framing av informasjon om Barnevernet. Informantene peker ut de viktigste egenskapene ved framing – utvelgelse og fremheving (Entman, 1993: 52-53). Når kvinnene sier at russiske medier er «ensidige» og «selektive» mener de at medier har fokus på noen bestemte aspekter av virkeligheten – utvelgelse (ibid.). Russiske mediers overdrivelse, som er nevnt av respondentene, kan sees på som deres ønske om å bemerke informasjonen – fremheving. Dette viser at de fleste informantene forstår at virkeligheten fremstilles annerledes i norske og russiske medier, men det er forskjell på hvordan informantene forholder seg til denne virkeligheten. Dette skal jeg ta opp senere i kapittelet.

Videre tilføyer 4 av 6 kvinner at sammenligningen hjelper dem til å få et mer helhetlig bilde av sakene som tas opp i medier. Nadia for eksempel forklarer det slik: «hvis man setter opp to fremstillinger av en sak mot hverandre, kan man få en mer eller mindre objektiv vurdering av en hendelse». Både dette og det faktum at kvinnene forstår at nyheter frames ulikt fører til at kvinnene stiller seg kritisk til norske og russiske medier. Blant disse 4 nevnte kvinnene er det noen som er skeptiske til ytringsfrihet i norske og russiske medier. Andre stoler ikke på verken norsk eller russisk framstilling av hendelser. Noen sier det rett ut:

Ehh.. jeg kan ikke si at jeg i det hele tatt stoler på noen medier (...) jeg tror, jeg synes at det finnes en politisk kontekst (...) oftest finnes det et gjennomtenkt manus og folk som styrer det og vi, vanlige mennesker, (*smiler*) har ikke mulighet til å endre dette, derfor må man bare akseptere ting som de er (Tamara)

(...) den [ytringsfrihet] eksisterer liksom, meeeen i hvilken grad er dette en frihet? (...) jeg kan ikke si at alt er så transparent i Norge [når det gjelder norske medier] (Tamara)

(...) jeg trodde at propaganda, at den finnes kun i Russland (...) men nå er jeg 100% sikker på at den finnes overalt (Nadia)

(...) Enkelt sagt så er ikke dette interessant lenge [snakker om at hun sluttet å lese både norske og russiske aviser], når det finnes ingen alternativer, ingen valg, når noen påtvinger sine egne synspunkter ...

Mener De russiske eller norske medier nå?

Begge deler, jeg tror at absolutt alt er likt, fordi alle medier er like i hele verden (Marina)

Det er kun én informant som *implisitt* uttrykker sin skepsis til ytringsfrihet: «[om framstilling av kontroversielle saker i norske og russiske medier] ... i russiske medier ser jeg 50% for og 50% mot, mens her i Norge er det 90% for og 10% mot» (Larisa). Her mener Larisa at når en kontroversiell sak tas opp i russiske medier (hun snakker blant annet om Syria, annektering av Krimhalvøya og homofili), er russiske medier flinke til å vise to ulike sider av saken, mens norske medier er ensidig og er dårlig på å trekke fram flere forskjellige meninger og syn på et kontroversielt tema.

6.1.4 Facebook: nyhetskilde eller kommunikasjonsverktøy?

Nyhetskonsum er en sosial og engasjerende aktivitet, spesielt på nettet (Pursell mfl., 2010). Utvikling av internett førte til at sosiale medier har blitt en viktig kilde til informasjon og ikke minst nyheter. Å dele og diskutere siste nytt med andre i sosiale medier har blitt ganske vanlig i det daglige livet vårt. Nyhetsdeling i sosiale medier er derimot et relativt nytt fenomen. En undersøkelse gjennomført i USA viser at sosiale medier fremstår som en sterk kilde som brukes for å referere til ulike nyhetskanaler (ibid.). Spesielt Facebook har blitt en vesentlig kilde for nyhetskonsum (Oeldorf-Hirsch og Sundar, 2014: 241). Alle informantene bruker Facebook i mer eller mindre grad, 3 av 6 kvinner bruker den primært som en *nyhetskilde*,

resten nevner at de leser noen utvalgte nyheter blant annet på Facebook, men bruker den mest for å holde kontakt med venner og familie:

Her er det selvfølgelig nyheter, nyhetslinje på Facebook (Tamara)
Stor sett ser jeg det som jeg følger på Facebook ... noen bestemte mennesker, ja, som er interessante for meg, det som dukker opp der (Marina)
I hverdagen [brukes] internett selvfølgelig. Stor sett er det Facebook.. først og fremst (...) På Facebook ehh.. bruker jeg venners sider og så Russiskspråklige Bergen (Nadia)

Det er flere faktorer som peker på at de nevnte informantene bruker Facebook aktivt som en nyhetskilde. Når Tamara og Marina snakker om sin mediebruk, bruker de ofte ordene «nyhetsoppdatering», «tidslinjen», «klikke på», «like» som igjen bekrefter at de er aktive Facebook-brukere. Marina forteller om sin bruk av Facebook slik:

(...) vel De vet hvordan Facebook fungerer (...) hun [en venninne] «liker» det hun liker og alt dette kommer opp på nyhetslinjen min. Og jeg ser dette med en gang.. hvis det er interessant for meg så går jeg inn og leser, hvis ikke, skroller jeg bare alt forbi (Marina)

Det at Marina først og fremst leser nyheter på Facebook kan være en forklaring på hennes påstand om at nyheter «finner» henne og «popper opp overalt», som var fortalt tidligere i kapittelet. Hun nevner også blant annet at hun følger mange «kjente mennesker» på Facebook som legger ut artikler om de aktuelle temaene derfor kan det tenkes at nyhetene ofte dukker opp på tidslinjen hennes. Informanten tenker at nyhetene «finner henne», men dette skjer trolig akkurat fordi hun selv velger å følge mange bloggere og «kjente mennesker». Marina er ikke den eneste som føler at nyheter «finner» henne. For eksempel ifølge Pew Research Center er det så mye som 78% amerikanske mediebrukere som konsumerer nyheter på Facebook «tilfeldig» (Gesenhues, 2014).

Informanten Nadia synes derimot til å være mer reflektert over sin bruk av Facebook. Hun påpeker blant annet at hun finner mye informasjon om Barnevernet i Facebook-grupper og «på tidslinjene til venner og venners venner». Nadia er veldig opptatt av å spre den riktige informasjonen om Norge og Barnevernet og er dermed svært engasjert og aktiv på Facebook. Hun kommenterer «selvfølgelig alltid» artikler folk legger ut på Facebook. Dette for å avkrefte myter om Norge og spesielt om Barnevernet. Hun innrømmer at det er «frustrerende» å måtte kommentere de samme sakene som «dukker opp» på Facebook og henvise folk til de samme kildene igjen og igjen, men hun gjør det likevel. Å dele sannheten om Norge er tydeligvis en forpliktelse som Nadia selv tar på seg: «(...) jeg beskytter landet [Norge] fra urettferdighet». Dette tyder også på at hun ser på seg som på en slags pålitelig opinionsleder

for sin familie, venner og bekjente. Dette kommer vi tilbake til når jeg presenterer de tre lesemåtene.

6.1.5 Natasha skiller seg mest ut

Da jeg snakket om kvinnes mediebruk, påpekte jeg nesten hele veien i analysen likheter blant 5 av 6 kvinner, dette er fordi den ene kvinnen, Natasha, skiller seg mest ut fra resten av informantene.

Natasha bruker internett som en nyhetskilde som alle andre informantene gjør, men i motsetning til noen av dem er hun veldig bevisst på sin mediebruk. Hun vet nøyaktig hvilke medier hun bruker, inkludert navn på programmer og verter. Hun sier med en gang at hun foretrekker russiske medier og bruker stor sett disse:

Norske medier liker jeg ikke, men russiske.. jeg har NTV nyheter på mobilen, videre ser jeg alltid (*hever stemmen*), hver dag (*hever stemmen*) Vesti på ORT, kanalen Pervyj.. Ja.. disse to mest av alt, jeg har også RTR-Planeta, men jeg liker bedre ORT (...) altså jeg liker ikke norske [medier] så godt.. først og fremst skriver de veldig negativt om russere, altså om Putin (Natasha)

Legg merke til at informanten hever stemmen når hun sier at hun *alltid* leser nyheter på mobilen og ser *Vesti* (Dagsrevyen) *hver dag*. Dette tyder på at hun er veldig stolt av å være en så avansert mediebruker. Videre i samtalen forteller Natasha at hun ser nyheter på TV-kanalen Pervyj to ganger om dagen. Hun er også den eneste av alle informantene som bruker mer enn én russisk kilde og som ser på russisk TV på nettet (Figur 13). Alle kildene som brukes av Natasha er de russiske statlige TV-kanalene som var omtalt i kapittel 2.

Som sagt sammenligner de fleste informantene norske og russiske medier for å få «et mer helhetlig bilde av verden», mens dette har en annen hensikt for Natasha. Hun påpeker flere ganger i intervjuet at norske medier kommer med feilaktige opplysninger, spesielt når det gjelder Russland og president Putin:

Jeg leste [BT] i går for å sammenligne russiske og norske medier (...) de [Norge og NATO-land] finner som regel på en historie der de kan rettferdiggjøre sine handlinger slik at Russland som alltid vil forbli en sydebukk (Natasha);
(...) de [norske medier] gir en annen informasjon, kanskje informasjonen ... som passer dem (...) de kan jo ikke, De vet, skrive plutselig om Putin i et positivt lys ... de har jo et mål, de må følge det (Natasha);
(...) norske medier skriver ikke helt sånn som det er i **virkeligheten** (Natasha)

Natasha sammenligner hvordan norske og russiske medier framstiller saker om Russland og Putin trolig for å bekrefte sine tanker om at alt som tas opp i norske medier er negativt ladet og inneholder feil fakta. Hun vil antageligvis se i hvilken grad norske medier forvrenger

nyheter som egentlig er «riktig» framstilt i russiske medier. At Natasha anser informasjon i russiske medier som sin virkelighet tyder på at hennes skemata, altså mentalt lagrete samlinger av ideer (Entman, 1993: 53), samsvarer med meninger om Barnevernet framstilt på kanalen Pervyj. Hun blir dermed mer mottakelig for informasjon og forstår den uten at kanalen trenger nødvendigvis å gjenta eller fremheve informasjonen (Entman, 1993: 53). Omvendt stemmer ikke hennes skemata med informasjon i norske medier, noe som kan forklare hvorfor hun ikke liker dem. Interessant at Natasha nevner tidligere at hun bruker kun avisen BT når det gjelder norske medier. Dette tyder på at hennes antagelser om norske medienes framstilling av Russland, Putin og Barnevernet kun baseres på én kilde.

Tidligere nevnte jeg at 4 av 6 kvinner er kritiske til både norske og russiske medier. I motsetning til dem kritiserer Natasha kun norske medier for mangel på ytringsfrihet og åpenhet. I intervjuet forteller hun at hennes venninne prøvde å kontakte BT og BA for å dele sin «tragiske historie» om Barnevernet, men i redaktørene til begge avisene svarte at «de ikke kunne skrive negativt om norsk Barnevernet etter instruksjer fra norsk politi». «De skriver som regel kun om det de kan tjene på» - konkluderer Natasha. Hun er generelt sett mest kritisk av alle informantene til både det norske systemet og norske medier:

Kan du tro at det er mange eldre mennesker som er så naive at de fremdeles tror på demokrati i Norge (*ler*) og at de kan utrykke seg fritt (*ler*).. Nei, de er selvfølgelig ikke slik; Ja, i det siste når jeg ser på russiske nyheter ser det sånn ut for meg at vi har enda mer demokrati enn Norge har. Hos oss forteller de [russiske medier] om alt så åpent, mens nordmenn er rett og slett redde, de vil ikke snakke åpent.. (Natasha).

Natasha er også den eneste som sier at hun ikke bruker Facebook aktivt, hun påstår at hun heller ikke bruker den som en nyhetskilde. Likevel når jeg spør om hun følger med på Barnevernssaker sier hun følgende:

Selvfølgelig gjør jeg det! Jeg.. du vet.. du kan finne det på Facebook.. Kamp mot Barnevernet.. i denne gruppen leser jeg alle artiklene
Er De medlem av denne gruppen?
Selvfølgelig!!!
Og så er det alle artikler om Barnevernet der?
De har, ja
På russisk eller?
Nei, nei på norsk
Leser De noe på russisk da?
Nei, jeg leser stor sett på norsk, det som foregår her (Natasha)

Legg merke til at Natasha påstår at hun kun bruker norske medier for å være oppdatert på Barnevernets arbeid og Barnevernssaker, men dette strider med Natashas svar senere i samtalen:

(...) jeg så på, det var jo noen greier med russiske barn, og jeg så på våre [russiske] programmer, det var debatter om Barnevernet
Er det på kanalen Pervyj?
Ja, hvor de sa følgende;
(...) i norske medier har jeg aldri lest om hun [Irina Bergset], kun i russiske (Natasha).

Flere ganger i intervjuet forteller Natasha at hun benytter seg av russiske medier når det gjelder Barnevernet og sier til og med navn på programmene fra kanalen Pervyj. Dette tyder på at hennes mening om Barnevernet blir påvirket av russiske medier uten at informanten selv innser dette. Det betyr at russiske medier har stor påvirkningskraft på Natasha.

Videre i analysen vil vi se at kvinnes mediebruk påvirker deres fortolkning av nyheter om Barnevernet. Kvinnene som bruker medier lojale til regjeringen som avisen KP eller regjeringsorienterte medier, kanaler Pervyj, NTV og RTR-Planeta (kapittel 2), forholder seg annerledes til russiske nyheter om Barnevernet enn kvinnene som bruker uavhengige medier som nyhetsnettstedet Newsru.com eller søkemotorer Yandex.ru og Rambler.ru.

6.2 Hvordan fortolker kvinnene nyheter om Barnevernet i russiske medier?

For å kartlegge hvordan russiske kvinner fortolker nyheter om Barnevernet vil jeg ta utgangspunktet i Stuart Halls encoding-decoding modell. Som jeg har påpekt før fokuseres oppgaven på *russiske mediers* framstilling av Barnevernet og *russiske kvinners* fortolkning av denne. I denne sammenhengen regnes russiske medier som avsenderen og de russiske kvinnene som mottakerne. Det stilles også et spørsmål om hva som er et budskap, som de russiske kvinnene eksponeres for, siden jeg ser på informantenes bruk av russiske medier generelt og ikke i forhold til et bestemt media eller et bestemt program. Som det var fremstilt i kapittel 2, er avhengighet av staten og sensur hoved kjennetegn ved russiske medier, spesielt ved russisk TV. Man kan tenke seg at det framstilles ulike sider av en sak da det er mange forskjellige medier i Russland, men i praksis kontrolleres flesteparten av russiske medier av statlige eller regjeringsorienterte mediegianter. Disse er dermed bærere av *den samme ideologien* og som betyr at de også legger opp til *den samme dominante meningen*. I mitt tilfelle blir den dominante meningen formulert slik: *Barnevernet «stjeler» russiske barn på latterlig grunnlag*. Denne meningen er det mange som blir eksponert for. 55% bruker TV som en nyhetskanal og 71% benytter seg av en til to kilder for å hente nyheter hvor igjen TV nevnes som en primær kilde (Volkov og Goncharov, 2014: 2-3). 50% av den russiske befolkningen *stoler på nyheter* på TV (ibid.: 9). Opposisjonelle russiske medier som eksisterer flest på nettet ser ikke ut til å være populære blant den russiske befolkningen. Kun 5% henter nyheter på nettet (med tanke på at de ikke ser på TV), det samme antall benytter

seg av opposisjonelle russiske medier (Volkov og Goncharov, 2014: 5, 8, 14). Samtidig viser statistikken at 32% aldri har brukt internett og 35 % aldri har brukt sosiale medier (ibid.: 10). Disse tallene understøtter synspunkt om at de fleste russere eksponeres for *ett budskap* som kommer fram i russiske medier. Det er også viktig å påpeke at et slikt budskap har lite rom for flertydighet. Russiske medier fastsetter rammene for fortolkningen (Hall, 1980: 135) innenfor hvilke mottakeren kan fortolke budskapet til å være enten pålitelig eller upålitelig.

I dette kapittelet vil jeg prøve å gjøre rede for hvordan de russiske kvinnene avkoder budskapet med den dominante meningen. I en russisk kontekst vil mottakere med opposisjonell lesning av dette budskapet tolke nyheter om Barnevernet framstilt i russiske medier som propaganda. Dette er i motsetning til hvordan norske mediebrukere typisk ville ha tolket budskapet i en norsk kontekst.

I sin encoding-decoding modell foreslår Hall tre hovedmåter mottakerne kan lese en tekst på: dominant-hegemonisk, forhandlet og opposisjonell (ibid.:136). Først vil en analyse av dominant-hegemonisk lese måte slik den framkommer i intervjumateriale fremlegges, hvor informantene Natasha og Tatjana avkoder teksten akkurat slik russiske mediene innkodet den. Videre framviser jeg ambivalenser i materialet for å illustrere en forhandlet lese måte, hvor informanten Tatjana aksepterer russiske medienes kritikk mot Barnevernet, men samtidig synes at russiske medier overdriver for å tiltrekke lesernes oppmerksomhet. I den opposisjonelle lese måten som informantene Nadia, Marina og Larisa benytter seg av vil jeg diskutere hvordan kvinnene forkaster den dominante meningen og står i opposisjonen til den. Som vi vil se senere i kapittelet er det ikke slik at informantene enkelt kan plasseres i hver sin gruppe. Dette gjelder Larisa som har forhandlet lese måte når vi snakker om russiske medienes framstilling av aktuelle hendelser, men hun bruker opposisjonell lese måte i forhold til russiske medienes framstilling av Barnevernet.

6.2.1 Dominant-hegemonisk lese måte

Dominant-hegemonisk lese måte går ut på at mottakeren forstår et budskap i tråd med avsenderens intensjoner og aksepterer den dominante meningen som er lagt inn i budskapet (Hall, 1980: 136). I mitt tilfelle benytter informantene Natasha og Tatjana seg av dominant-hegemonisk lese måte når de fortolker nyheter om Barnevernet i russiske medier. Kvinnene er stor sett enige med alle nyheter som publiseres i russiske medier unntatt noen utvalgte uttalelser fra Irina Bergset.

Begge informantene omtaler russiske medier inkludert kanalen Pervyj som pålitelige og troverdige kilder. De stoler på informasjonen om Barnevernet som formidles der:

Jeg ser når de [russiske medier] skriver..ehh ja, **det er helt sant** fordi jeg opplevde dette selv (...) og når noen kommenterer at det som skrives i russiske medier er absurd, at slik kan det ikke være... jo da slik kan skje, slik skjer (Tatjana)

Det er **sannhet**.. det er ja. Disse historiene er **ekte**, jeg **tror på** dem (Tatjana)

Generelt synes jeg at Pervyj er.. er altså **pålitelig** (...) jeg vet ikke, jeg vil si at den er interessant, også er kanalen Pervyj populær ooogg **troverdig** ja.. **informasjonen er rett fra kilden** (Natasha)

Implisitt innrømmer også Natasha at russiske mediers dagsorden styrer hennes dagsorden når jeg spør henne om temaer i mediene hun er opptatt av: «Ehh.. nå er det Syria, ISIS som er aktuell derfor ser jeg, ellers... før var flyktninger fra Syria aktuell...». Dette understøtter igjen faktum at Natashas skemata (Entman, 1993: 53) stemmer overens med informasjonen som framstilles på kanalen Pervyj. Hun «vet at Pervyj alltid velger kun de aktuelle sakene».

Tidligere i kapittel 5 var kanalen Pervyj sin retorikk presentert der vi så at kanalen opererer med feilaktig informasjon og fører propaganda som spesielt er rettet mot Norge og andre skandinaviske land. Siden kvinnene ser på denne informasjonen som riktig betyr det at de *tilskriver* russiske medier og kanalen Pervyj flere egenskaper (Waldahl, 2000: 453). Først og fremst nevner informantene selv *troverdighet* og *pålitelighet*. I tillegg hevder kvinnene at russiske mediers dekning av Barnevernet oppfyller kriteriene om *objektivitet* og *nøytralitet* som anses som viktige journalistiske idealer både for Natasha og Tatjana: «disse sakene [Barnevernssaker] dekkes objektivt» (Natasha). Alle disse egenskapene som kvinnene tror Pervyj besitter har mer betydning for påvirkning enn de egentlige egenskapene kanalen har (ibid.).

Avsenderen kan også påvirke publikum i større grad hvis publikum anser den som *attraktiv*. Dette innebærer tre elementer: likhet, kjennskap og preferanser (ibid.: 454). For det første, ligner avsenderen på informantene. Man skiller mellom sosiodemografisk og ideologisk likhet. *Sosiodemografisk likhet* mellom avsenderen og kvinnene innebærer at de har felles russisk bakgrunn, er interessert i Barnevernssaker og er en del av samme fellesskap. *Ideologisk likhet* oppstår også mellom dem fordi kvinnene har den samme forståelsen av virkeligheten og syn på det norske samfunnet som avsenderen har. Som påpekt tidligere mener kvinnene at Barnevernet er en «ondskapsfull» etat som «stjeler» barn, at Barnevernet trenger barn med russisk bakgrunn på grunn av innavl i Norge og at nordmenn generelt er «naive» (Tatjana) og «firkantete» (Natasha). Disse verdiene er noe kanalen Pervyj står også for.

I tillegg har kvinnene god *kjennskap* til avsenderen (Waldahl, 2000: 454). Natasha er en fast bruker av kanalen Pervyj. Hun kjenner til dens synspunkter, format og måten nyheter

framstilles på. Waldahl (ibid.) mener at selv den overfladiske gjenkjennelsen kan virke positivt på interaksjonen mellom avsenderen og mottakeren, noe vi ser i Tatjanas mediebruk. Hun bruker ikke Pervyj, men kjenner til dens synspunkter og til og med sier seg enig med dem. Av og til er likhet med og kjennskap til avsenderen ikke nok for at mottakerne skal kunne anse den som attraktiv. Å *like* og å sympatisere med avsenderen kan da være avgjørende for avsenderens attraktivitet. Natashas preferanser i valg av programmene på Pervyj baseres på hennes forhold til vertene i disse programmene: «(...) på ORT ser jeg [programmet] hver dag (...) jeg liker veldig godt verten i programmet (...) jeg ser kun på grunn av ham». Slik ser vi at elementer som troverdighet og attraktivitet bidrar til russiske medienes sterkere påvirkning på Natashas og Tatjanas fortolkning av nyheter om Barnevernet.

Vi snakker om den dominant-hegemoniske lesemåten når kodene til avsenderen og mottakeren samsvarer med hverandre (Hall, 1980: 131). Dette betyr at avsenderen og mottakeren bruker de samme kodene for å innkode og avkode budskapet. Det at informantene avkoder budskapet med de samme kodene gjenspeiles tydelig i deres utsagn. Kvinnene gjentar nesten ordrett det som blir sagt i russiske medier:

De [Barnevernet] tjener på å frata [barn], først og fremst er det mange familier [i Norge] som ikke har jobb.. Når de leverer barn til en fosterfamilie **mottar denne fosterfamilien penger, veldig mye penger..** dette betyr at **familien får allerede jobb** – de passer på barnet, andre må jo jobbe som slaver, betale skatt, men de... (Natasha)
(...) **en saksbehandler får ekstra betalt** for hvert barn han fratar og leverer til en annen familie. Jeg tror på det, men nordmenn skriver ikke om dette. Fordi.. **de prøver jo SÅ HARDT (hever stemmen) å ta barn fra utlendinger!** (Natasha)
(...) **det var jo også snakk om at de [Barnevernet] trenger utenlandske barn.** At i forrige tiden i Norge giftet man seg med sine søskenbarn og andre.. ja det er jo egentlig.. de [nordmenn] har jo mange barn med Downs syndrom og andre.. (Natasha)
(...) ehh **i andre land blir russere ikke fratatt så mange barn som i Norge** (Tatjana)
(...) jeg tuller av og til sånn: Det er jo helt overraskende at gode foreldre velger Tyskland, Frankrike, mens **veldig slemme foreldre, de velger Finland og Norge** (ler) (Tatjana)

De første to temaene om Barnevernet som Natasha snakker om ble tatt opp i dokumentaren *Norge: de fratatte barna* (Norvegia: otobrannie deti), de tre siste var diskutert i programmet *Tiden vil vise* (Vremya pokazhet) (kapittel 5). Kvinnene peker ut de samme negative sidene ved Barnevernets arbeid og retter de samme anklagelsene mot Barnevernet som kanalen Pervyj gjør. Dette understøtter poenget om at kvinnene med dominant-hegemonisk lesemåte har skemata som samsvarer med avsenderens framstillinger av virkeligheten (Entman, 1993: 53).

I intervjuene ber jeg også informantene om å forklare hvorfor de tror russiske medier ofte har Barnevernssaker på dagsorden. Begge kvinnene er enige i at russiske medier hjelper mennesker til å forstå hvordan Barnevernet opptrer i virkeligheten:

Det diskuteres at våre statsborgere havner i slik situasjon, de ber selv Astakhov [det tidligere russiske barneombudet] om hjelp (...) Kanskje fordi de [russiske medier] er irriterte, ikke enige (...) Det er jo for at flere mennesker skal få vite om det, om hvordan Barnevernet arbeider.. Ja, det tror jeg. Men de [russiske medier] har jo ikke sagt noe feil, det var veldig objektivt skrevet (Natasha)

Eeehh, det er muligens fordi det er så mange sånne maktmisbruk, og så er det mange inkompetente mennesker der [i Barnevernet] (...) Jeg tror russiske medier gjør det i motsetning til taushetsplikt i Norge [mener Barnevernet]. I Norge vil de jo aldri publisere det, så derfor gjør de [russiske medier] det. Nei, jeg mener at det er.. liksom åpenhet.. liksom la oss ikke skjule at dere har problemer. Dere vil ikke snakke om dem selv, men vi vil fortelle om deres problemer (...) de [russiske medier] prøver bare å vise fram en sånn dårlig side av det norske livet (...) alt er forbudt her i Norge [mener sensur] (Tatjana)

Det kan se sånn ut at kvinnene mener at russiske medier skaper et mer objektivt bilde av Barnevernet og med dette bidrar til bedre forståelse om hva Barnevernet egentlig er og hvilken funksjon den har.

Som det ble kartlagt i kapittel 4 (4.3, 4.4) inkluderte jeg en rekke av de mest omdiskuterte uttalelser fra Pervyj i intervjuguiden (Vedlegg 2 og 3). Dette er for å få fram kvinnenes konkrete reaksjoner og få innblikk i hvordan kvinnene fortolker nyheter fra kanalen Pervyj:

- Barnevernet fratar barn fra russiske familier uten grunn, på latterlig grunnlag.
- Ifølge norsk lov kan myndighetene frata ikke bare barn til statsborgere og andre som bor her, men også turister er i fare for å miste barna sine.
- Den tradisjonelle russiske familien er en trussel for det norske samfunnet.
- Nesten hele den norske befolkningen består av innvandrere. Norge trenger nytt genetisk materiale. Og russiske barn er det beste genetiske materialet for et lite Norge med befolkning på bare 5 millioner.

Da jeg leste opp disse fikk jeg litt forskjellige reaksjoner fra Natasha og Tatjana. Natasha sa seg enig med alt jeg leste opp. I flere tilfeller spurte jeg om hun opplevde dette selv eller om hun kjente noen som havnet i en slik situasjon, noe hun sa *nei* til. Hun viste «ikke helt» om det var sant, likevel mente hun at hun kunne stole på informasjonen som publiseres i russiske medier: «(...) det kunne jeg tro på (...) Jeg har ikke hørt at turister blir fratatt barn, men **vet** at de [Barnevernet] kan gjøre det». Dette eksempelet viser at kommunikasjonen mellom russiske medier og Natasha er ‘perfectly transparent’ (Hall, 1980: 136) altså at det oppstår ingen ‘misforståelser’ eller ‘forvrengninger’ (ibid.: 131) i kommunikasjonsprosessen mellom Natasha og russiske medier.

Tatjana viste litt mer motstand til den dominante meningen i denne situasjonen. Det var bare de to første utsagn hun var enig med. Akkurat som Natasha har Tatjana «ikke sett det [at barna fratras] med egne øyne», men var sikker på at slikt skjer. Tatjana reagerte mer negativt på resten av påstandene jeg leste opp og mente at «dette var helt bort i veggene» og at russiske medier «gikk litt over streken». Likevel forsvarte Tatjana russiske medier og mente at de skriver sannheten:

Ja jaa.. men det at russiske medier overdriver litt, at alt dette er blåst opp, jeg synes, at det er **fortjent** (Tatjana)

Hva tror De om at russiske medier oftest skriver mere negativt om Barnevernet, altså i mer negativt lys enn..?

Nei, jeg tror ikke at de skriver mer negativt. Ja, disse påstandene her, de går litt over streken på denne måten. Men de hendelsene som beskrives av russiske medier.. de finner sted, det er ikke oppdiktet. Altså det at de [Barnevernet] velger russiske barn for å forbedre sin demografiske situasjon (ler) det vil jeg ikke si, men.. (Tatjana)

Her ser vi at faktorer som avsenderens troverdighet, pålitelighet og attraktivitet er såpass betydelig for Tatjana at hun er klar til å avse noen «små feil» russiske medier gjør. Dette forsterkes også av hennes opprinnelige negative holdning til Barnevernet, noe jeg kommer tilbake til senere i kapittelet (6.3).

Videre når kvinnene blir spurt om Irina Bergset-saken besvarer de spørsmålene ganske rolig. Informantene kan ikke si at «alt er sannheten» (Tatjana) og at de «stoler på henne 100 prosent» (Natasha). Samtidig kommer begge kvinnene med fornuftige forklaringer på hvorfor Irina Bergset oppfører seg som hun gjør og hva som er grunnen til at hun er så negativ til Barnevernet. Natasha og Tatjana føler med Irina og forstår at hun rømte fra Norge for å beskytte sine barn: «det ville jeg også gjort om jeg hadde en familie i Russland» (Natasha). Det er noe forskjell på hva informantene mener om Irinas historie. Det virker som at Tatjana er mer kritisk og mistenksom til Irinas historie enn Natasha er. Tatjana sier at Irina har blitt «psykisk syk» etter at hun mistet barnet sitt og derfor «kommer hun med litt utilregnelige ting» og «klarer ikke å kontrollere seg selv». Tatjana legger til at Irina ser ut til å være «ambisiøs og konfliktfull», men «sanne folk liker man ikke i Norge»:

Hun er altfor smart, «jeg er den smarteste og mest utdannede her [i Norge]!!», dette tolererte ikke nordmenn, men Irina forsto ikke hvem som sitter med all makten (pause) men nå er det for sent for henne.. ooog sykdommen hennes utvikler seg ser det ut som .. (Tatjana)

Natasha forklarer derimot at Irina ikke har bodd i Norge lenge nok for å kunne få et mer helhetlig bilde av landet: «(...) hadde hun bodd her i ti år og kommunisert mer med nordmenn, hadde hun hatt kanskje ikke helt positivt, men annerledes mening om Norge».

Natasha trekker dette fram som en hovedgrunn til Irinas negative holdning til Barnevernet og påstår at hun er uenig med Irina kun i noen tilfeller: «hun snakket om naboer, for eksempel, ehh.. det er jo ikke helt sant. Det finnes gode naboer, finnes dårlige.. ja akkurat som hos oss [i Russland]». Det er interessant at av alt Irina Bergset sier om Barnevernet (kapittel 2) plukker Natasha ut et eksempel med naboer. Det bekrefter nok en gang at Irinas andre påstander som oppfattes som sjokkerende og uvirkelige for resten av mine informanter ser ut til å fremstå som troverdige for Natasha.

Tatjana og Natasha er noe uenige med en del påstander som kommer fra russiske medier, men det påvirker ikke deres generelle mening om russiske mediers dekning av Barnevernssaker. Begge kvinnene anser russiske mediene som troverdige, pålitelige og attraktive kilder. Kvinnene mener at russiske medier bidrar til at flere russere får vite om Barnevernets forseelser. Kommunikasjonen mellom russiske medier og informantene er så godt som 'perfectly transparent' (Hall, 1980: 136) bortsett fra noen få påstander som Tatjana først og fremst er skeptisk til. Kvinnene er litt mer kritiske til Irina Bergsets uttalelser om Barnevernet, men likevel tror de på hennes historie og rettfærdiggjør hennes handlinger. Alt i alt betyr det at Tatjana og Natasha aksepterer den dominante meningen som russiske medier legger opp til.

6.2.2 Forhandlet lese måte

Det er ikke alltid slik at alle informantene enkelt kan plasseres etter en bestemt lese måte, Larisa er en av dem. Om jeg hadde sett på kvinnenens oppfattelse av hvordan *nyheter* dekkes i russiske medier *generelt*, hadde jeg plassert Larisa i gruppen forhandlet lese måte. Larisa mener at sakene om homofile i Russland og om Russlands involvering i Syria-krigen (temaene informanten selv tar opp) dekkes flersidig i russiske medier. Samtidig står hun i opposisjonen til russiske medienes framstilling av Barnevernet. Informanten påpeker selv at hennes mediepreferanser varierer: «av og til liker jeg bedre russiske artikler, altså av og til liker jeg russiske medienes framstilling [av saker], av og til framstillingen i norske [medier]». Siden oppgaven fokuseres på hvordan russiske kvinner fortolker *nyheter om Barnevernet*, vil jeg plassere Larisa i gruppen med en opposisjonell lesning, akkurat fordi hun forkaster den dominante meningen om Barnevernet i russiske medier. En slik utfordring med å kunne plassere informanter i den riktige gruppen var også påpekt av Ross (2011) og flere andre forskere (Schröder, 2000; Michelle, 2007) som prøvde å modifisere Hall sine tre lese måter.

Forhandlet lesning innebærer en blanding av en aksept av budskapet og en opposisjonell lesning av budskapet (Hall, 1980: 137). I noen tilfeller kan mottakere akseptere

generelt den dominante meningen medier legger opp til, samtidig som de kan være uenige med hvordan budskapet fungerer i forhold til en bestemt sak eller et bestemt tema (Morley og Brunson, 1999: 243). Tamara gir litt motstridende svar som viser at hun ikke klarer å bestemme hvilken mening hun har om russiske mediers dekning av Barnevernet. Hun støtter noen påstander om Barnevernet som tas opp i russiske medier, likevel kritiserer hun av og til russiske medier for ubegrunnet kritikk og overdrivelse. Det samme gjelder Tamaras oppfattelse av Russland og russiske medier generelt.

Tamara stoler på verken russiske eller norske medier og mener at begge «overdriver» og dekker nyheter «radikalt annerledes». Likevel sier hun at det er «en del sunn fornuft» i russiske medier. Hun bruker kanalen Pervyj til å se på tv-serier, men også ser «noen utvalgte» nyheter der:

(...) hvis en stor hendelse oppstår eller jeg er rett og slett stolt av russere, de vant et eller annet sted for eksempel, hvis det er en spektakulær hendelse, presidenten holder en tale et eller annet sted. Man skrur på [TV], ser på, så gleder man seg over det [hvis noe positivt skjer] eller føler med [hvis noe negativt skjer] (...) det som jeg 100% ser på hvert år, det er presidentenes tale like før Nytt År (Tamara).

Det at hun kun bruker russiske medier for å få med seg nyheter om Russland kan tyde på at hun har en viss tillit til dem. Det kan virke som at Tamara er lite reflektert over hvilke nyhetsmedier hun bruker og hvorfor. Når Tamara nevner den regjeringsorienterte avisen Komsomolskaya pravda sier hun at «det er mange meningsløse artikler» i avisen og at hun «ikke alltid er enig» med det som skrives der. Likevel velger hun å lese den. Det at Tamara avviser en bestemt posisjon innenfor en overordnet aksept av russiske mediers rammeverk tyder på at hun forhandler med teksten. Dette er en klassisk struktur av en forhandlet lese måte (Morley og Brunson, 1999: 233)

Aksept av den dominante meningen innebærer at avsenderen og mottakeren bruker de samme kodene for å avkode budskapet (Hall, 1980: 131). I løpet av intervjuet kommer Tamara flere ganger med påstander om Barnevernet som har vært presentert på kanalen Pervyj:

De [Barnevernet] fratar barn for å utføre sin jobb, utføre en fastsatt plan.. der er lettere å utsette denne gruppen [utenlandske barn] for.. enn å håndtere problemer av sin egen befolkning (...) men det at **barna våre** [russiske] **er smarte**.. det **er ikke en meningsløs tanke**. De [Barnevernet] kommer ikke til å frata barn fra hvilke som helst immigranter (ler) eller prøve å frata.. så jeg har tenkt på det, jeg vet ikke, **kanskje fører de sånn politikk**.. (Tamara)

Den norske befolkningen tenker jeg ikke noe om (...) hvordan det hendte historisk sett her at de giftet seg med, jaa.. altså Norge er et lite land med lite folk.. **innavl, incest** alt dette.. det har jo sine **genetiske konsekvenser**.. jaa også (Tamara)

Påstanden om at Barnevernet har en forskrevet plan om hvor mange russiske barn må fratas i året var et omdiskutert tema i programmet *Tiden vil vise* (Vremya pokazhet) på kanalen Pervyj. Dette var først tatt opp av Irina Bergset og videre støttet i russiske medier. Det samme gjelder idéen om at Norge trenger russiske barn som har gode gener for å «løse sine egne befolkningsproblemer» (Krokfjord, 2014; Aardal og Grymer, 2014). Som det var nevnt i kapittel 5 har denne idéen vært promotert av det tidligere russiske barneombudet Pavel Astakhov som framstår som en troverdig kilde for mange russere.

Videre i samtalen kan man tydelig se flere eksempler på at Tamara er ambivalent i forhold til russiske medier og Russland. Hun ser ikke alltid på russiske nyheter, men gjør det gjerne når presidenten holder tale, samtidig mener hun at hun «ikke kommer til å kjøpe t-skjorter med Putin³⁷». Hun sier at hun «er stolt av å være russisk», men ser ikke på seg selv «som en patriot av et eller annet land». Hun vil «alltid støtte og medfølge» Russland, samtidig som hun hevder: «jeg kommer ikke til å rive sjelen min i stykker³⁸ for landet mitt fordi landet mitt kommer ikke til å rive sjelen sin i stykker for meg og for mine barn». Slike selvmotsigende svar kan sannsynligvis forklares med hennes splittede identitet, noe jeg kommer tilbake til når jeg skal drøfte hvilke faktorer som spiller inn på Tamaras fortolkning (6.3).

Det er interessant at en del av Tamaras kritikk rettet mot russiske medier er at de får for mye ytringsfrihet:

Nå i de siste årene er det så mye ytringsfrihet og muligheter til å ytre seg i Russland, at jeg av og til tenker at man må begrense den litt (ler), fordi det virker sånn at det er tillatt å si alt (...) av og til må vi begrense vårt folkeslag fordi når vi endelig får adgang til denne friheten, så begynner det.. (Tamara)

For Tamara er ytringsfrihet i hovedsak en negativ egenskap ved russiske medier. Hun definerer ikke ytringsfrihet som mediernes uavhengighet av staten og rett til å uttale seg fritt om hvilke som helst tema. For Tamara betyr ytringsfrihet i Russland at medier har en tillatelse til å publisere utroverdig informasjon. Derfor mener hun at ytringsfrihet i Russland må «begrenses», altså at man må ha kontroll over hvordan russiske mediene uttaler seg.

På den ene siden mener Tamara at det er «mange overdrivelser», «mange ekstreme synspunkter» og «negativitet» om Barnevernet i russiske medier, «hovedsakelig når de skriver om Irina Bergset». På den andre siden tror hun på de russiske kvinnenes historier om Barnevernet som framstilles i russiske medier og mener at det er «ingen røyk uten ild»:

³⁷ Dette uttrykket har blitt brukt fast i russisk språk og betyr at man ikke støtter Putin og hans politikk.

³⁸ russisk idiom: betyr å lide, å gi alt (i denne sammenhengen).

(...) barna blir virkelig fratatt (...) man mister kontroll, barnet er jo ditt, men du mister kontroll, noen begynner å bestemme alt for deg fordi de har rett til det. Man vet jo ikke hvordan det var i virkeligheten, men som en kvinne har jeg medfølelse for disse kvinnene, de er jo russiske (...) men etter hvert har jeg sluttet å ta meg nær av dette (Tamara);
Jeg vil ikke forsvare denne etaten. Hvis det berører meg og jeg (pause) jeg vil forandre min mening [om Barnevernet], uansett hvordan det vil berøre meg. Da kommer alt til å skje i virkeligheten (pause) (Tamara).

Tamara er alenemor med mindreårige barn i et annet land, hun har ikke norske venner og er arbeidsledig. Flere ganger i løpet av intervjuet sier Tamara at hun er usikker på framtiden sin og «er nødt til å bli i et fremmed land og overleve her [i Norge]». Disse faktorene forklarer hvorfor hun bekymrer seg for andre russiske kvinner og kan identifisere seg med dem. Frykt, hjelpeløshet og ensomhet forener henne med kvinnene hun hører om i russiske medier: «jeg kan forestille meg hvor utfordrende det er å være i en slik situasjon». Felles identitet og det at Tamara kan kjenne seg igjen bidrar til hennes oppfatning av historiene som troverdige og dermed påvirker hennes fortolkning.

Jeg spør også Tamara om hennes forklaring på hvorfor russiske medier ofte tar opp Barnevernssaker. Ifølge Tamara gjør russiske medier dette hovedsakelig for å tiltrekke lesernes oppmerksomhet til problemet og vise at de bryr seg:

De må jo skrive om noe, og dette temaet er aktuelt.. det er jo medier, medier må jo skrive om noe, altså ta opp et tema som er meget viktig. Men det er jo grunnlag for det, det er ingen røyk uten ild (Tamara);
(...) det er aktuelt at landet, Russland, bekymrer seg for at russiske barn blir fratatt;
Alle skriver jo negativt om Russland, hvorfor skal Russland skrive positivt om alle?! (ler)
(Tamara)

Sitatene understøtter tanken om at Tamara aksepterer den dominante meningen, men hennes usikkerhet og tidligere kommentarer om at russiske medier overdriper tyder på at hun har en forhandlet lese måte.

Videre når vi tar opp Irina Bergset-saken sier Tamara at hun kjenner godt til hennes historie og føler med kvinnen. Tamara har forståelse for at det er «smertefullt» å oppleve samlivsbrudd, fordi hun har opplevd det selv, men innrømmer at fremstillingen av Irinas historie ser ut til å være overdrevet:

Jeg utelukker ikke hennes utilregnelighet og overdrevet reaksjon. Jeg vet ikke, men jeg har en følelse av at det er overdrevet og overdramatisert (...) jeg liker ikke helt fremstillingen av denne situasjonen, men **det var nødvendig å tiltrekke publikums oppmerksomhet**, derfor ble ting fremstilt på en litt feil måte (Tamara)

Selv om Tamara anser Irinas historie som «overdramatisert», tror hun på Irina og håper at «noe slik aldri vil skje med henne». Irinas «sjokkerende» situasjon får Tamara til å tenke at hun må være «påpasselig» med å stole på mennesker. Videre anser ikke Tamara Irinas påstander som troverdige, samtidig som at informantene forstår hvorfor Irina har en negativ holdning til Barnevernet. For det første, trekker hun fram Irinas mangel på kunnskap om Norge og Europa: «hun har ikke vært så mange steder i verden og dermed har lite erfaring». For det andre, kritiserer Irina Norge fordi hun er «sint på hele landet», ifølge Tamara. Irinas negative erfaring i livet «fører til at hun oppfatter negativt både Norge og Barnevernet».

Tamara forstår budskapet utfra den dominante koden, men er samtidig uenig med en del uttalelser fra russiske medier og Irina Bergset. I løpet av intervjuet sliter Tamara med å ta en bestemt stilling til russiske mediers framstilling av Barnevernet og vil heller følge «den gyldne middelvei». En slik holdning gjenspeiles i Tamaras svar som oftest strider mot hverandre. Dette tyder på at hun forhandler med nyheter om Barnevernet som kommer i russiske medier.

6.2.3 *Opposisjonell lesemåte*

Når informantene benytter seg av en opposisjonell lesemåte betyr det at de forkaster hele det dominante og ideologiske narrative og leser budskapet i lys av alternativt rammeverk (Hall, 1980: 137-138). Informantene med opposisjonell lesning og russiske medier bruker ulike koder, noe som fører til at budskapet avkodes i strid med avsenderens intensjoner. Som jeg fortalte tidligere har Larisa ulike holdninger til nyheter framstilt i russiske medier, men siden hun står i opposisjonen til den dominante meningen om Barnevernet vil jeg plassere henne i denne gruppen sammen med Nadia og Marina.

Nadia og Marina stoler ikke på informasjonen som publiseres i russiske medier. For kvinnene er propaganda i russiske medier et alminnelig kjent faktum:

(...) skjønner De, alle **russere vet at det er propaganda** i våre medier, derfor når vi leser våre aviser, hører på vår radio og ser på vår TV, tror vi bare på en tiende del av alt som sies.. de fleste [gjør], oppegående mennesker.. (Nadia)
Selvfølgelig vet jeg at det [Irina Bergset og det som skrives om Barnevernet i russiske medier] er totalt bullshit.. det vet jeg.. totalt **bullshit som er ikke verdt til å diskutere en gang** (Marina)

Begge informantene begynner å snakke først og fremst om russiske aviser når jeg spør om deres mediebruk. Verken Marina eller Nadia leser russiske aviser akkurat fordi de er «absolutt subjektive» (Marina) og «regjeringsorienterte» (Nadia). Som kvinnene med dominant-hegemonisk lesemåte mener Marina og Nadia at objektivitet og nøytralitet er viktige

journalistiske idealer, men derimot synes de at russiske medier ikke klarer å leve opp til disse idealene. Marina sluttet helt å lese russiske aviser for «cirka tre år siden» fordi de «inneholdte bare ren propaganda, forandret sin politiske retning, og ble tabloide og ensidige». Marina synes ikke det er interessant å bruke russiske medier fordi i Russland har man «ingen alternativer, ingen valg» altså hun mener at alle medier er kontrollert av den russiske staten. Når det gjelder Nadia velger hun kun «nøytrale kilder» med dette mener hun medier som «helt nøytralt, uten kommentarer forteller hva som skjedde». Nyhetsnettstedet Newsru.com (se kapittel 2) og NRK Radio anføres som eksempler på det. Hun understreker at hun «avskyr» både russiske regjeringsorienterte og opposisjonelle russiske aviser.

Larisa derimot er mer påpasselig i sine ytringer og bruker aldri ordet propaganda når hun snakker om russiske medier, i stedet sier hun hva hun «ikke liker så godt» ved russiske medier. Hun er ikke like negativ til russiske mediers dekning av nyheter og benytter seg av dem i større grad enn de to andre informantene gjør:

[om dekningen av Syria-krigen] Altså jeg vet jo ikke svaret på dette spørsmålet. Jeg leser russiske medier og støtter deres synspunkter, men norske medier får meg til å tvile (...) fordi man leser en nyhet fra en vinkel og tenker at det er slik. Men etterpå viser det seg at man kan se på en situasjon fra en annen vinkel. Du vet jo ikke hvilken vinkling som er riktig, med det er interessant å se på dette (Larisa).

Her ser vi at Larisa er klar over at informasjonen som kommer fra russiske medier kanskje ikke er helt troverdig, likevel ser dette ikke ut til å være nok for at hun skal slutte å bruke russiske medier.

Når jeg spør om kvinnenens bruk av kanalen Pervyj understreker alle kvinnene at de bruker denne, men *ikke* for å se på nyheter. Larisa så på kanalen hver dag da hun bodde i Russland fordi «da man skrudde på TV havnet man med en gang på kanalen Pervyj». I dag bruker hun gjerne kanalen for å se på «koselige» underholdningsprogrammer og synes generelt at det er «den beste underholdningskanalen». Samtidig påpeker hun at hun «ikke er særlig glad i nyheter» på kanalen Pervyj:

(...) de har et ganske offisielt synspunkt og dette støttes i alle programmer (...) jeg liker derimot analytisk tilnærming: fortell meg A, fortell anti-A. Men de liker ikke diskusjon, de har en bestemt posisjon (...) nyhetsprogrammer liker jeg ikke særlig godt, spesielt Vremya [Dagsrevyen], jeg tror det er et ganske meningsløst program, men jeg kan likevel se på den. Men nå ser jeg ikke den (Larisa).

Marinas bruk av kanalen er svært begrenset, da hun ser kun ett underholdningsprogram sammen med moren sin når hun kommer til Russland. Nadia sier at hun ser kun filmer og tv-serier på Pervyj, men videre i samtalen kommer det fram at hun «av og til støter på nyheter».

Dette gjør hun ikke «med vilje»: «det er heeeelt umulig å unngå nyheter hvis man skrur på kanalen Pervyj, de avbryter selv filmer og reklame med nyheter enten det er nyhetsticker eller siste nytt». I motsetning til Larisa som «ikke liker nyheter så godt» har både Marina og Nadia ganske sterke negative meninger om Pervyj og de er helt klare over kanalens føring av propaganda:

Jeg liker ikke kanalen Pervyj, etter min mening er det ingenting interessant igjen der. Det er absolutt ingenting å se på (...) Den forandret seg akkurat som all russisk TV (...) nyheter forandret seg, måten alt fremstilles på, selve syn på en situasjon. Selvfølgelig forandret den seg veldig mye, uten tvil (Marina).

Jeg har jo sagt at alt er propaganda (...) litt mindre nå enn det var for et halvt år siden, tydeligvis fikk de beskjed om å dempe den litt ned.. selvfølgelig propaganda (Nadia).

Her ser man en tydelig selektiv bruk av russiske medier (Waldahl, 2000: 458-459). Kvinnene skjærer seg mot russiske nyheter fordi denne informasjonen går i strid med deres holdninger, samtidig som de ser på russiske underholdningsprogrammer og filmer, noe de ikke har tilgang til via norske medier. Både Nadia og Larisa kommer med flere navn på tv-serier og underholdningsprogrammer de benytter seg av, samtidig som de ikke kan nevne navn på nyhets- og debattprogrammer. Dette tyder på kvinnenes selektive oppmerksomhet altså at de unngår å forholde seg til informasjon som ikke samsvarer deres oppfattelse av virkeligheten (ibid.).

Det er én vesentlig forskjell mellom Nadias, Marinas og Larisas mediebruk. Marina hevder at hun velger å isolere seg totalt fra russiske medier, likevel kjenner hun til de meste Barnevernhistorier som hun leser «på nettet et sted». I tillegg benytter Marina seg av Facebook for å lese artikler på russisk. Dette viser at Marina synes ikke å ha reflektert så mye omkring sin mediebruk. Nadia foretar et velbegrunnet valg basert på tidligere erfaringer med ulike medier. Hun bruker medier i en periode for å så bestemme seg om et media er nøytralt. Hun baserer seg kun på sin egen medieerfaring når hun velger hvilke medier hun skal bruke. Dette kommer fram i intervjuet da Nadia nevner ganske mange kjente og store russiske (Ekko Moskvi, Izvestija, Svobodnaya pressa) og norske medier (NRK TV og radio, TV2, Aftenposten, BT, BA). Hun kjenner godt til innholdet i disse mediene og legger fram en utfyllende vurdering på hvorfor hun bruker eller ikke bruker et eller annet media. Larisa derimot ser ut til å lese alt hun kommer over uten å tenke grundig over det: «hvis jeg ser en interessant overskrift, så går jeg inn og leser». Hun er en av de informantene som er søkende og nysgjerrig, hun «elsker å lese» fordi det er interessant. I intervjuet forteller hun om alt fra Trude Drevlan-saken til oppdagelse av nye arter i Brasil.

Som jeg har kartlagt tidligere anser ikke Nadia og Marina russiske medier som troverdige, noe som forklarer deres negative holdninger til russiske mediers dekning av Barnevernssaker. Kvinnene ser på Barnevernet som en etat som er ment til å beskytte barn. De oppsummerer fort at nyheter og informasjonen om Barnevernet i russiske medier er «totalt pissprat» (Marina), «uforskammet loddrett propaganda og LØGN» (Nadia) og «løgnstrømmen basert på Irina Bergsets bekymringer» (Nadia). Larisa uttaler seg noe mildere, men er også ganske skeptisk til russiske mediens framstilling av Barnevernssaker og mener at de skjuler informasjon om Barnevernet:

Det som jeg ikke liker så godt i alle disse [russiske] artiklene om Barnevernet er at de [russiske medier] tilbakeholder informasjon. Som en person med analytisk tenkning stiller jeg alltid spørsmål: hva var før, hva var etter, hva tenker den andre siden om saken? Den andre siden tier, fordi de har taushetsplikt, altså Barnevernet. Hadde disse russiske kvinnene hatt et skriftlig bevis.. men de sier jo alt bare muntlig, de legger ikke noe ved. Så jeg tror at de [russiske medier] forteller ikke hele sannheten, det er det jeg er redd for.. (Larisa)

Kvinnene nevner at det kan forekomme noen «hull i systemet» når det gjelder Barnevernssaker: at barna kan mulig bli fratatt «når det ikke finnes spesielle forutsetninger» (Marina) eller at «en menneskefaktor spiller inn» (Nadia, Larisa). Dette mener kvinnene er noe som skjer både i Russland og i Norge og i alle statlige etater, men det betyr ikke at en slik hendelse er «en selvfølge» (Nadia) og at det er «Barnevernets målrettede politikk» (Marina).

Det er interessant at både Nadia og Marina er kritiske til den russiske regjeringen som etter deres mening styrer russiske mediers «målrettet politikk» (Marina) mot Barnevernet. Kvinnene peker ut flere grunner til slik propaganda. For det første, er det å *danne et negativt bilde av Vesten* blant den russiske befolkningen viktig for den russiske regjeringen. Marina mener at det blir vanskeligere og vanskeligere å føre en slik politikk nå. Dette er fordi Russland har blitt et åpent land der alle kan reise fritt til utlandet og oppleve selv at amerikanere ikke «sover i TV pappesker under broer» (Marina). Nadia forteller at det må være svært vanskelig å finne noe «negativt i Europa, når alt her er såpass positivt» og når samfunn i Skandinavia «er bygget på de mest rettferdige prinsippene». Derfor mener kvinnene at den russiske regjeringen spiller på et veldig «sensitivt» og «håndgrikelig» tema, nemlig barn. Barna må være «et svakt punkt i Europa» som brukes for «å redusere [Europas] attraktivitetsnivå» hevder Nadia. Begge kvinnene understreker at det er lett å spekulere om Barnevernet fordi ingen kan sjekke troverdigheten av informasjon som kommer fra russiske medier:

De [Barnevernet] kan si om det er sant eller ikke, men ellers kan de ikke si noe fordi de har taushetsplikt.. følgelig må de tolerere, men kan ikke si noe imot, bare fordi de kan ikke. Og når russere skjønnte det der, så begynte de... fordi Irina Bergset vet veldig godt , hun vet at de [Barnevernet] ikke kan gjøre noe uansett hva hun sier.. ingenting om hennes sak heller.. uansett hva hun sier kan de ikke motsi henne, ellers så mister de jobben sin og ingen vil jo miste jobben sin (Nadia).

Så Marina og Nadias forklaring er at russiske medier først og fremst spiller på frykt og uvitenhet. Ingen vil miste barna sine «bare fordi du ga ham ris på rumpe, derfor blir selvfølgelig alle skremt» (Nadia). Marina legger også til at kommentarer om Barnevernet fra tidligere russiske barneombudet Pavel Astakhov forsterker russernes bekymringer og «hisser opp» diskusjonen om Barnevernet. Dette snakket vi om i kapittel 5.

Larisa er enig i at russiske medier prøver å sette Vesten, «eller Gayropa³⁹ som man sier i Russland (ler, sarkastisk)» i et negativt lys, men hun kobler ikke dette til den russiske regjeringens målrettede politikk. Ved å framheve alle de negative sidene ved livet i Vesten «der barnet kan bli fratatt på grunn av trukket tann» prøver russiske medier å skjule de reelle problemene i Russland, mener Larisa.

Den russiske regjeringens oppgave om å danne et negativt bilde av Vesten henger sammen med deres andre oppgave, ifølge Marina. Det er nemlig *å stoppe migrasjonen til utlandet*, spesielt hjerneflukt av unge mennesker: «folk prøver å flytte til Europa på alle mulige måter.. noen gifter seg, noen finner jobb, nå er det jo enklere enn det var før [i Sovjetunionen]». Marina sammenligner til og med nåværende situasjonen i russiske medier med mediesituasjonen under Sovjetunionen:

Vi [folk som bodde i Sovjetunionen] har allerede erfart for 30 år siden det som foregår i medier nå, det var akkurat det samme (...) fordi når jeg skrur på RTR-Planeta og det kommer nyheter der, jeg har samme følelser som da jeg var 20, men bare ansiktene er endret. Stemmene er like, framstillingen av nyheter er lik, selv overskrifter er de samme bare de andre geografiske koordinatene.. (Marina)

Dette viser tydelig at informanten er reflektert og klarer å dra parallell mellom Sovjetunionens politikk og nåværende politikk.

Nadia og Marina mener til og med at Irina Bergset også er en del av propagandaen til den russiske regjeringen. Begge kvinnene hevder at Irina er en «utilregnelig», «ikke helt frisk» og «skamløs» kvinne som får betalt for å føre en antieuropeisk politikk i Russland. Marina sier at den russiske regjeringen antageligvis støtter økonomisk hennes bevegelse

³⁹ Sammensatt ord fra «gay» og «Europa».

Russiske mødre (Russkie materi). Nadia antar at den russiske etterretningstjenesten bruker Irina Bergset:

Nå har hun blitt medieperson, jeg tror at de aktivt støtter henne i Russland, selvfølgelig tror jeg at alle disse showene er betalt. Senere grunnla hun denne bevegelsen Russiske mødre, og denne bevegelsen er naturligvis sponset, nå er det masse penger der som går rundt.. (Marina) (...) Jeg tror hun lever veldig fint, hun får lønn, antageligvis fra etterretningstjenesten, jeg vet ikke. Men det er åpenbart at de bruker henne, dette er åpenbart en slags bestilling, arrangert på forhånd.. (Nadia)

Kvinnenes oppfattelse av Irina Bergset og deres antagelse om at hun er en brikke i den russiske regjeringens spill tyder igjen på at kvinnene står i opposisjonen til regjeringen og forkaster de negative holdningene mot Barnevernet blant russere. Larisa sier ikke direkte at Irina støttes av den russiske regjeringen, men er enig med Nadia og Marina i at Irina får betalt for å ytre seg negativt om Barnevernet i russiske medier:

(...) noen markedsfører henne.. jeg mener det ikke er uten grunn at hun er i alle medier (...) noen i Russland støtter henne (...) kanskje hun har noen bekjente som har penger og støtter henne økonomisk slik at hun dukker opp i aviser, på TV, på YouTube.. overalt. Og det bruker hun.. tusener av [russiske] kvinner bor her og ingen har blitt fratatt barn (Larisa).

Både Nadia og Marina mener at russiske medier har en stor påvirkningskraft på den russiske befolkningen. Marina forteller at «det er vanskelig å påvirke» henne fordi hun holder seg ikke til noen av synspunktene, men «foretar sin egen vurdering av en hendelse». Påvirkning er også noe Nadia er oppmerksom på: «(...) jeg liker verken nyheter på kanalen Pervyj eller NRK, fordi både her og der ser jeg manipulasjon. Jeg prøver å unngå slike kilder som prøver å manipulere meg». Dette fører til at kvinnene har et behov for å spre den objektive informasjonen om Barnevernet blant russere i Norge og i Russland. De ser nemlig på seg selv som *opinionsledere*. Begge to bruker en Facebook-plattform som en talestol.

Marina forteller at mange av hennes venner og bekjente spør henne via Facebook hvorvidt informasjon om Barnevernet som framstilles i russiske medier er troverdig. Slike henvendelser tar hun på alvor og synes at det er viktig å besvare dem: «selvfølgelig svarer jeg og sier at man ikke må tro på det..ehh og glemme alt Irina Bergset sier». Mens Marina holder oppdatert sine venner og bekjente, anser Nadia sin rolle som opinionsleder som noe større. Hun mener at medier spiller en stor rolle i hennes liv da hun bruker dem som et verktøy for å fortelle andre om Barnevernet. Nadia klarer aldri «å forbli uengasjert» hvis hun leser «urettferdig informasjon» om Norge og spesielt om Barnevernet. Hun sier at hun er «nødt» til å følge nøye med på informasjonen om Barnevernet, inkludert statistikk, fordi hun selv vil foreta en objektiv vurdering av «hva det er for en fryktelig satan (*ironisk*) som alle er så redd

for». Nadia legger til at hun holder seg også oppdatert om hva advokaten Ekaterina Reiersen skriver på Facebook om Barnevernet og henviser ofte folk til hennes seminarer *Barnevernet i Norge: sannhet og løgn* (Sluzhba opeki v Norvegii: bil' i nebilizi) og artikkelen *I Norge er barna ukrenkelige* (V Norvegii deti neprikosnovenni). Disse kildene anser hun som mest troverdige og dermed prøver å spre denne informasjonen gjennom Facebook.

Larisa forteller også at hennes venner stiller spørsmål om hvorvidt informasjonen om Barnevernet i russiske medier er troverdig. Dette synes hun selv er vanskelig å vurdere: «(...) jeg vet ikke hvem jeg skal tro på. Noen sier at Barnevernet kommer, tar barnet ditt og så prøver å finne ut av situasjonen etterpå. Andre sier at de [Barnevernet] finner ut av situasjonen i familien først og fratår barn kun i de groveste tilfellene». Larisa tør dermed ikke å fremstå som opinionsleder for sine venner og svarer ikke på slike meldinger.

Nadia og Marina står klart i opposisjonen til den dominante meningen i russiske medier. Kvinnene kritiserer russiske medier for propaganda og forvrenging av fakta, noe de knytter til den russiske regjeringens målrettede politikk mot Vesten. Begge to boikotter russiske aviser. Kvinnene prøver å framstå som pålitelige opinionsledere og anser det som viktig å dele troverdig informasjon om Barnevernet og Norge med andre russere. På den måten spiller kvinnene en viktig rolle for dannelse av den offentlige mening. De forsøker å bidra til en bedre forståelse av Barnevernssaker og skape et mer objektivt bilde av Barnevernet blant russere. Larisa er noe annerledes, hun er kritisk til russiske mediers framstilling av Barnevernet og er uenig med deres påstander, men er ikke like reflektert på hvorfor slik politikk føres mot Barnevernet i Russland. Videre for å forstå hvorfor kvinnene fortolker nyheter om Barnevernet slik de gjør vil jeg kartlegge faktorer som spiller inn på kvinnenenes fortolkning. Vi vil se at *grad av integrering* i det norske samfunnet og *første inntrykk av og kjennskap til* Barnevernet framstår som de viktigste fortolkningsfaktorene.

6.3 Hvilke faktorer spiller inn på fortolkning av nyheter om Barnevernet?

Som påpekt i kapittel 3 er det alltid noen «diskursive aspekter» (Hall, 1980) som spiller inn på mottakernes fortolkning når de avkoder et bestemt budskap. Det kan være, for eksempel, mottakernes bakgrunnskunnskaper, kulturelle normer eller politiske interesser (ibid.: 130). Noen av disse er viktigere enn andre, men det kan være forskjellige aspekter som står sentralt for forskjellige informanter. Her vil jeg kartlegge de viktigste faktorene som påvirker informantenes fortolkning av nyheter om Barnevernet i russiske medier. Min analyse viser at *grad av integrering* og *første inntrykk av og kjennskap til* Barnevernet er avgjørende for informantenes fortolkning. Jeg vil nå drøfte disse faktorene opp mot hverandre og ut fra

materialet og de teoretiske perspektivene i oppgaven, for å gi et samlet svar på problemstillingen om hvordan russiske kvinnene i Norge fortolker nyheter om Barnevernet framstilt i russiske medier.

6.3.1 Grad av integrering i det norske samfunnet

Hvorvidt kvinnene er integrert i det norske samfunnet har stor betydning for deres fortolkning av nyheter om Barnevernet. De som er integrert og kjenner til den norske kulturen og væremåten har et mer positivt syn på Barnevernet. De tror ikke eller tror i mindre grad på både den sjokkerende Irina Bergset-historien og informasjon om Barnevernet og Norge som kommer fra russiske medier. Det viser seg at de som er mest integrert i det norske samfunnet har opposisjonell lesning av budskapet som fremstilles i russiske medier. Derimot kvinnene som er lite integrert i det norske samfunnet holder seg til dominant-hegemonisk eller forhandlet lese måte.

For det første er det viktig å påpeke hva som menes med at kvinnene er godt eller lite integrert i det norske samfunnet. Jeg ser på kvinnenes grad av integrering i forhold til følgende elementer: hvorvidt kvinnene anser Norge for å være hjemlandet sitt, hvilket statsborgerskap de har og hvordan de opplever det å være russisk i Norge, kvinnenes språkferdigheter, om de bruker språket daglig og i hvilken sammenheng, om de har fast og godt betalt jobb i Norge, om de har norske venner i sin vennekrets og utviklet nettverk i Norge.

Det er også viktig å bemerke at antall år informantene har bodd i landet og deres utdanningsnivå har *lite* å si om hvorvidt de er integrert i samfunnet. Paradoksalt viser det seg at de fleste kvinnene som har bodd lengst i Norge er lite integrert, mens de som har bodd mindre i landet har oftere bedre kjennskap til landet og er godt integrert i samfunnet. Dette kan ha noe å gjøre med hvorvidt kvinnene selv ønsker å bli en del av det norske samfunnet, men også hvilke forutsetninger i form av, for eksempel språkferdigheter eller yrkesaktivitet de har.

De informantene som jeg ut fra min foregående analyse har kategorisert som å ha *en dominant-hegemonisk lese måte*, gir begge uttrykk for at de ikke føler seg hjemme i Norge. Informantene kunne tenke seg å flytte tilbake til Russland, men «har ikke mulighet til det» på grunn av barn og familie. Begge har russisk statsborgerskap selv om de har bodd i Norge i over ti år⁴⁰ og bruker norsk språk lite i hverdagen. Den ene er arbeidsledig og den andre har en jobb som i liten grad innebærer bruk av norsk språk. Begge kvinnene har få norske venner

⁴⁰ Ifølge Lov om norsk statsborgerskap (2005, §7) har enhver rett til norsk statsborgerskap hvis en «har til sammen syv års opphold i riket i løpet av de siste ti årene».

og foretrekker heller å møtes med sine russiske venninner. Dette viser at kvinnene som bruker dominant-hegemonisk lese måte har sterk tilknytning til Russland og russisk kultur, samtidig som de er lite integrert i det norske samfunnet. Det ser ikke ut som at de har lyst til å bli inkludert heller. Kvinnene kan mulig føle at deres verdier er truet og dermed bruker de forsvarsmekanismer og avviser all mulig positiv informasjon om Barnevernet. Det synes også å være grunnen til at kvinnene reagerer så sterk på kritikk rettet mot Russland og russere. Som påpekt tidligere (6.1) rettferdiggjør Tatjana til og med russiske mediers feilaktige informasjon om Barnevernet. Dette er sannsynligvis fordi hun vil vise at hun står sammen med russiske medier. Det kan også tenkes at kvinnene har en slags solidaritet med russiske medier og dermed tar de for god fisk løgner om Barnevernet som russiske medier aktivt bruker i sin gjennomføring av propaganda.

Kvinnene med den dominant-hegemoniske lese måten er de eneste informantene som tar opp et tema om diskriminering av russere i Norge. Begge kvinnene begynner å snakke om dette selv og påpeker nesten i begynnelsen av intervjuene at de føler seg diskriminerte. Tatjana mener at hun ikke får jobb fordi hun er russisk: «jeg foretrekker å ikke si hvor jeg kommer fra [når hun er på jobbintervju, men også i hverdags situasjoner]». Natasha forteller at hennes barn mobbes fordi han går på skolen i en t-skjorte med Putin på. Grunnen til kvinnenens uvilje til å integrere seg i samfunnet kan nettopp være fordi de føler at samfunnet ikke aksepterer dem som de er. Dette bidrar til kvinnenens uro, usikkerhet og tvil på framtiden og dermed svekker troen på det norske systemet generelt og Barnevernet spesielt. Kvinnene føler seg truet, noe som eskalerer deres negative holdninger til Barnevernet som igjen påvirker deres fortolkning.

På samme måte vil *en forhandlet lese måte* kunne henge sammen med en annen grad av integrering. Informanten Tamara snakker ikke norsk hjemme, er arbeidsledig og har kun russiske venner. Ut fra det kan det tenkes at hun ikke bruker så mye norsk språk i hverdagen og har heller ikke utviklet nettverk i Norge. Langtidsarbeidsledighet kan tyde på Tamaras uvilje mot å integrere i det norske samfunnet og skaffe seg nye norske venner. I tillegg sier brukeren av den forhandlede lese måten at hun ikke føler seg hjemme i Norge, men det har hun heller ikke gjort i Russland. Tamara er egentlig fra Ukraina, men hun uttrykker implisitt flere ganger i intervjuet at hun ser på seg selv som en russisk statsborger (se kapittel 4). Samtidig bor hun i Norge og har norsk statsborgerskap. Dette tyder på at Tamara har en splittet identitet, noe hun tar opp selv i løpet av intervjuet:

Jeg, jeg er liksom (pause) jeg føler.. jeg passer ikke inn for å si det sånn (ler) (...) egentlig så føler jeg meg som **en fredens mann** for å si det slik altså jeg ikke er knyttet til et bestemt land (...) jeg har ikke tilknytning til et bestemt land (...) i nåtid har vi så mange muligheter, ja ... grensene viskes bort (Tamara).

Det at Tamara kaller seg selv for «en fredens mann» forklarer hvorfor hun noen ganger er så usikker når hun besvarer spørsmålene. Tamaras splittede identitet påvirker alle aspekter av livet hennes, inkludert hennes fortolkning av informasjon om Barnevernet i russiske medier. Hun prøver å holde seg nøytral hver gang vi snakker om et kontroversielt tema, men i stedet kommer hun med mye informasjon som strider mot hverandre. Dette er trolig fordi hun ikke klarer å velge verdier til hvilket land hun står for. Tamara aksepterer dermed den dominante meningen, samtidig som hun avviser noen aspekter ved den. Tamaras usikkerhet på sin egen identitet og tilhørighet forårsaker dermed at hun forhandler med teksten i stedet for å akseptere den helt eller stå i opposisjonen til den.

Situasjonen er noe annerledes for informantene med *opposisjonell lesning*. Flere informanter i denne gruppen sier at de føler seg hjemme i Norge. Kvinnene, Marina, Nadia og Larisa, har for eksempel en bra betalt jobb i norske bedrifter, har norsk statsborgerskap, har gode norske kunnskaper, kan flere språk utenom norsk og russisk og har mange norske venner. Dette betyr at de befinner seg i det norske miljøet og opplever det å være norsk hver dag gjennom sin egen erfaring. Dette kan gi mer helhetlig og troverdig bilde av livet i Norge og dermed påvirke fortolkninger av nyheter om Barnevernet framstilt i russiske medier. Så enkelt som å like landet man bor i, kjenne godt til og akseptere dets regelverk, kultur, verdier og væremåte får kvinnene med den opposisjonelle lesemåten til å stille seg kritisk til den feilaktige informasjonen om Barnevernet i russiske medier. De står i opposisjonen fordi de er godt integrert i det norske samfunnet og vet at påstander russiske medier kommer med simpelthen ikke stemmer overens med deres oppfatninger av virkeligheten de har erfart i Norge gjennom årene.

6.3.2 Første inntrykk av og kjennskap til Barnevernet

Måten kvinnene forholder seg til Barnevernet på og tolker nyheter om Barnevernet på henger sammen med kvinnenes første inntrykk av Barnevernet. Denne faktoren, akkurat som grad av integrering, fremstår som en vesentlig faktor i alle tre grupper. Alle kvinnene har hørt om Barnevernet da de først kom til Norge. Det varierer hvem kvinnene fikk informasjonen om Barnevernet fra, de nevner blant annet russiske venner som bor i Norge og forum dom.no som

har vært den eneste kommunikasjonskanal for russere i Norge⁴¹. Det er også ulikt hva kvinnene i de forskjellige gruppene hørte om Barnevernet for første gang og hvordan de forholdte seg til denne informasjonen. Det er viktig å understreke at ingen leste om Barnevernet i russiske medier før de kom til Norge. Dette er fordi alle har bodd i Norge mer enn 5 år og kom før Irina Bergset-saken ble kjent for allmenheten (før året 2011, se kapittel 2).

Informantene som jeg tidligere plasserte i gruppen *dominant-hegemonisk lesemåte* har ikke hørt så mye om Barnevernet selv før de kom i kontakt med etaten. Begge kvinnene påpeker at de begynte å følge med på Barnevernssaker *etter* de møtte Barnevernet. Selv om kvinnene med dominant-hegemonisk lesning ikke ble fratatt barn og fikk hjelp fra Barnevernet var erfaringen med etaten oppfattet som negativ i begge tilfellene. Det at kvinnene begynte å søke informasjonen om Barnevernet etter at de ble kontaktet av etaten kan tyde på at de allerede var mer mottakelig til den negative informasjonen om Barnevernet. Informantenes negative erfaringer viser seg til å være avgjørende for deres fortolkning av nyheter om Barnevernet i russiske medier. Selv om deres historier ikke var helt lik russiske kvinners Barnevernhistorier framstilt i russiske medier kunne kvinnene dra parallell mellom disse:

(...) ut fra min erfaring kan jeg tro på det (Natasha).

(...) jeg forstår hva som skjedde med disse kvinnene. De klarte ikke å finne ut av situasjonen med en idiot-saksbehandler. De var skikkelig uheldige på denne måten og de mistet barna sine forgjeves (Tatjana).

I tillegg fortalte kvinnene at de hadde russiske venninner og bekjente som hadde negativ erfaring med Barnevernet, dermed anså kvinnene sitt møte med Barnevernet som «ren flaks». Dette tyder på at informantene ser på sine egne tilfeller som et unntak fra «det vanlige mønstret» og med dette rettferdiggjør russiske mediers kritikk mot Barnevernet.

Identifikasjon med historiene framstilt i russiske medier, egen erfaring og kjennskap til venners erfaring forsterker kvinnenenes negative oppfatninger av Barnevernet. Det bidrar som følge til at det er lettere for informantene med dominant-hegemonisk lesemåte å stole på informasjonen i russiske mediene og anse den som troverdig. Informantene aksepterer også de fleste påstandene som Irina Bergset kommer med, men er likevel litt skeptiske til noen uvalgte uttalelser.

⁴¹ Forum dom.no var ifølge informantene (Natasha, Marina og Tamara) det eneste nettstedet hvor russere i Norge kunne kommunisere med hverandre og diskutere de aktuelle temaene, blant annet Barnevernet. Nettstedet finnes fremdeles, men er ikke like populær lenger fordi det har blitt erstattet med Facebook (ifølge informantene for ca. 6 år siden).

Informanten med *en forhandlet lese måte* fikk først vite om Barnevernet gjennom nettforum dom.no. Tamara fortalte at under graviditeten leste hun der om russiske kvinners historier om hvordan russiske barn i Norge fratras sine foreldre. Dette var «sjokkerende» og «skremmende» for kvinnen og var en grunn til «å være påpasselig og oppmerksom». Siden nettforumet dom.no var en av de få kildene for russere i Norge på den tiden kan det tenkes at dette fikk brukeren av den forhandlede lese måten til å oppfatte informasjonen som svært troverdig. Samtidig, i motsetning til kvinnene med dominant-hegemonisk lese måte, fikk mangel på egen erfaring med Barnevernet eller kjennskap til noen som har den, Tamara til å tvile på sannhetsgehalten i russiske medienes framstillinger av Barnevernet. Det er en av forklaringene på hvorfor hun forhandler med teksten. Som vi så tidligere er grad av integrering mer avgjørende for Tamaras fortolkning av russiske nyheter om Barnevernet. Samtidig får hennes første inntrykk av Barnevernet henne til å være enda mer usikker på sitt forhold til Barnevernet.

Kvinnene med *en opposisjonell lese måte* omtaler Barnevernet først og fremst som en «etat som er ment til å beskytte barn». Dette viser at de i utgangspunktet er positive til Barnevernets arbeid. Alle tre har forskjellige erfaringer med Barnevernet og står dermed i opposisjonen til russiske mediers framstilling av Barnevernet av ulike grunner.

Nadia fikk først høre om Barnevernet fra flere av sine venninner som hadde direkte kontakt med Barnevernet. Hun gikk på møter med Barnevernet sammen med venninnene «som frivillig» for å vise sin «morske støtte». Nadias venninner sine erfaringer var kun positive fordi «det eneste» kvinnene fikk fra Barnevernet var «hjelp og støtte». Informasjonen Nadia fikk fra sine venninner synes til å være avgjørende for hennes fortolkning av russiske nyheter om Barnevernet. Hadde venninnene hennes opplevd møte med Barnevernet negativt, kunne Nadia hatt et helt annet forhold til Barnevernet. Nettopp fordi hun har egen erfaring og har opplevd møte med Barnevernet i virkeligheten, nekter hun å tro på russiske mediers framstilling av Barnevernet. Det kan også forklare hennes sterke reaksjoner på og uttalelser om russiske mediers propaganda mot Barnevernet som jeg redegjorde for tidligere i kapitlet (6.2.3).

Larisa ble først eksponert for både positiv og negativ informasjon om Barnevernet i russiske og norske medier, dette var en av de grunnene det kunne tenkes å plassere Larisa i gruppen med en forhandlet lese måte. Men det som forandret denne tankegangen var Larisas nære kjennskap til Barnevernet, en venninne som jobber der. Larisa forteller selv at hun rådfører seg med «en Barnevernvenninne» når det gjelder Barnevernssaker. Kjennskap til etaten gjennom en nær venninne kan tenkes til å være vesentlig for Larisas positive holdning

til Barnevernet. Dette bidrar også til hennes skepsis til og kritikk av russiske mediers framstilling av Barnevernssaker.

Marina fikk den første informasjonen om Barnevernet gjennom nettforumet dom.no, akkurat som informantene med en forhandlet lese måte. Her leste hun de samme russiske kvinnenes historier om at man kan miste sine barn i Norge. Igjen, akkurat som Tamara, hadde Marina verken erfaring med Barnevernet selv eller kjente noen «tilregnelige mennesker» som hadde erfaring. Likevel står Marina i opposisjon til denne informasjonen. Dette er trolig på grunn av kvinnenes ulike grad av integrering. Tidligere så vi at i Marinas tilfelle har grad av integrering en omfattende innflytelse på hennes fortolkning. Det kan tenkes at mangel på erfaring spiller mindre rolle for Marina, men den eskalerer hennes allerede sterke meninger om de russiske mediens føring av propaganda mot Barnevernet.

Det generelle mønsteret er at kvinnene som hadde i utgangspunktet negativ erfaring med Barnevernet eller ble først eksponert for den negative informasjonen om Barnevernet (unntatt Marina) har tendenser til å skape et negativt bilde av Barnevernet og tro på de russiske mediens framstilling av det. Omvendt anser de som kjenner til de positive Barnevernssakene og har nær kjennskap til Barnevernet den som en rettferdig etat og står i opposisjon til russiske mediers framstilling. Denne faktoren påvirker kvinnenes fortolkningsprosess i mindre grad, men er også vesentlig for å forstå hvorfor kvinnene fortolker nyheter om Barnevernet slik de gjør.

Det viser seg flere ganger i løpet av intervjuene med informantene at deres forhold til Barnevernet kan knyttes til om hvorvidt de har barn eller ikke, samt til hvor gamle deres barn er. Kvinnene med dominant-hegemonisk og forhandlet lese måte (Natasha, Tatjana og Tamara) har mindreårige barn, mens kvinnene med en opposisjonell lese måte har voksne barn (Marina og Nadia) eller ingen barn (Larisa). «For meg er det uaktuelt, jeg har ikke små barn» - sier informantene med en opposisjonell lese måte når jeg spør om hun følger med på Barnevernssaker. Det kan tenkes at det å ha mindreårige barn har betydning for hvordan kvinnene forholder seg til Barnevernet og dermed for hvordan de fortolker nyheter om Barnevernet i russiske medier. Som påpekt tidligere er informantene med dominant-hegemonisk og forhandlet lese måte mer negative og kritiske til Barnevernet og det er akkurat de som har mindreårige barn. I utgangspunktet stiller kvinnene seg negativt til Barnevernet fordi de anser etaten som en potensiell «trussel» (Tamara) for deres familier. Det kommer fram tydelig i intervjuene at kvinnene føler seg ekstra utsatt fordi de har mindreårige barn. De samme kvinnene svarer også ja når jeg spør om de følger med på Barnevernssaker. De mener at de er «nødt til å være oppdatert» når de har barn i en «farlig» alder. Å ha mindreårige barn

påvirker trolig kvinnene i mindre grad enn andre faktorer, men er også viktig i forhold til deres holdninger til Barnevernet og måten de fortolker nyheter om Barnevernet på.

6.3.3 Oppsummering

Det viser seg at flere faktorer påvirker måten kvinnene fortolker russiske nyheter om Barnevernet på. Graden av kvinnenes integrering i det norske samfunnet står sentralt og viser at de lite integrerte informantene aksepterer den dominante lesemåten, mens de som er godt integrert har en opposisjonell lesning. Yrkesaktivitet, språkferdigheter og norsk vennekrets er også viktig for hvorvidt kvinnene er integrert i det norske samfunnet. Integrerte informanter med opposisjonell lesning har en bra betalt og fast jobb, bruker norsk språk daglig og har et godt nettverk i Norge. Omvendt har lite integrerte informanter med dominant-hegemonisk og forhandlet lesemåte ingen jobb/dårlig jobb, bruker lite norsk og har ikke norske venner. Om kvinnene har norsk eller russisk statsborgerskap har mindre å si for deres grad av integrering, men også forsterker eller svekker kvinnenes tilknytning til Norge.

Første inntrykk av Barnevernet og kjennskap til denne etaten har også en avgjørende rolle for fortolkningen. På den ene siden forårsaker negativ erfaring med Barnevernet negative holdninger til etaten som i sin tid fører til dominant-hegemonisk lesemåte. Mangel på erfaring med Barnevernet og på kjennskap til noen som har erfaring fører derimot til forhandlet lesemåte. Positiv kjennskap til Barnevernet får kvinnene til å stå i opposisjonen til russiske mediers kritikk mot Barnevernet. Slike aspekter som det å ha mindreårige barn og det å føle seg diskriminert bidrar til kvinnenes aksept av den dominante meningen, men dette påvirker kvinnene i mindre grad enn de to første faktorene.

Kapittel 7. Konklusjon

I dette kapitlet vil jeg oppsummere hovedfunnene av min kvalitative analyse og gi forslag til videre forskning.

7.1 Oppsummering

Problemstillingen i denne oppgaven har vært å finne ut hvordan russiske kvinner i Norge fortolker nyheter om Barnevernet framstilt i russiske medier. For å avdekke dette ville jeg svare på tre forskningsspørsmål: *1. Hvordan framstilles Barnevernet i russiske medier og på Facebook? 2. Hvorvidt aksepterer de russiske kvinnene, forhandler eller står i opposisjonen til den dominante meningen som russiske medier legger opp til? 3. Hvilke faktorer spiller inn på de russiske kvinnes fortolkning av nyheter om Barnevernet i russiske medier?* Dette undersøkes ved hjelp av en kvalitativ studie med seks russiske kvinner bosatt i Norge og utgangspunktet i medievitenskapelige teorier som Stuart Halls encoding-decoding modell, framing og medienes dagsordenfunksjon.

Barnevernet framstilles svært negativt i russiske medier. Etter *Irina Bergset-saken* i 2011 har Barnevernet stadig vært på dagsorden i Russland. Bergset-saken har tiltrukket mye oppmerksomhet både fra publikum og fra den russiske staten. Uttalelsene hennes om blant annet det homofile Norge, Gestapo-etaten og regelmessig voldtekt av spedbarn i Norge har tatt over hele den russiske mediedekningen av Barnevernet. Som gjennomgang av to programmer på den russiske statlige *kanalen Pervyj* viser blir ofte fakta om Barnevernet falsifisert og informasjonen forvrent. Denne typen propaganda støttes også av det tidligere russiske barneombudet Pavel Astakhov som blant den russiske befolkningen sprer idéen om at Barnevernet styres av den norske regjeringen som har som mål å ødelegge det russiske samfunnet og forbedre den demografiske situasjonen i Norge ved å frata barn med russisk bakgrunn. På Pervyj blir til og med idéen om at Barnevernet «stjeler» russiske barn for å få «det nye genetiske materiale» i Norge hvor innavl og inest er «en vanlig sak» promotert. Barnevern-tema er også aktivt diskutert av russere i sosiale medier. *Facebook* fremstår som en viktig nyhetskilde og plattform for debatt om Barnevernet. Det viser seg at de utvalgte Facebook-gruppene for russere bosatt i Norge bidrar til et mer helhetlig og realistisk bilde av Barnevernet. Russere som bor i Norge fremstår som mer kritiske og oppsøkende til nyheter som framstilles i russiske medier og spesielt til Irina Bergset som ofte anses som «fullstendig gal» og en brikke i den russiske statens utføring av propaganda.

Mediebruk til informantene viser at de fleste bruker internett som en nyhetskilde. Kvinnene er oftest usikker på hvor på nettet de finner nyheter. Et flertall foretrekker å bruke norske medier og Facebook, inkludert Facebook-grupper for russere. Det er én informant, Natasha, som skiller seg mest ut da hun er den eneste som hovedsakelig benytter seg av russiske medier, spesielt kanalen Pervyj. Samtidig bruker hun ikke Facebook som en nyhetskilde like aktivt som de andre informantene gjør. Det viser seg at informantenes mediebruk henger sammen med deres fortolkning av nyheter og annen informasjon om Barnevernet. Ved bruk av *Stuart Halls encoding-decoding modell* og de tre lesemåtene, dominant-hegemonisk, forhandlet og opposisjonell (Hall, 1980), har jeg kartlagt hvordan informantene fortolker nyheter om Barnevernet i russiske medier. Det er problematisk i noen tilfeller å plassere informantene i en bestemt gruppe. Larisa for eksempel forhandler med budskapet i russiske medier når det gjelder den russiske statens føring av politikk, men står i opposisjonen til russiske mediers framstilling av Barnevernet. Kvinnene med *en dominant-hegemonisk lesemåte*, som bruker regjeringsorienterte russiske medier, stoler på russiske nyheter om Barnevernet og anser kanalen Pervyj og dens uttalelser som troverdige, pålitelige og objektive. Kvinnene er lite kritiske til Bergset-saken og sier seg stort sett enige med hennes uttalelser. Det er kun én kvinne som har *en forhandlet lesemåte*, hun bruker lokale norske aviser og regjeringsorienterte russiske medier. Hun aksepterer den dominante meningen om Barnevernet i russiske medier, men er skeptisk til noen bestemte saker og uttalelser. Kvinnen mener at framstillingen av Barnevernssaker og Irina Bergset-historien er noe overdrevet og overdramatisert, samtidig som hun benytter seg av russiske medier og identifiserer seg med Irina Bergset og hennes situasjon. Dermed blir fortolkning til kvinnen med forhandlet lesemåte ofte preget av usikkerhet og motstridende svar. Kvinnene som benytter seg i større grad av norske medier og nøytrale russiske medier har *en opposisjonell lesemåte*. De anser ikke russiske medier som troverdige og beskylder dem blant annet for føring av propaganda og «skamløse» løgner. Informantene prøver å unngå bruk av regjeringsorienterte og statlige medier. Flere av dem mener at slik «målrettet politikk» mot Barnevernet føres av den russiske staten for å danne et negativt bilde av Vesten og stoppe migrasjonen fra Russland til utlandet. Irina Bergset, etter deres mening, får betalt av den russiske staten for å spre «løgner» om Barnevernet og støtte de negative holdningene til Barnevernet og Norge. Flere av informantene med opposisjonell lesning framstår til og med som opinionsledere for andre og anser det som viktig å spre riktig informasjon om Barnevernet blant russere.

Det er flere aspekter som spiller inn på informantenes fortolkning av nyheter om Barnevernet. *Grad av integrering og første inntrykk av og kjennskap til Barnevernet* viser seg

å være avgjørende. Kvinnene med dominant-hegemonisk og forhandlet lesemåte er lite integrert i det norske samfunnet. De har ingen jobb/dårlig betalt jobb, bruker norsk svært lite i hverdagen, har lite kontakt med nordmenn, og føler seg ikke hjemme i Norge. Kvinnene med en dominant-hegemonisk lesemåte har beholdt russisk statsborgerskap og har sterk tilknytning til Russland. De føler seg ikke akseptert av det norske samfunnet og mener at de og deres barn diskrimineres på grunn av deres etnisitet. I tillegg har de hatt, etter deres mening, dårlig erfaringer med Barnevernet og kjenner til russere som også har hatt dårlig erfaring med Barnevernet, noe som forsterker deres negative holdninger til Barnevernet. Kvinnen med en forhandlet lesemåte har splittet identitet fordi hun er fra Ukraina, har norsk statsborgerskap, men «er stolt av å være russisk». Dessuten har informanten ingen kjennskap til Barnevernet, men likevel identifiserer seg med Barnevernhistorier om russiske kvinner fordi hun ligner på dem. Splittet identitet og uklar holdning til Barnevernet gjenspeiles i hennes selvmotsigende svar. I motsetning til kvinnene med opposisjonell lesemåte har kvinnene med dominant-hegemonisk og forhandlet lesemåte mindreårige barn og dermed føler seg mer utsatt for Barnevernet. Kvinnene som står i opposisjonen til den dominante meningen er godt integrert i samfunnet da de blant annet har bra betalt jobb i norske firmaer, bruker norsk flittig hjemme og på jobb, har utviklet nettverk i Norge og har norsk statsborgerskap, flere av dem føler seg hjemme i Norge. Flere har også kjennskap til og positive erfaringer med Barnevernet gjennom sine venninner og dermed har positive holdninger til Barnevernet. Dette forsterkes også av at de har voksne barn og kan dermed føle seg mindre utsatt i motsetning til kvinnene med dominant-hegemonisk og forhandlet lesemåte.

7.2 Forslag til videre forskning

Prosjektet viser blant annet at de som i større grad bruker norske medier har bedre forutsetninger til å bli integrert i det norske samfunnet. Som en del av videreutvikling av mitt prosjekt kunne det vært interessant å se på hvordan bruk av norske medier kan hjelpe innvandrere med integrering i det norske samfunnet. Blir de bedre integrert i samfunnet? Vil deres bruk av norske medier bidra til en bedre forståelse av norsk kultur og væremåte? Disse temaene er spesielt aktuelle i nåtid. Innvandringsstrømmen til Norge har økt kraftig de siste årene, noe som betyr at vi bør igangsette flere tiltak som kan bidra til innvandreres og flyktningers integrering i og forståelse av det norske samfunnet.

Et annet aspekt i mitt prosjekt som også kan studeres nøyere er innvandreres bruk av Facebook. Prosjektet viser at Facebook fremstår som en viktig nyhetskilde for innvandrere. Det kunne vært interessant å se nærmere på hvorvidt Facebook brukes av innvandrere som en

nyhetskanal og hvorvidt den bidrar til en felles forståelse av landet innvandrere flyttet til. Anser innvandrere selv Facebook som en nyhetskilde og arena for debatt? Finnes det noen andre sosiale medier eller internett-plattformer som har funksjon som en nyhetskilde? Slik kan min oppgave være et utgangspunkt til de nevnte forslagene for forskning.

Litteraturliste

- Aardal, E. og Grymer, T. (2014) Russisk barneombud bommer med norsk barnevern-kritikk. *NRK* [Internett], 5. November. Tilgjengelig fra: https://www.nrk.no/urix/_-det-russiske-barneombudet-snakker-mot-bedre-vitende-1.12045631 [Lest 5. januar 2016].
- Alonso, A. og Oiarzabal J. P. (2010) The Immigrants' Digital Harbors. An Introduction. I: Alonso, Andoni og Oiarzabal J. Pedro. red. *Diasporas in the New Media Age: Identity, Politics, and Community*. USA: University of Nevada Press, s. 1-15.
- Arutunyan, A. (2009) *The Media in Russia*. England: Open University Press.
- Asp, K. (1983) The Struggle for Agenda: Party Agenda, Media Agenda and Voter Agenda In the 1979 Swedish Election Campaign. *Communication Research*, 10 (3), s. 333-355. DOI: 10.1177/009365083010003004.
- Atkinson, J. and Dougherty (2006) Alternative Media and Social Justice Movements: The Development of a Resistance Performance Paradigm of Audience Analysis. *Western Journal of Communication* [Internett], 70 (1), s. 64-88. Tilgjengelig fra: <http://dx.doi.org/10.1080/10570310500506953> [Lest 16. oktober 2016].
- Barnevernloven. Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester.
- BBC (2016) Putin naznachil novogo ypolnomochennogo po pravam rebenka [Internett], 9. september. Tilgjengelig fra: <http://www.bbc.com/russian/news-37315307> [Lest 15. september 2016].
- Bell, C.V. og Entman, R.M. (2011) The Media's Role in America's Exceptional Politics of Inequality: Framing the Bush Tax Cuts of 2001 and 2003. *The International Journal of Press/Politics*, 16(4), s. 548-572. DOI: 10.1177/1940161211417334.
- Bergh, N. (2015) Superstjerne donerer OL-gull i protest mot norsk barnevern. *Aftenposten* [Internett], 31. mai. Tilgjengelig fra: http://www.aftenposten.no/100Sport/ishockey/Superstjerne-donerer-OL-gull-i-protest-mot-norsk-barnevern-544927_1.snd [Lest 16.april 2016].
- Beumers, B., Hutchings, S. og Rulyova, N. (2009) *The Post-Soviet Russian media: conflicting signals*. London: Routledge.
- Brunsdon C. og Morley D. (1999) *The Nationwide Television Studies*. London: Routledge.
- Bryman, A. (2015) *Social Research Methods*. 5.utgave. Oxford: Oxford University Press.
- Bufdir ([2013] 2016) *Eksempel 1: Begge fosterforeldre i full jobb* [Internett]. Oppdatert 8.september 2016. Tilgjengelig fra:

- https://www.bufdir.no/Fosterhjem/betaling/Eksempel_1_Begge_fosterforeldre_i_full_jobb/ [Lest 17. april 2016].
- Bufdir (2015) *Barn med innvandrerbakgrunn i barnevernet*. Oppdatert 7. mars 2016. Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. Tilgjengelig fra: http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_med_innvandrerbakgrun/#heading13445 [Lest 16. mai 2016].
- Bumgarner, Brett A. (2007) You have been poked: Exploring the uses and gratifications of Facebook among emerging adults. *First Monday* [Internett], Vol. 12 (11). Tilgjengelig fra: <http://journals.uic.edu/ojs/index.php/fm/article/view/2026/1897#b1> [Lest 15. Mai 2016].
- Cohen, B. C. (1963) *The Press and Foreign Policy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Couldry, N. (2004) Theorising Media as Practice. *Social Semiotics* [Internett], 14(2), s. 115-132. Tilgjengelig fra: <http://dx.doi.org/10.1080/1035033042000238295> [Lest 20. oktober 2016].
- Dyrhaug, T. og Sky, V. (2015) *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2012* [Internett]. Rapport nr. 2015/16. Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/222464?_ts=14c4ba14350 [Lest 16. mai 2016].
- Ekko Moskvi (2014) *Rossiiskie telekanali ulichili v iskazhenii informacii o sobitiiyah na Ukraine* [Internett], 11.april. Tilgjengelig fra: <http://echo.msk.ru/blog/echomsk/1298010-echo/> [Lest 17.juni 2016].
- Entman, R. M. (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* [Internett], 43 (4), s. 51-58. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.
- Entman, R. M. (2003) Cascading Activation: Contesting the White House's Frame After 9/11. *Political Communication* [Internett], (20), s. 415-432. Tilgjengelig fra: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10584600390244176> [Lest 12.august 2016].
- Entman, R. M. (2004) *Projections of Power: Framing News, Public Opinion and U.S. Foreign Policy*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Entman, R. M. (2012) *Scandal and Silence. Media Responses to Presidential Misconduct*. Cambridge: Polity.
- Entman, R. M. og Rojecki, A. (2000) Freezing Out the Public: Elite and Media Framing of the U.S. Anti-Nuclear Movement. *Political Communication* [Internett], 10(2), s. 155-

173. Tilgjengelig fra:
https://www.researchgate.net/profile/Robert_Entman/publication/237471004_Freezing_Out_the_Public_Elite_Media_Framing_of_the_US_Anti_Nuclear_Movement/links/00b4952ebb5157d023000000.pdf [Lest 12.august 2016].
- Exlibris (2016) Rating Building Methodology [Internett]. Tilgjengelig fra:
http://www.exlibris.ru/en/tpr_media_rating/methodology/index.php?sphrase_id=99325 [Lest 3.juli 2016]
- Facebook (2014) Pravila gruppi. *Russkie v Norvegii* [Internett], 17.november. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/groups/russkievnorvegii/permalink/333617223491934/> [Lest 16. juli 2016].
- Facebook (2016) *Global Protest April 16 – Locations. NORWAY RETURN THE CHILDREN TO BODNARIU FAMILY* [Internett], 9. april. Tilgjengelig fra:
https://www.facebook.com/notes/norway-return-the-children-to-bodnariu-family/global-protest-april-16-locations/810429812396479?_mref=message_bubble [Lest 15.april 2016].
- Figved, S. og Fossheim, K. (2016) 20 land demonstrerer mot det norske barnevernet. *TV2* [Internett], 16.april. Tilgjengelig fra: <http://www.tv2.no/a/8230963/> [Lest 16.april 2016].
- Fiske, J. (1987) *Television Culture*. London, New York: Routledge.
- Flemmen, (2002-2007) [Internett]. Tilgjengelig fra:
<http://kjonnsforskning.no/c51726/prosjekt/vis.html?tid=51817> [Lest 25. november 2016].
- Gazprom-Media (2016) *O telekanale* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.gazprom-media.com/ru/company/show?id=13> [Lest 20.juni 2016].
- Gehlbach, Scott (2010) Reflections on Putin and the Media. *Post-Soviet Affairs*, 26 (1), s.77-87. Tilgjengelig fra: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.2747/1060-586X.26.1.77?needAccess=true> [18.juni 2016].
- Gentikow, B. (2005) *Hvordan utforsker man Medieerfaringer? Kvalitativ metode*. Kristiansand: IJ Forlaget.
- Gesenhues, A. (2014) *Study: 30% Of Facebook Users Are Consuming News, But It's Mostly "Incidental" Consumption* [Internett], 27. mars. USA: Pew Research Center. Tilgjengelig fra: <http://marketingland.com/study-claims-3-10-facebook-users-getting-news-site-77991> [Lest 20. mars 2016].

- Gitlin, T. (1980) *The Whole World is Watching. Mass Media in the Making & Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press.
- Goffman, E. (1974 [1986]) *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Cambridge: Northeastern University Press.
- Gordts, E. (2015) Putin's Press: How Russia's President Controls the News. *The World Post* [Internett], 24.oktober. Tilgjengelig fra: http://www.huffingtonpost.com/entry/vladimir-putin-russia-news-media_us_56215944e4b0bce34700b1df [Lest 15.juni 2016].
- Gray, A. (2002) *Research Practice for Cultural Studies: Ethnographic Methods and Lived Cultures*. UK: SAGE Publications Ltd.
- Gustad, R. (2014) Han mener norsk barnevern kidnapper russiske barn for å holde opp folketallet. *Nordlys* [Internett], 30. desember. Tilgjengelig fra: <http://www.nordlys.no/uit/barn-og-unge/psykisk-helse/han-mener-norsk-barnevern-kidnapper-russiske-barn-for-a-holde-opp-folketallet/s/5-34-56610> [Lest 5. januar 2016].
- Hall, S. (1980) Encoding and Decoding in Television Discourse. I: Hall, S. mfl. (red) *Culture, Media, Language*. London: Hutchinson.
- Hall, S. (1994) Reflection upon the Encoding/Decoding Model: An Interview with Stuart Hall. I: Cruz, J. og Lewis, J. (red.) *Viewing, Reading, Listening: Audiences and Cultural Reception*. Colorado: Westview Press, s. 253-274.
- Hansen A. og Johansen A. H. (2016) Norsk-rumensk familie ble fratatt alle sine fem barn: I dag demonstreres det mot norsk barnevern i 63 byer i 20 land. *Dagbladet* [Internett], 16. april. Tilgjengelig fra: <http://www.dagbladet.no/2016/04/16/nyheter/innenriks/barnevern/43870228/> [Lest 16.april 2016].
- Hjarvard, S. (2015) Framing: Introduktion til et begreb og en klassisk tekst. *MedieKultur*, 31(58), s. 104-114. Tilgjengelig fra: http://forskning.ku.dk/find-en-forsker/?pure=files%2F137431150%2FFraming_Introduktion_til_et_begreb_og_en_klassisk_tekst_Stig_Hjarvard_MedieKultur_58_2015.pdf [Lest 10. september 2016].
- Hubbes, J. (1988) *Mother Russia. The feminine myth in Russian culture*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Iyengar, S. (1991) *Is Anyone Responsible?* Chicago: University of Chicago Press.
- Iyengar, S. og Kinder, D.R. (1987) *News That Matters: Television and American Opinion*. Chicago: University of Chicago Press.

- Jelkov, I. (2013) Ne detskij mir. *Rossijskaya gazeta* [Internett], 7.mars. Tilgjengelig fra: <http://rg.ru/2013/03/07/voina.html> [Lest 12. januar 2016].
- Johansen, P. A. (2016) I Vesten har folk begynt å gifte seg med hunder og griser, forteller programlederen. *Aftenposten* [Internett], 18.juni. Tilgjengelig fra: http://www.aftenposten.no/meninger/nyhetsanalyse/I-Vesten-har-folk-begynt-a-gifte-seg-med-hunder-og-griser_-forteller-programlederen-441768b.html [Lest 18.juni 2016].
- Jurjeva, N. (2012) Eshe neskol'ko rossiyanok otstaivaut v sudah prava na svoih detej, rozhdenih ot muzhev-inostrancev. *Pervyj kanal* [Internett], 22. mars. Tilgjengelig fra: <http://www.1tv.ru/news/social/202203> [Lest 2. mars 2016].
- Kahneman, D. og Tversky, A. (1984) Choice, Values, and Frames. *American Psychologist*, (39), s. 341-350. Tilgjengelig fra: <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.39.4.341> [Lest 30. August 2016].
- Kjeldsen, J.E. (2014) *Hva er retorikk?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Koltsova, O. (2006) *News media and power in Russia*. London: Routledge.
- Korkonosenko, S. G. og Ruschin, D. A. (2011) The Dynamics of The Influence of Russian Mass Media on Society and the Individual. In-depth Interviews with Media Experts. I: Feilitzen, von C. og Petrov, P. (red.) *Use and Views of Media in Sweden & Russia: A Comparative Study in St. Petersburg & Stockholm*, 44 utg. Huddinge: Södertörns högskola.
- Krasnoboka, N. (2016) *Media landscapes: Russia* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://sokogskriv.no/kildebruk-og-referanser/referansestiler/harvard/#Nettside> [Lest 10.juni 2016].
- Krokfjord, T. P. (2014) Norge bortfører våre barn slik at de kan løse sine egne befolkningsproblemer. *Dagbladet* [Internett], 30. november. Tilgjengelig fra: <http://www.dagbladet.no/2014/11/30/nyheter/barnevern/russland/utenriks/36504223/> [Lest 5. januar 2016].
- Kvale, S. og Svend, B. (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal.
- Lakoff, G. (2004) *Don't Think of an Elephant! How Democrats and Progressives Can Win: Know Your Values and Frame the Debate: The Essential Guide for Progressives*. White River Junction, Vt.: Chelsea Green Publishing Company.
- Lakoff, G. og Johnson, M. (1999) *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.

- Latinina, J. (2013) Kod dostupa. Ekko Moskvi [Internett], 9. mars. Tilgjengelig fra: <http://echo.msk.ru/programs/code/1027236-echo/> [Lest 16. september 2015].
- Lazarsfeld, P. F., Berelson, B., Gaude, H. (1948)
The people's choice: how the voter makes up his mind in a presidential campaign.
 New York: Columbia University Press.
- Lee, C. S. og Ma, L. (2011) News sharing in social media: The effect of gratifications and prior experience. *Computers in Human Behavior* [Internett]. Vol. 28 (2), 331-339. Tilgjengelig fra: http://ac.els-cdn.com/pva.uib.no/S074756321100210X/1-s2.0-S074756321100210X-main.pdf?_tid=0883adfa-1dfd-11e6-b2ae-00000aab0f6b&acdnat=1463688508_e33c44f4d7b788d303919a52862e227f [Lest 20.mars 2016].
- Lenta.ru (2002) *Sajt NTV.ru meniaet adres v internette* [Internett] Tilgjengelig fra: <https://lenta.ru/most/2002/10/17/newsru/> [Lest 1. juli 2016].
- Lippmann, W. (1992) *Public Opinion*. New York: Harcourt Brace.
- Lunde, A. F. (2015) Det pedofilet landet Norge. *Morgenbladet* [Internett], 15. januar. Tilgjengelig fra: <https://morgenbladet.no/2016/01/det-pedofile-landet-norge> [Lest 23. november 2016].
- Malgin, A. (2013) Bivshij muzh Irini Bergset raskril tajni glavnoj «Russkoj materi». *Moskovskij Komsomolec* [Internett], 9. mars. Tilgjengelig fra: <http://www.mk.ru/social/2013/03/09/823331-byivshiy-muzh-irinyi-bergset-raskryil-taynyi-glavnoy-quotrusskoy-materiquot.html> [Lest 10. september 2015].
- McCombs, M. (2004) *Setting the Agenda*. Cambridge: Polity.
- McCombs, M. E. og Shaw, D. L. (1972) The Agenda-setting Function of the Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, 36, s. 176-187. Tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/2747787> [Lest 5. September 2016].
- McCombs, M. E. og Shaw, D. L. (1977) Agenda-setting and the Political Process. I: McCombs, M. E. og Shaw, D. L. (red.) *The Emergences of American Political Issues: The Agenda-setting Function of the Press*. St. Paul, MN: West, s. 149-156.
- McLeod, D.M og Detenber, B.H (1999) Framing effects of television news coverage of social protest. *Journal of Communication* [Internett], 49 (3), s. 3-23. DOI: 10.1111/j.1460-2466.1999.tb02802.x.
- McNair, B. (2000) Power, Profit, Corruption and Lies: The Russian Media in the 1990s. I: Curran J. og M. Park (red.) *De-westernizing media studies*. London og New York: Routledge, s. 79–94.

- McQuail, D. (2007) *McQuail's Mass Communication Theory*. 5.utg. London: Sage.
- Meduza (2016a) *Paket Yarovoy prinyat: i eto ochen ploho* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://meduza.io/feature/2016/06/24/paket-yarovoy-prinyat-i-eto-ochen-ploho>. [Lest 25.juni 2016]
- Meduza (2016b) *Google surpasses Yandex in monthly popularity in Russia* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://meduza.io/en/news/2016/05/31/google-surpasses-yandex-in-monthly-popularity-in-russia> [Lest 15. juli 2016].
- Michelle, C (2007) Modes of reception: A consolidated analytical framework. *Communication Review*, [Internett], 10 (3), s. 181-222. Tilgjengelig fra: <http://dx.doi.org/10.1080/10714420701528057> [Lest 16. oktober 2016].
- Mjaaland O., Fjeld I. E. og Rydland, K. (2015) Demonstrerer mot norsk barnevern i Oslo og Europa. *NRK* [Internett], 29. mai. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/norge/demonstrerer-mot-norsk-barnevern-i-oslo-og-europa-1.12382946> [Lest 16.april 2016].
- Morley, D. (1981a) The Nationwide Audience. A Critical Postscript. *Screen Education*, 39, s. 3-14.
- Morley, D. (1981b) Interpreting Television. I: *Popular Culture and Everyday Life*, Milton Keynes: Open University Press, s. 40-68.
- Morley (1992) *Television, Audiences and Cultural Studies*. London: Routledge.
- Morley (2006) Unanswered Questions in Audience Research. *Communication Review* [Internett], 9 (2), s. 101-121. Tilgjengelig fra: <http://dx.doi.org/10.1080/10714420600663286> [Lest 21. juli 2016].
- Morley D. og Brunson C. (1999) *The Nationwide Television Studies*. London: Routledge
- NAV (u.å.) *Barnetrygd* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kontakt+NAV/Utbetalinger/Snarveier/sats-er--380089?kap=380093> [Lest 17. april 2016].
- Nelson, A. (2012) U priehavshih v Finlyandiu rossiyankuzhe otn'iali 51 rebenka za nasilie v sem'je. *Pervyy kanal* [Internett], 7. oktober. Tilgjengelig fra: <http://www.1tv.ru/news/world/217113> [Lest 2. mars 2016].
- Nordenstreng, K. og Pietiläinen, J. (2010) Media as a Mirror of Change. I: Huttunen, T. og Ylikangas, M. (red.) *Witnessing Change in Contemporary Russia*, 38 utg. Helsinki: Aleksanteri-instituutti.

- Novaya gazeta (2008) *Vkluchili telepriemnika* [Internett], 13.februar. Tilgjengelig fra: <https://www.novayagazeta.ru/articles/2008/02/14/39312-vklyuchili-telepreemnika> [Lest 15.juni 2016].
- NTB (2015a) Hundrevis protesterte mot norsk barnevern. *ABC nyheter* [Internett], 30. mai. Tilgjengelig fra: <http://www.abcnyheter.no/nyheter/2015/05/30/225132/hundrevis-protesterte-mot-norsk-barnevern> [Lest 16.april 2016].
- NTB (2015b) Europarådet kritisk til norsk barnevern. *Aftenposten* [Internett], 18. mai. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/verden/Europaradet-kritisk-til-norsk-barnevern-39861b.html> [Lest 17.november 2015].
- NTB (2016) Europarådet skal granske barnevernet. *VG* [Internett], 6. september. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/europaadde/europaadde-skal-granske-barnevernet/a/23786147/> [Lest 6. september 2016].
- Oeldorf-Hirsch, A. og Sundar, S. S. (2014) Posting, commenting, and tagging: Effects of sharing news stories on Facebook. *Computers in Human Behavior* [Internett]. Vol. 44, 240-249. Tilgjengelig fra: http://ac.els-cdn.com/pva.uib.no/S0747563214006232/1-s2.0-S0747563214006232-main.pdf?_tid=c17be920-1dfe-11e6-b356-00000aacb360&acdnat=1463689248_f0f16a266f56a0ebcb64ca216e9939e6 [Lest 20.mars 2016].
- Orlov, A. og Sidorov, D. (2015) Nam tak i govorili na letuchkah delayte bolshe ada. *Meduza* [Internett], 7.august. Tilgjengelig fra: <https://meduza.io/feature/2015/08/07/nam-tak-i-govorili-na-letuchkah-delayte-bolshe-ada> [Lest 2.november 2016]
- Ottati, V., Renstrom, R. & Price, E. (2014) The Metaphoric Framing Model: Political Communication and Public Opinion. I: Landau, M.J, Robinson, M.D. og Meier, B.P. (red.) *The Power of Metaphor: Examining Its Influence on Social Life*. Washington, DC: American Psychological Association, s. 179-202.
- Park, R. E. (1922) *The immigrant press and its control*. New York: Harper.
- Pedersen, S. W. og Frafjord, M. (2014) Polske familier er redde for barnevernet. *NRK* [Internett], 20.november. Tilgjengelig fra: https://www.nrk.no/rogaland/polske-familier-er-redde-for-barnevernet-1.12055410?hc_location=ufi [Lest 20.september 2015].
- Pervyj (2014a) *Vremya pokazhet* [Internett]. Moskva: Pervyj kanal. Tilgjengelig fra: http://www.1tv.ru/sprojects_edition/si5962/fi34190 [Lest 17. september 2015].

- Pervyj (2014b) *Svoimi glazami. Norvegiya: otobrannie deti* [Internett]. Moskva: Pervyj kanal. Tilgjengelig fra: <http://www.1tv.ru/shows/svoimi-glazami/vypuski/svoimi-glazami-vypusk-ot-16-noyabrya> [Lest 17. september 2015].
- Pervyj (2016) O kompanii. *Pervyj* [Internett], 15. januar. Tilgjengelig fra: <http://www.1tv.ru/about/channel> [Lest 3. mars 2016].
- Pettersen, S. V. (2009) *Innvandrere i norske kommuner Demografi, levekår og deltakelse i arbeidsstyrken* [Internett]. Rapport nr. 2009/36. Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200936/rapp_200936.pdf [Lest 17.09.2015].
- Pillai, P. (1992) Rereading Stuart Hall's Encoding/Decoding Model. *Communication Theory* [Internett], 2(3), s. 221-233. DOI: 10.1111/j.1468-2885.1992.tb00040.x.
- Poznovatel'noe TV (2013) *Kak zhivet Norvegiya* [Internett] YouTube. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/watch?v=utVLescQI8s> [Lest 16. september 2015].
- Pravda (2013) Russkaja mat' protiv norvezhskogo otca. *Pravda* [Internett], 27. april. Tilgjengelig fra: <http://www.pravda.ru/video/society/508.html> [Lest 15. september 2015].
- Pressemelding nr. 16009 (2016) *Norge slutter seg til Haagkonvensjonen 1996*.
- Purcell, K., Rainie, L., Mitchell, A., Rosenstiel T., Olmstead K. *Understanding the Participatory News Consumer* [Internett]. USA: Pew Research Center. Tilgjengelig fra: <http://www.pewinternet.org/2010/03/01/understanding-the-participatory-news-consumer/> [Lest 15. mai 2016].
- Radio Svoboda (2014) *Kompaniya Fathead (Amerika) namerena sudit'sia s telekanalom «Rossiya-1»* [Internett], 2. desember. Tilgjengelig fra: <http://www.svoboda.org/a/26721071.html> [Lest 20. juni 2016].
- Repstad, P. (2007) *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Romenskij, V. og Olevskij, T. (2013) Oni. Irina Bergset, koordinator dvizhenija «Russkie materi». *Ekko Moskvi* [Internett], 2. mars. Tilgjengelig fra: <http://echo.msk.ru/programs/oni/1022488-echo/> [Lest 6. september 2015].
- Ross, S. (2011) The Encoding/Decoding Model Revisited. Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, TBA, Boston, MA. *All Academic Research* [Internett] Tilgjengelig fra: http://citation.allacademic.com/meta/p491921_index.html [Lest 20. oktober 2016].

- Rossiia-1 (2014) Spetsial'nij korrespondent. Barnevern v Norvegii i v Rossii. *YouTube* [Internett], 13. desember. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/watch?v=LZ4k8v08Ry0> [Lest 5. januar 2016].
- Russkie materi (2014) *Irina Bergset* [Internett]. Moskva: YouTube. Tilgjengelig fra: <https://www.youtube.com/watch?v=MEaWAX9PLBY> [Lest 04. februar 2016].
- Ševcova, L. F. (2007) *Russia: lost in transition: the Yeltsin and Putin legacies*. Washington D.C.: Carnegie Endowment for International Peace.
- Scheufele, D.A. (2000). Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited. Another look at cognitive effects of political communication. *Mass Communication & Society*, 3 (2-3), s. 297-316. Tilgjengelig fra: http://dx.doi.org/10.1207/S15327825MCS0323_07 [Lest 25. juni 2016].
- Scheufele, D.A og Tewksbury, D. (2007) Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication*, 57 (1), s. 9-20. DOI: 10.1111/j.0021-9916.2007.00326.x.
- Schrøder, K. (2000) Making Sense of Audience Discourses: Towards a Multidimensional Model of Mass Media Reception. *European Journal of Cultural Studies* [Internett], 3(2), s. 233-258. DOI: 10.1177/136754940000300205.
- Schrøder, K. (2015) Fjernsynsdiskursens indkodning og afkodning: introduktion til en klassiker. *Mediekultur* [Internett], 58, s. 124-130. DOI: <http://dx.doi.org/10.7146/mediekultur.v31i58.20666>.
- Seglem, E. (2012) India presser barnevernet i Stavanger. *Stavanger Aftenblad* [Internett], 6. januar. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenbladet.no/lokalt/India-presser-barnevernet-i-Stavanger-456178b.html> [Lest 20. september 2015].
- Severin, W.J. og Tankard J.W. (1992) *Communication Theories: Origins, Methods, and Uses in the mass media*. New York: Longman.
- Sidorenko, E. (2012) Borots'a za spravedlivost' na territorii vraga. *Vzglyad* [Internett], 17. april. Tilgjengelig fra: <http://www.vz.ru/society/2012/4/17/574808.html> [Lest 15. september 2015].
- SK RF. Semejnij kodeks Rossijskoj Federacii 29.12.1995 N 223-Φ3. Tilgjengelig fra: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_8982/.
- Skogstørn, L. (2015) Fagfolk melder bekymring om barnevernet. *Aftenposten* [Internett], 10. juni [4. september]. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/norge/Fagfolk-melder-bekymring-om-barnevernet-37656b.html> [Lest 16. april 2016].

- Smetanina, S. (2011) Sud'ba russkogo mal'chika v rukah pol'skih vlastej. *Pravda* [Internett], 2. august. Tilgjengelig fra: <http://www.pravda.ru/society/family/life/02-08-2011/1086196-irina-0/> [Lest 1. oktober 2015].
- Statsborgerloven. Lov om norsk statsborgerskap 10.06.2005 nr. 51.
- Strand, T. og Senel, E. (2015) Norsk barnevern slaktes i Litauen. NRK [Internett], 12.april. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/verden/norsk-barnevern-slaktes-i-litauen-1.12306233> [Lest 20.september 2015].
- Strukov, V. (2009) Russia's Internet media policies: open space and ideological closure. I: Beumers, B., S. Hutchings og N. Rulyova (red.) *The post-Soviet Russian media: Conflicting signals*. London: Routledge, s. 208–222.
- Sønsteby, C. (2012) Barnevernet er som Gestapo. *TV2* [Internett], 19.mars. Tilgjengelig fra: <http://www.tv2.no/a/3737132> [Lest 9.september 2015].
- Thagaard, T. (2004) Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode. Bergen: Fagbokforlaget.
- Trenaman, J.S.M og McQuail, D. (1961) *Television and the Political Image*. London: Methuen.
- Tuchman, G. (1978) *Making news. A Study in the Construction of Reality*. New York: Free Press. I: Hjarvard, S. (2015) *Framing: Introduktion til et begreb og en klassisk tekst*. *MedieKultur*, 31(58), s. 104-114. Tilgjengelig fra: http://forskning.ku.dk/find-en-forsker/?pure=files%2F137431150%2FFraming_Introduktion_til_et_begreb_og_en_klassisk_tekst_Stig_Hjarvard_MedieKultur_58_2015.pdf [Lest 10.09.2016].
- Venediktov, A. (2009) Narod protiv zheltoj pressi. *Ekko Moskvi* [Internett], 19.mai Tilgjengelig fra: <http://echo.msk.ru/programs/opponent/592358-echo/> [Lest 3.juli 2016].
- Vesti (2011a) *Norvezhca podozrevaut v pedofilii k rossijskomu malchiku* [Internett], 21. september. Tilgjengelig fra: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=575769> [Lest 5. september 2015].
- Vesti (2011b) Iriny Bergset s Polshi vipystyat ne ranshe 10 oktyabrya. *Vesti* [Internett], 29. september. Tilgjengelig fra: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=584523> [Lest 2. mars 2016].
- VGTRK (2016) *About* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://vgtrk.com/#page/221> [Lest 7. juni 2016].
- Volkov, D. og Goncharov, S. (2014) *Rossiiskij medialandshaft: televidenie, pressa, internett* [Internett]. Moskva: Levada-sentr. Tilgjengelig fra:

- http://www.levada.ru/old/sites/default/files/levada_report_media_0_0.pdf [Lest 25.juni 2016].
- Vzglyad (2011a) MID otchitalsia o pomoshi rossiyanke, lishivshejsia detej v Norvegii. *Vzglyad* [Internett], 10.august. Tilgjengelig fra: <http://vz.ru/news/2011/8/10/513947.html> [Lest: 25.september 2015]
- Vzglyad (2011b) Na grazhdanina Norvegii zaveli delo o rastlenii rossijskogo mal'chika [Internett], 21.september. Tilgjengelig fra: <http://vz.ru/news/2011/9/21/524069.html> [Lest: 25.september 2015].
- Waldahl, R. (2000) Medier og påvirkning. I: Lippe, B. og Nordhaug, O. (red.) *Medier, påvirkning og samfunn*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, s. 443-468.
- Weaver, D.H, Graber D.A., McCombs M.E., og Eyal C.H. (1981) *Media Agenda-setting in a Presidential Election: Issues, Images and Interest*. New York: Praeger.
- Whewell, T. (2016) Norway's Barnevernet: They took our four children... then the baby. *BBC News* [Internett], 14. april. Tilgjengelig fra: <http://www.bbc.com/news/magazine-36026458> [Lest 16.april 2016].
- Wren-Lewis, J. (1983) The Encoding/Decoding Model: Criticisms and Developments for Research on Decoding *Media*. *Culture & Society* [Internett], 5, s. 179-197. Tilgjengelig fra: https://webmail.uib.no/?_task=mail&_action=get&_mbox=INBOX&_uid=656&_token=026945486c59a70b0f034741678ab2ed&_part=2 [Lest 15. oktober 2016].
- Zaller, J.R. (1992) *The Nature and Origins of Mass Opinion*. New York: Cambridge University Press.
- Zassoursky, I. (2004) *Media and power in post-Soviet Russia*. New York: M.E Sharpe.
- Åsebø, S., Lohne J.-L., Ege, T.R. og Norman G.M. (2015) Tsjekkias president sammenligner norsk barnevern med nazi-program. *VG* [Internett], 9.februar. Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/tsjekkias-president-sammenligner-norsk-barnevern-med-nazi-program/a/23391791/> [Lest 20.september 2015].

Vedlegg 1-4

Vedlegg 1. Populæritetsrangering for ledende aviser i Russland

(kilde: http://www.exlibris.ru/en/tpr_media_rating/)

Business magazines		
Nº	Printed Mass Media	TPR
1	Forbes	1
2	Expert	↓ 0,4701
3	Kommersant-Dengi	↓ 0,3320
4	Sekret Firmy	↑ 0,3105
5	Business Magazine	↑ 0,3071
6	Kompania	↓ 0,1912
7	Svoi Business	↑ 0,1173

Business newspapers		
Nº	Printed Mass Media	TPR
1	Kommersant	↓ 0,9822
2	Izvestia	↑ 0,8529
3	Vedomosti	↓ 0,8020
4	RBC Daily	↓ 0,3982
5	The Moscow Times	↑ 0,2395
6	Rossiyskaya Business Gazeta	↓ 0,2254
7	The St. Petersburg Times	↑ 0,1768

Mainstream Newspapers		
Nº	Printed Mass Media	TPR
1	Komsomolskaya Pravda	↑ 0,9421
2	Moskovsky Komsomolets	↓ 0,4199
3	Zhizn	↑ 0,4196
4	Metro (Moscow)	↑ 0,4123
5	Mir Novostei	↑ 0,3953
6	Express-Gazeta	↓ 0,3552
7	Vechernyaya Moskva	↓ 0,3529
8	Argumenty Nedeli	↓ 0,3338

Sociopolitical Magazines		
Nº	Printed Mass Media	TPR
1	Russian Reporter	↑ 0,8593
2	Ogoniok	↑ 0,8367
3	Kommersant-Vlast	↑ 0,6711
4	Profile	↑ 0,6243
5	The New Times	↓ 0,4877
6	Political Journal	↓ 0,2068

Sociopolitical Newspapers		
Nº	Printed Mass Media	TPR
1	Rossiyskaya Gazeta	0,9951
2	Izvestia	↑ 0,7429
3	Novye Izvestia	↑ 0,3680
4	Gudok	↑ 0,3520
5	Nezavisimaya Gazeta	↑ 0,3344
6	Tribuna	↑ 0,3175
7	Novaya Gazeta	↑ 0,3083
8	Trud	↑ 0,3015
9	Parlamentskaya Gazeta	↑ 0,2491

Vedlegg 2. Den opprinnelige intervjuguiden

På norsk:

Bakgrunn

- **Personlige opplysninger**
 - Hva heter De?
 - Hvor gammel er De?
 - Hvilken utdanning har De?
 - Har De jobb?
 - Hvilke statsborgerskap har De?
 - Evt. Ville De hatt norsk statsborgerskap i framtiden?
 - Hva er siviltilstanden Deres? Har De barn?
- **Veien til Norge**
 - Hvordan og hvorfor har De kommet til Norge?
 - Hvor lenge har De bodd i Norge?
 - Hvordan kan de selv definere norskkunnskapene sine?
 - Hvorvidt er de integrert i det norske samfunnet etter Deres mening?

Mediebruk

- **Generelt**
 - Hvilke medier bruker De i hverdagen?
 - Hva bruker De ulike medier til? Hvorfor?
 - Hvilken rolle spiller medier i familien Deres?
 - Er det stor forskjell på hva kvinner og menn ser på og bruker i Deres familie?
 - Ser De på/Leser De nyheter?
 - Hvor ofte?
 - Hvilke nyhetsprogram foretrekker De? Hvorfor?
 - Hvis flere: hva er favoritt? Hvorfor?
 - Hvilke medier bruker De til å se på/lese nyheter? Hvorfor?
 - Hvis Tv, aviser, radio, internett: konkret navn på medier/programmer?
 - Hva følger de mest med når De ser/leser nyheter? (utenriks, innenriks, bestemte saker, hjemlandet)
 - Hvis De bruker Internett hva bruker De den til?

- Hvilke spesifikke nettsider brukes og for hva?
- **Russiske medier**
 - Bruker De russiske medier når De er i Norge? Hvilke?
 - Kan De nevne noen spesifikke programmer/nettsider osv. De er spesielt interessert i?
 - Noen programmer/nettsider osv. De følger med på jevnlig?
 - Hva bruker De russiske medier til?
 - Bruker De russiske medier til å lese/se på nyheter? Hvilke?
 - (Hvis svaret er generelt – TV, Internett osv.) Hvilke kanaler, nettsider osv. bruker De?
 - Hva gjør at De bruker akkurat disse?
 - Hvorfor bruker De ikke andre? (evt. nevne et par kjente russiske medier hvis deltaker ikke nevner dem og spørre hvorfor hun ikke bruker dem:
TV: Pervyj kanal, Rossiya 1, Rossiya 24, NTV, RenTV
Internett: Ria Novosti
Avis: Komersant, Izvestiya
Radio. Ekko Moskvi)
 - Hva er din oppfattelse av Pervyj kanal?
 - Ser du på den? (i Norge, hjemme, begge deler?)
 - Hvor ofte?
 - Hva ser du på?
 - Hvorfor ser du akkurat på det?
 - Nevn tre ord som du assosierer med Pervyj kanal?
 - Hvilke russiske medier anser De som troverdige? Hvorfor?
 - Hvilke russiske medier stoler De ikke på? Hvorfor?
 - Hvordan vil De beskrive situasjonen i russisk presse i forhold til ytringsfrihet?
 - Synes De at det finnes propaganda i russiske medier?
 - I hvilken form?
 - I hvilke medier?
- **Sammenligning med norske medier**
 - Hvordan opplever De norsk mediedekning?
 - Hvilke norske medier bruker De?

- Hva bruker De disse til?
- Bruker De norske medier til å lese/se på nyheter?
 - Hvilke medier?
 - Hvilke programmer?
- Bruker De russiske medier framfor norske eller omvendt? Hvorfor?
- Er det forskjell mellom hva russiske og norske medier brukes til?
- Hva vil De si er forskjellen mellom nyhetsdekning i Russland og i Norge?
- Hvordan opplever De Russland blir framstilt av norske medier?
- Hva er forskjeller og likheter mellom norske og russiske medier?

Oppfattelse av Barnevernet

- **Generelt**

- Hva tenker De på når du hører ordet Barnevernet?
- Hvor har De hørt om Barnevernet for første gang? (både kilde og land)
- Hva har De hørt? (positiv/negativ)
- Hva var tankene Deres rundt det De fikk vite om? (pålitelig/falsk).
 - Har denne informasjonen vekket noen bestemte følelser i Dem?
- Har det påvirket Deres meninger om Norge som land generelt?
- Fikk informasjonen Dem til å revurdere din tilstedeværelse (hvis hun var allerede i Norge) /reise (hvis hun var i Russland) til Norge? Hvordan?
- Følger De med på Barnevernssaker og på det som skjer med denne etaten generelt?
 - Hvis ja: Hvor henter De denne informasjonen fra? (både kilde og land)
- Hva tror De er grunner til at Barnevernet diskuteres stadig mer i russiske medier?
- Hvorfor tror De Barnevernet omtales negativt av russiske medier?
- Russiske medier kommer stadig med nye påstander om Barnevernet. Jeg vil nå nevne en og en og høre om hva De tenker om disse.
 - Barnevernet fratar barn fra russiske familier uten grunn, på latterlig grunnlag.
 - Ifølge norske loven kan myndighetene frata ikke bare barn til statsborgere og andre som bor her, men også turister er i fare for å miste barna sine.

- Den tradisjonelle russiske familien er en trussel for det norske samfunnet.
- Nesten hele norske befolkningen består av innvandrere. Norge trenger nye genetisk materiale. Og russiske barn er det beste genetiske materialet for et lite Norge med befolkningen på bare 5 millioner.
- Hvordan tror De medier kan bidra til bedre forståelse av Barnevernets arbeid?
- **I Russland**
 - Hva synes De om det russiske medier sier om Barnevernet?
 - I hvilken grad tror De denne informasjonen pålitelig?
 - Hvordan tror De denne informasjonen kan påvirke De og Deres liv i Norge?
 - Hvilke budskap prøver russiske medier å komme med når de omtaler Barnevernet?
- **I Norge**
 - Hvordan føler De norske medier forholder seg til Barnevernet?
 - Hvilken informasjon om Barnevernet har De hørt i Norge?
 - Hvilken forskjell ser De mellom hvordan russiske og norske medier omtaler Barnevernet?
- **Irina Bergset-saken**
 - Har De hørt om Irina Bergset? (**OBS! Hvis ikke, andre spørsmålene er irrelevante**)
 - Hvilke medier har De sett henne i for første gang?
 - Hva handlet saken om?
 - Hva tenkte De da?
 - Hva synes De om hennes historie?
 - Irina Bergset kom med flere påstander om Norge som:
 - Barnevernet er et kommersielt prosjekt for barnehandel
 - Barna i Norge blir lært om sex og incest på skolen
 - Barna som er fratatt russiske familier blir overlevert til kun homofile par og ugifte par
 - Norge er et homofilt samfunn
 - Er De enig i noen av dem?

Avslutning

- Hvilken forskjell ser De mellom hvordan russiske og norske medier omtaler Barnevernet?
- Er det noe mer De har lyst til å fortelle meg om?
- Har De noen spørsmål til meg?

Takk for hjelpen!

På russisk:

Расскажи немного о себе и том, как ты приехала в Норвегию и чем занимаешься здесь.

Общие сведения

- **Персональные данные**
 - Сколько Вам лет?
 - Кто Вы по образованию?
 - Есть ли у Вас работа?
 - Кем Вы работаете?
 - Какое у Вас гражданство?
 - Если русское: хотели ли бы Вы получить норвежское гражданство в будущем?
 - Каково Ваше семейное положение? (Есть ли у Вас дети?)
- **Путь в Норвегию**
 - Каким образом и почему Вы решили переехать в Норвегию?
 - Как долго Вы здесь живете?
 - Как Вы можете охарактеризовать свои знания норвежского языка?
 - Чувствуете ли Вы себя в Норвегии как дома?

Использование СМИ

- **Общие вопросы**
 - Какими СМИ Вы пользуетесь в повседневной жизни?
 - С какой целью Вы пользуетесь СМИ?
 - Какую роль играют СМИ в Вашей семье?
 - Есть ли разница между тем, какими СМИ пользуются женщины и мужчины в Вашей семье?
 - Смотрите ли Вы/ Читаете ли новости?
 - Как часто?
 - Какие новостные программы Вы предпочитаете? Почему именно эти?
 - Если несколько: Какая из перечисленных Вам нравится больше всего? Почему?
 - Какими СМИ Вы пользуетесь, чтобы читать/смотреть новости? Почему?
 - Если ТВ, радио, газеты, интернет: конкретные названия?

- Какие новостные темы Вас интересуют больше всего при просмотре/прочтении новостей? (Внутренние, международные, о России, какие-то определенные темы)
- Если Вы пользуетесь интернетом, то для чего?
- Какими конкретными сайтами Вы пользуетесь и для чего?

- **Российские СМИ**
 - Пользуетесь ли Вы российскими СМИ, находясь в Норвегии? Какими?
 - Можете ли Вы назвать какие-то конкретные программы/серии, которые Вам нравятся?
 - Есть ли какие-то программы/серии, которые Вы смотрите/читаете регулярно?
 - С какой целью Вы пользуетесь российскими СМИ?
 - Пользуетесь ли Вы российскими СМИ, когда хотите узнать последние новости? Какими?
 - (Если ответ общий типа ТВ, интернет и тд.) Можете ли назвать какие-то конкретные каналы/программы/газеты/сайты, которыми Вы пользуетесь?
 - Почему именно эти?
 - В чем причина того, что Вы не пользуетесь другими? (Если не назовет:
ТВ: Первый канал, Россия 24, Россия 1, НТВ, РенТВ
Газеты: Коммерсант, Известия
Радио: Эхо Москвы)
 - Какого Ваше восприятие телеканала "Первый канал"?
 - Смотрите ли его? (В России? В Норвегии?)
 - Как часто?
 - Что Вы обычно смотрите?
 - Почему именно эти передачи?
 - Назовите три слова, которые у Вас ассоциируются с "Первым каналом"?

- **Сравнение с норвежскими СМИ**
 - Какими норвежскими СМИ вы пользуетесь?
 - С какой целью Вы пользуетесь норвежскими СМИ?
 - Пользуетесь ли Вы норвежскими СМИ, когда хотите узнать последние новости?
 - Какими СМИ? Конкретные примеры?
 - Предпочитаете ли Вы использовать российские или норвежские СМИ? Почему?
 - Как Вы думаете есть ли разница в том, как освещаются новости в России и в Норвегии?
 - Как по Вашему мнению изображена Россия в норвежских СМИ?
 - В чем сходство и различие между норвежскими и российскими СМИ?

Расскажи, как ты пришла к этой теме и почему это интересно.

Отношение к Барневарне

- **Общие вопросы**

- Что Вы думаете, когда слышите слово Барневарне?
- Где Вы услышали о Барневарне в первый раз? (Страна, источник)
- Что это была за информация?
- И что Вы тогда подумали об этом?
 - Вызвала ли данная информация какие-то определенные эмоции у Вас? Расскажите поподробнее.
- Повлияла ли эта информация на Ваше мнение о Норвегии как стране в целом?
- Заставила ли эта информация пересмотреть Ваше пребывание в Норвегии/ Заставила ли эта информация пересмотреть Ваше желание уехать из России в Норвегию? Каким образом?
- Следите ли Вы за тем, что публикуются о Барневарне и за деятельностью самой организации в целом?
 - Если да: Где Вы находите эту информацию?
- Как Вы думаете, в чем причина того, что Барневарне так активно обсуждается в российских СМИ?

- **В России**

- Что Вы думаете об информации о Барневарне, публикуемой российскими СМИ?
- Как Вы думаете, может ли эта информация повлиять лично на Вас и Вашу жизнь в Норвегии?
- Как Вы думаете, какие цели преследуют российские СМИ, публикуя различную информацию о Барневарне?

- **В Норвегии**

- Как Вы считаете норвежские СМИ относятся к Барневарне?
- Что Вы слышали о Барневарне после того, как переехали в Норвегию?
- Как Вы считаете, в чем разница между тем, как норвежские и российские СМИ обсуждают вопросы по Барневарне?
- Российские СМИ все чаще и чаще публикуют различные утверждения, касательно Барневарне. Я хотела бы озвучить некоторые из них и услышать, что Вы думаете об этом.
 - Власти Норвегии забирают детей у родителей ни за что, по смешным причинам.
 - Согласно норвежским законам норвежские власти могут отбирать не только детей граждан Норвегии и проживающих в этой стране, но и детей туристов.
 - Традиционная российская семья является угрозой для норвежского общества.
 - В маленькой 5-ти миллионной Норвегии численность населения воспроизводится, в основном, за счет иммигрантов. Этой стране нужны российские дети, так как они - свежий первоклассный генетический материал.

- Как Вы думаете, почему российские СМИ отзываются негативно о Барневарне?
- **Дело Ирины Бергсет**
 - Слышали ли Вы об Ирине Бергсет? Что?
 - В каких СМИ Вы впервые о ней услышали?
 - О чем шла речь?
 - Каковы были Ваши мысли и эмоции?
 - Что Вы думаете обо всей ее истории?
 - Ирина Бергсет ни раз делилась с российскими СМИ утверждениями различного рода. Основные из них:
 - Барневарне - это коммерческий проект по торговле детьми, и русские дети в списке этого проекта - на первом месте.
 - В Норвегии детей в школе учат инцесту.
 - Отобранных русских детей отдают только в семьи гомосексуалистов и неженатых.
 - Норвегия - это общество гомосексуалистов.
 - Что Вы думаете о данных утверждениями? Согласны ли Вы с какими-то из них?

ТОЛЬКО ЕСЛИ ЭТИ ТЕМЫ НЕ БУДУТ ПОДНИМАТЬСЯ В ТЕЧЕНИЕ ВСЕГО ИНТЕРВЬЮ

- Какие СМИ Вы считаете достоверными? Почему?
- Как бы Вы описали ситуацию со свободой слова в российской прессе?
- Считаете ли Вы, что в российских СМИ есть место пропаганде?
 - В каком виде?
 - В каких СМИ?

Заключение

- Хотите ли Вы что-нибудь еще добавить или рассказать о чем-то?
- Есть ли у Вас ко мне какие-либо вопросы?

Спасибо за помощь!

Vedlegg 3. Den redigerte intervjuguiden

På norsk:

Bakgrunn

- **Personlige opplysninger**
 - Hvor gammel er De?
 - Hvilken utdanning har De?
 - Har De jobb?
 - Hvilke statsborgerskap har De?
 - Evt. Ville De hatt norsk statsborgerskap i framtiden?
 - Hva er siviltilstanden Deres?
 - Har De barn?

- **Veien til Norge**
 - Hvordan og hvorfor har De kommet til Norge?
 - Hvor lenge har De bodd i Norge?
 - Hvordan kan de selv definere norskkunnskapene sine?
 - Føler De seg hjemme i Norge?

Mediebruk

- **Generelt**
 - Hvilke medier bruker De i hverdagen? (både russiske og norske)
 - Hvorfor akkurat disse?
 - Hva bruker De ulike medier til?
 - Hvilken rolle spiller medier i familien Deres?
 - Er det stor forskjell mellom hvilke medier kvinner og menn bruker i Deres familie?
 - Hvilken kilde bruker De først og fremst når de vil se/lese nyheter?
 - Hvilke nyhetssaker/nyhetstemaer er De mest opptatt av?
 - Hva bruker De internett til?
 - Bruker De Facebook?
 - For hva?
 - Deltar De aktivt i Facebook-grupper?
 - Legger De selv ut noen innlegg i Facebook-grupper?
 - Ser De på Pervyj kanal? (i Norge, hjemme, begge deler?)
 - Hvor ofte?
 - Hva ser De på? Hvorfor?
 - Ser de på nyheter?
 - Hva er Deres oppfatninger av informasjonen formidlet på Pervyj kanal?

- **Sammenligning mellom norske og russiske medier**
 - Foretrekker De å bruke norske eller russiske medier?
 - Hvorfor?
 - Hva vil De si er forskjellen mellom nyhetsdekning i Russland og i Norge?
 - Hvordan blir Russland framstilt i norske medier?

Oppfatninger av Barnevernet

- **Generelt**

- Hva tenker De på når De hører ordet Barnevernet?
- Hvor og hva har De hørt om Barnevernet for første gang?
- Hva var tankene/følelsene Deres rundt informasjonen De fikk?
- Har det påvirket Deres meninger om Norge som land generelt?
- Påvirket denne informasjonen Deres bestemmelse om å være/reise til Norge?
- Følger De med på Barnevernssaker og etatens arbeid generelt?
 - Hvis ja: Hvor henter De denne informasjonen fra?

- **Barnevernet i medier**

- Hva tror De er grunn til at Barnevernet diskuteres stadig mer i russiske medier?
- Hva synes De om informasjon russiske medier formidler om Barnevernet?
- Tror De denne informasjonen kan påvirke De og Deres liv i Norge?
- Hvilket mål prøver russiske medier å oppnå når de publiserer informasjon om Barnevernet?
- Hvordan dekker norske medier Barnevernssaker?
- Hvilke forskjeller ser De mellom hvordan russiske og norske medier omtaler Barnevernet?
- Russiske medier kommer stadig med nye påstander om Barnevernet. Jeg vil nå nevne en og en og høre om hva De tenker om disse.
 - Barnevernet fratar barn fra russiske familier uten grunn, på latterlig grunnlag.
 - Ifølge norsk lov kan myndighetene frata ikke bare barn til statsborgere og andre som bor her, men også turister er i fare for å miste barna sine.
 - Den tradisjonelle russiske familien er en trussel for det norske samfunnet.
 - Nesten hele norske befolkningen består av innvandrere. Norge trenger nytt genetisk materiale. Og russiske barn er det beste genetiske materialet for et lite Norge med befolkningen på bare 5 millioner.

- **Irina Bergset-saken**

- Har De hørt om Irina Bergset?
- Hvem har de hørt det fra og hva?
- Hva tenkte De da?
- Hva synes De om hennes historie?
- Irina Bergset kom med flere påstander om Norge. Kan De kommentere følgende påstand:
 - Barnevernet er et kommersielt prosjekt for barnehandel
 - Barna i Norge blir lært om sex og incest på skolen
 - Barna som er fratatt russiske familier blir overlevert til kun homofile par og ugifte par
 - Norge er et homofilt samfunn

Avslutning

- Er det noe mer De har lyst til å fortelle meg om?
- Har De noen spørsmål til meg?

Takk for hjelpen!

På russisk:

Общие сведения

- **Персональные данные**
 - Сколько Вам лет?
 - Кто Вы по образованию?
 - Есть ли у Вас работа?
 - Кем Вы работаете?
 - Какое у Вас гражданство?
 - Если русское: хотели ли бы Вы получить норвежское гражданство в будущем?
 - Каково Ваше семейное положение? (Есть ли у Вас дети?)

- **Путь в Норвегию**
 - Каким образом и почему Вы решили переехать в Норвегию?
 - Как долго Вы здесь живете?
 - Как Вы можете охарактеризовать свои знания норвежского языка?
 - Чувствуете ли Вы себя в Норвегии как дома?

Использование СМИ

- **Общие вопросы**
 - Какими СМИ Вы пользуетесь в повседневной жизни?
 - С какой целью Вы пользуетесь СМИ?
 - Какую роль играют СМИ в Вашей семье?
 - Есть ли разница между тем, какими СМИ пользуются женщины и мужчины в Вашей семье?
 - Какими источниками Вы пользуетесь в первую очередь, когда смотрите/читаете новости?
 - Какие новостные темы Вас интересуют больше всего?
 - Для чего Вы пользуетесь интернетом?
 - Пользуетесь Вы Фейсбуком?
 - Для чего?
 - Принимаете ли активное участие в группах на Фейсбуке?
 - Выкладываете ли Вы сами в группах на Фейсбуке? (Legger De selv ut noen innlegg i Facebook-grupper?)
 - Смотрите ли Первый канал (в Норвегии, в России, и там, и там)
 - Как часто?
 - Что Вы обычно смотрите? Почему?
 - Смотрите ли Вы новости?
 - Какого Ваша восприятие информации на Первом канале?

- **Сравнение норвежских и российских СМИ**

- Предпочитаете ли Вы пользоваться норвежскими или российскими СМИ?
 - Почему?
- Как Вы думаете есть ли разница в том, как освещаются новости в России и в Норвегии?
- Как по Вашему мнению изображена Россия в норвежских СМИ?

Отношение к Барневарне

• Общие вопросы

- Что Вы думаете, когда слышите слово Барневарне?
- Где Вы услышали о Барневарне в первый раз?
- Каковы были Ваши мысли/эмоции о той информации, которую Вы в первый раз получили?
- Повлияла ли эта информация на Ваше мнение о Норвегии как стране в целом?
- Заставила ли эта информация пересмотреть Ваше пребывание в Норвегии/ желание уехать в Норвегию?
- Следите ли Вы за тем, что публикуются о Барневарне и за деятельностью самой организации в целом?
 - Если да: Где Вы находите эту информацию?

• Барневарне в СМИ

- Как Вы думаете, в чем причина того, что Барневарне так активно обсуждается в российских СМИ?
- Что Вы думаете об информации о Барневарне, публикуемой российскими СМИ?
- Как Вы думаете, может ли эта информация повлиять лично на Вас и Вашу жизнь в Норвегии?
- Как Вы думаете, какие цели преследуют российские СМИ, публикуя информацию о Барневарне?
- Как норвежские СМИ освещают дела о Барневарне?
- Видете ли Вы разницу в том, как освещаются дела о Барневарне в российских и в норвежских СМИ?
- Российские СМИ все чаще публикуют различные утверждения щ Барневарне. Я хотела бы озвучить некоторые из них и услышать, что Вы думаете об этом.
 - Власти Норвегии забирают детей у родителей ни за что, по смешным причинам.
 - Согласно норвежским законам норвежские власти могут отбирать не только детей граждан Норвегии и проживающих в этой стране, но и детей туристов.
 - Традиционная российская семья является угрозой для норвежского общества.
 - В маленькой 5-ти миллионной Норвегии численность населения воспроизводится, в основном, за счет иммигрантов. Этой стране нужны российские дети, так как они - свежий первоклассный генетический материал.

- **Дело Ирины Бергсет**

- Слышали ли Вы об Ирине Бергсет?
- От кого Вы впервые услышали о ней и что?
- Что Вы тогда подумали?
- Что Вы думаете об этой истории?
- Ирина Бергсет ни раз делилась с российскими СМИ утверждениями различного рода. Основные из них:
 - Барневарне - это коммерческий проект по торговле детьми, и русские дети в списке этого проекта - на первом месте.
 - В Норвегии детей в школе учат инцесту.
 - Отобранных русских детей отдают только в семьи гомосексуалистов и неженатых.
 - Норвегия - это общество гомосексуалистов.

Заключение

- Хотите ли Вы что-нибудь еще добавить или рассказать о чем-то?
- Есть ли у Вас ко мне какие-либо вопросы?

Спасибо за помощь!

Vedlegg 4. Informasjonsskriv

På norsk:

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Mediebruk hos russiske kvinner bosatt i Norge og deres fortolkning av nyheter om det norske Barnevernet framstilt i russiske medier»

Bakgrunn og formål

Jeg er masterstudent i medievitenskap ved Universitetet i Bergen og holder nå på med masteroppgaven. Tema er mediebruk hos russiske kvinner og jeg skal prøve å finne ut hvilke medier russiske kvinner bruker i hverdagen, hva de bruker dem til og hvordan forstår de informasjonen som kommer fra medier. Spesifikk er jeg interessert i hvordan russiske kvinner forholder seg til informasjonen om Barnevernet som publiseres i russiske medier.

For å gjennomføre denne undersøkelsen ønsker jeg å intervju 8-10 russiske kvinner bosatt i Norge i aldersgruppen 30-50.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelsen innebærer at du er villig til å delta i undersøkelsen og lar seg intervju. Jeg vil bruke telefonen min for å ta opp samtalen og vil også ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta mellom 30 og 60 minutter og vil foregå på russisk.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltperson vil kjenne deg igjen i den ferdige oppgaven. Transkribering (utskrift av intervjuet som tekst) vil ikke inneholde informasjon som kan identifisere deltakeren. Dersom det oppgis informasjon som kan bidra til identifisering i løpet av intervjuet (f.eks. navn, steder osv.) vil den aidentifiseres ved transkribering. Lydfilen og transkribering slettes etter at oppgaven er levert.

Det er kun meg som vil ha tilgang til alle opplysningene på russisk. Veilederen min vil ha tilgang til noen av opplysningene som jeg skal oversette til norsk.

Masteroppgaven skal etter planen innleveres 18.mai.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du har spørsmål til studien eller lurer på noe, ta kontakt med meg på telefonen 47220102 eller på e-post Margarita.Savinova@student.uib.no. Du kan også kontakte min veileder Tone Kolbjørnsen ved institutt for informasjons- og medievitenskap, UiB på e-post Tone.Kolbjornsen@uib.no.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

På russisk:

Заявка на участие в исследовательском проекте

«Использование СМИ среди русских женщин, проживающих в Норвегии, и их восприятие информации о Барневарне, публикуемой российскими СМИ»

Общие сведения и цель исследования

Я студент магистратуры Института исследований в области средств массовой информации (medievitenskap) при Бергенском университете. В данный момент я нахожусь в процессе написания дипломной работы. Моя общая тема - использование СМИ среди русских женщин. Я пытаюсь выяснить, какими СМИ пользуются русские женщины в повседневной жизни, с какой целью они пользуются СМИ, и что они думают об информации, поступающей из СМИ. Особенно меня интересует, что русские женщины думают об информации о Барневарне, публикуемой в российских СМИ.

Для проведения данного исследования мне необходимо взять интервью у 8-10 русских женщин, проживающих в Норвегии, в возрастной категории от 30 до 50 лет.

Что включает в себя Ваше участие в исследовании?

Ваше желание принять участие в исследовании и быть проинтервьюированной. Для записи интервью я буду использовать телефон, а также буду делать небольшие заметки в течение нашего разговора. Интервью занимает от 30 до 60 минут и будет проходить на русском языке.

Каким образом обрабатывается информация о Вас?

Все данные являются конфиденциальными. Ни один из участников исследования не будет распознан в окончательной версии дипломной работы. Расшифровка (текст интервью в печатном виде) не будет содержать данных, которые могут идентифицировать участников исследования. Если в ходе интервью участник поделится какими-то данными, которые могут идентифицировать его (например, имена, названия мест и т.д.), то эти данные будут изменены в ходе расшифровки. Расшифровка и аудио файл будут удалены после сдачи дипломной работы.

Данные исследования на русском языке будут доступны только мне. Мой руководитель проекта также будет иметь доступ к некоторой информации, переведенной мной на норвежский язык.

Срок сдачи дипломной работы планируется на 15 мая 2016 года.

Добровольное участие

Ваше участие в исследовании добровольно, и Вы в любой момент можете отозвать Ваше согласие без объяснения причины. Если Вы отказываетесь от участия в исследовании, вся информация о Вас будет удалена.

Если у Вас есть какие-либо вопросы по поводу исследования, Вы можете связаться со мной по телефону 47220102 или по эл.почте Margarita.Savinova@student.uib.no. Вы также можете связаться с руководителем моего проекта Туне Колбйорнсен при Институте информационных технологий и исследования средств массовой информации Бергенского университета по эл.почте Tone.Kolbjørnsen@uib.no.

Согласие на участие в исследовании

Я получила информацию об исследовании и готова принять участие

(Подпись участника, дата)